

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Využití projektové metody pro podporu čtenářství na 1. stupni základní školy

Diplomová práce

Autor: Kamila Hrníčková
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Kamila Hrníčková
Studium:	P121233
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Využití projektové metody pro podporu čtenářství na 1. stupni základní školy
Název diplomové práce AJ:	Use of the Project Method to Support Reading at Primary Schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na podporu čtenářství u žáků na 1. stupni základní školy za využití projektové metody. Teoretická část vymezuje základní pojmy vztahující se k této tématice, popisuje vývoj čtenářství u dítěte se zaměřením na prepubescentního čtenáře, specifikuje faktory ovlivňující čtenářství dětí, uvádí další způsoby podpory čtenářství ve třídě, seznamuje s projektovou metodou a nakonec představuje současné mediální projekty na podporu čtenářství. Cílem praktické části je připravit, realizovat a vyhodnotit literární projekt, který vzbudí zájem žáků a bude podporovat jejich vztah ke čtení.

TOMAN, J. Dětské čtenářství a literární výchova. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999.
CHALOUPKA, O. Víme co - ale víme jak? Zlatý máj. O dětské literatuře a umění. Praha: Česká sekce IBBY, 1999. ČEŇKOVÁ, J. aj. Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Praha: Portál, 2006. LEDERBUCHOVÁ, L. Dítě a kniha : o čtenářství jedenáctiletých. 1. vyd. Plzeň : Nakl. Aleš Čeněk, 2004. TRÁVNÍČEK, J. Čtenáři a internauti. Brno: Host - Národní knihovna, 2011.

Garantující pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Michal Čuřín
Datum zadání závěrečné práce:	18.11.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce Mgr. Petry Bubeníčkové, Ph.D. a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 25. 5. 2015

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Petře Bubeníčkové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi při práci poskytla. Dále mé poděkování patří vedení ZŠ Josefa Resslera v Pardubicích a především paní učitelce třídní Mgr. Janě Dočekalové za umožnění a pomoc při realizaci projektu *Jak se dělá kniha*. Nakonec děkuji své rodině a přátelům, kteří mě podporovali nejenom během tvorby diplomové práce, ale během celého studia.

Anotace

HRNÍČKOVÁ, Kamila. *Využití projektové metody pro podporu čtenářství na 1. stupni základní školy*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 129 s.

Tato diplomová práce se zabývá využitím projektové metody pro podporu čtenářství na 1. stupni základní školy. Práce je založena na teoretických poznacích o čtenářství a zároveň se opírá o aktuální přístupy v rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti.

Teoretická část vymezuje základní pojmy vztahující se k uvedené tematice, dále popisuje vývoj čtenářství u dítěte se zaměřením na čtenářství prepubescenta, specifikuje hlavní faktory ovlivňující čtenářství dětí a nastiňuje problematiku čtenářství u žáků s dyslexií. Pozornost je také věnována dalším možnostem podpory čtenářství na 1. stupni základní školy. V samotné kapitole pak představujeme projektovou metodu a v návaznosti na ni některé ze současných českých mediálních projektů pro rozvoj dětského čtenářství.

Cílem praktické části je připravit, realizovat a vyhodnotit literární projekt s názvem *Jak se dělá kniha*, který by žáky zaujal a reflektoval jejich čtenářské preference. Projekt bude založen převážně na možnostech práce a způsobech využití aktuální dětské literatury.

Klíčová slova: čtenářství - dětské čtenářství – čtenářská gramotnost – projektová metoda – současná dětská literatura – podpora čtenářství ve třídě - projekty na podporu čtenářství

Annotation

HRNÍČKOVÁ, Kamila. *Use of the Project Method to Support Reading at Primary Schools*. [Diploma thesis]. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2016. 129 s.

This diploma thesis is about the use of project method to support reading at primary schools. The thesis is based on theoretical knowledge about reading and at the same time relies on current approaches in the development of reading and reading literacy.

The theoretical part defines the basic terms related to the subject, describes development of the child reading focusing on prepubescent reading, specifies the main factors influencing young readers and mentions the issue of reading at the pupils with dyslexia. Additionally, attention is paid to other possibilities of supporting reading at primary school level. In the chapter we introduce the project method and, in connection with it, some of the current Czech media projects for the development of children's reading.

The aim of the practical part is to prepare, realize and evaluate a literary project titled *How the Book Is Made* that takes pupils' interests and reflects their reader preferences. The project will be based mainly on the possibilities of working and the use of contemporary children's literature.

Keywords: Reading – Child Reading - Reading Literacy - Project Method – Contemporary Children's Literature - Reading Support in Classroom - Reading Support Projects

OBSAH

ÚVOD	10
1 Terminologické vymezení	12
1.1 Čtení, četba, čtenářství	12
1.2 Čtenářská gramotnost.....	14
1.3 Kdo je čtenář?	16
2 Vývojové etapy dětského čtenářství	18
2.1 Charakteristika čtenářství prepubescenta	19
3 Hlavní faktory ovlivňující čtenářství dětí	21
3.1.1 Rodina.....	21
3.1.2 Škola, učitelé.....	22
3.1.3 Vrstevníci.....	22
3.1.4 Knihovny	23
4 Možnosti podpory čtenářství na 1. stupni ZŠ.....	24
4.1 Ukotvení literární výchovy na 1. stupni ZŠ v kontextu RVP ZV	24
4.2 Čtenářské kontinuum	26
4.3 Čtenářství u žáků s dyslexií.....	29
4.4 Způsoby podpory čtenářství ve třídě.....	30
4.4.1 Úloha učitele	30
4.4.2 Třídní knihovnička.....	31
4.4.3 Čtenářské dílny	32
4.4.4 Alternativní prvky pro podporu čtenářství ze školy podle Célestina Freineta.....	34
5 Projektová metoda	35
5.1 Škola jako příprava na život?	35

5.2	Terminologické vymezení projekt - projektová metoda - projektové vyučování - tematické vyučování	36
5.3	Typy projektů	39
5.4	Fáze projektu	40
5.5	Přednosti a úskalí projektové metody	41
6	Současné mediální projekty pro rozvoj dětského čtenářství	43
6.1	Celé Česko čte dětem	43
6.2	Čtení pomáhá	44
6.3	LiStOVáNí	44
6.4	Rosteme s knihou	45
7	Projekt Jak se dělá kniha.....	46
7.1	Obecná charakteristika projektu.....	46
7.2	Třífázový model učení	47
7.3	Hlavní cíl projektu:	47
7.4	Plánování projektu a jeho časový harmonogram	49
7.5	Příprava materiálů a pomůcek.....	49
7.6	Realizace projektu	51
7.6.1	První projektové setkání	51
	Průběh aktivit.....	52
	Reflexe prvního projektového dne.....	59
7.6.2	Druhé projektové setkání	67
	Průběh aktivit.....	69
	Reflexe projektového dne	75
7.6.3	Třetí projektové setkání	83
	Průběh aktivit.....	84
	Reflexe projektového dne	90
7.6.4	Čtvrté projektové setkání	98

Průběh aktivit.....	99
Reflexe projektového dne	104
7.6.5 Páté projektové setkání	111
Průběh aktivit.....	112
Reflexe projektového dne	116
ZÁVĚR.....	120
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	122
SEZNAM PŘÍLOH.....	128

ÚVOD

Diplomová práce pojednává o rozvoji čtenářství na 1. stupni ZŠ za pomoci využití projektové metody a jejím hlavním cílem je vytvořit metodicko-didaktický projekt, jehož smyslem je vzbudit a rozvíjet v žácích zájem o knihy a jejich čtení.

K napsání diplomové práce na toto téma nás vedlo hned několik důvodů. Prvním z nich byla přitažlivost tématu, s kterým se pojí velký autorčin zájem o dětskou literaturu, kterou vnímáme jako součást kultury, jež významně formuje osobnost dítěte. Zároveň si uvědomujeme, že dětství je zásadní dobou, ve které můžeme podpořit rozvoj čtenářského zájmu. Dalším důvodem byla vlastní autorčina zkušenost z náslechu během praxe na 1. stupni základní školy a možnost srovnání rozličných způsobů výuky v hodinách literatury. Postupně jsme došli k přesvědčení o velkém potenciálu současné dětské literatury, který ale není často učiteli dostatečně rozvinut a naplněn. V dnešní době vyjde každý rok nespočet dětských knih a je přirozené, že v takové kvantitě je ne vždy jednoduché najít kvalitu. Aby se do škol a rodin, které zprostředkovávají knihy dětem, dostaly ty kvalitní, existují v České republice ceny, které jsou každoročně udělovány tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež. Mezi nejznámější patří ocenění Zlatá stuha, které vybírá knihy ryze české, a Magnesia litera, které se soustředí na knihy původní i překladové. Ucelený přehled pak podává katalog s názvem Nejlepší knihy dětem, který vzniká ve spolupráci Svazu českých knihkupců a nakladatelů s Českou sekcí IBBY. Přestože materiál, jak se dostat ke kvalitním knihám, existuje, domníváme se, že tyto knihy stále málo figurují v dětských knihovničkách a že děti s nimi nejsou dostatečně seznámeny.

Pokud chceme z dětí vychovávat přemýšlivé aktivní čtenáře a jedince s dostatečnou mírou kritického myšlení, jeví se nám využití dětské literatury jako přirozený způsob. Dětská literatura má podle nás potenciál, aby se dítě naučilo porozumět, interpretovat a kriticky přemýšlet o moderním světě. Zacílení na skupinu prepubescentních čtenářů je záměrné. Na 1. stupni ZŠ učitel může položit základ pro celoživotní učení dítěte. Je to období, kdy se učitel významně podílí na formování osobnosti dítěte, vytváření jeho hodnot, postojů a zájmů. Aby učitel zaujal k podpoře čtenářství u svých žáků aktivní

postoj, měl by mít na paměti, že čtenářem se člověk nerodí, ale stává a že ne všichni žáci mají dobré výchozí podmínky pro to stát se čtenářem. Pokud využije míru svého vlivu, může proces stát se čtenářem výrazně ovlivnit a podpořit.

Diplomová je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou. V teoretické části bude vymezena základní terminologie týkající se této práce (čtení, četba, čtenářství, čtenářská gramotnost, čtenář) a zmíníme vývojové etapy dětského čtenářství se zaměřením na čtenářství prepubescenta. Pozornost bude také zaměřena na hlavní faktory ovlivňující čtenářství dětí a stručně nastíníme problematiku čtenářství u žáků s dyslexií. Druhá kapitola bude věnována možnostem podpory čtenářství na 1. stupni základní školy. Představíme čtenářské kontinuum, jako možnou pomůcku pro dlouhodobou podporu žákova čtenářského rozvoje, a další způsoby podpory čtenářství na úrovni třídy. V samotné kapitole pak představíme projektovou metodu a v kapitole následující některé ze současných českých mediálních projektů pro rozvoj dětského čtenářství.

Stěžejní částí této diplomové práce je její praktická část, ve které se zaměříme na tvorbu, realizaci a vyhodnocení projektu *Jak se dělá kniha*. Hlavním záměrem tohoto týdenního projektu je za pomoci využití současné dětské literatury různých žánrů vzbudit a rozvíjet zájem žáků o knihy a jejich vztah ke knize a ke čtení. Naším záměrem je, aby tuto pozitivní zkušenost žáci podpořili výrobou vlastní knížky.

1 Terminologické vymezení

1.1 Čtení, četba, čtenářství

Čtení, četba a čtenářství jsou základní kategorie, z nichž vychází výchova čtenáře a problematika dětského čtenářství. Je proto důležité si je jasně vymežit.

Čtení

Čtení je získaná dovednost, která je **klíčová k interpretaci textu**. Abychom informaci mohli získat, je nezbytné umět dekodovat symboly, které tvoří daný jazyk a následně si uvědomit význam těchto znaků. (Vášová, 1995) Podobně je čtení definováno v Pedagogickém slovníku (2003, s. 123): „*Druh řečové činnosti spočívající ve vizuální recepci znaků (slov, vět, nejazykových symbolů), jež jsou podnětem pro myšlenkovou činnost (porozumění významu znaků). Proces čtení zahrnuje několik fází, jejichž výsledkem má ideálně být porozumění čtenému textu a vnitřní zpracování příslušné informace.*“

Oproti tomu Trávniček (2008), současný literární teoretik, chápe čtení dynamičtěji. Čtení popisuje jako základní aktivitu se socio-kulturní stopou, která po sobě nechává otisky, a proto ji můžeme zachytit i zkoumat. „*Čtení je čas věnovaný knihám, přitom tento čas je nějak a něčím motivován.*“ (Trávniček, 2008, s. 19) Je to tedy aktivita časově, ale i prostorově ohraničená. Jeho definice se velmi liší od předchozích tím, že se orientuje na vztah mezi knihou a osobností člověka. Dostává se tedy do terminologického rozporu s původní definicí čtení i čtenářství.

Četba

Didaktička a teoretička literatury pro děti a mládež Lederbuchová (2004) četbu definuje jako komunikační proces čtenáře s textem, během kterého aktivně a tvořivě přijímá dekodované informace. Výsledkem je tedy čtenářova subjektivní interpretace. Při interpretaci na nás kniha působí, vyvolává emoce, obohacuje náš vnitřní život, podněcuje fantazii a představivost čtenáře, ale i mravně formuje jeho vědomí a postoje. Podle Trávnička (2008) je četba činností, která má sociálně symbolickou hodnotu. Je to více než základní aktivita, čímž se liší od čtení, a vykazuje vnitřní zákonitosti. Ze

samotné četby je patrný nějaký záměr, plánovitost a vztah ke knihám, přičemž nejde o jednorázově vzniklý vztah. Musí být po určitý čas rozvíjen a udržován

Čtenářství

Čtenářstvím rozumíme **aktivní pozitivní projev osobnosti čtenáře k četbě**. Dnešní doba ukazuje, že čtenářství je klíčová dovednost, která otevírá cestu ke vzdělání a je přínosem pro rozvíjení kognitivních procesů, imaginace a tříbí vyšší myšlenkové operace. Specifikum tohoto pojmu spočívá podle Trávníčka (2008) především v jeho používání v souvislosti s dětskou populací ve smyslu plánovitého a cíleného rozvíjení četby zejména pomocí škol, knihoven a dalších vzdělávacích institucí.

Významný teoretik literatury pro děti Chaloupka (1982) uvádí, že čtenářství jako vztah k literatuře představuje důležitý faktor socializace a kultivace jedince. Proto se dá předpokládat, že dosažená úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa.

Z našeho pohledu čtenářství znamená postoj k četbě, který je ovlivňován a motivován vnějšími a vnitřními vlivy. Domníváme se, že v době, kdy se vztah k literatuře utváří, převažují většinou vlivy vnější. Nejprve vliv rodiny a okolí, později školní instituce. Ty formují čtenářské zvyky, zájmy a potřeby čtenáře, jak dokazuje nejnovější český výzkum dětského čtenářství (České děti jako čtenáři¹). Později tento vztah mohou motivovat potřeby vnitřní, které vychází z naší vlastní vůle. Čtenářství je pak projev čtenáře ke čtenému proměnlivý na základě vlivu vnějších a vnitřních faktorů.

Učitelka češtiny a pedagogiky Košťálová (2007) upozorňuje, že v českém vzdělávacím prostředí **není** rozvoj čtenářství vysloveně **uveden mezi klíčovými vzdělávacími cíli**. Následná formulace, kterou můžeme najít jako součást komunikačních kompetencí pro základní vzdělávání ve čtenářství, je velmi obecná. „*Žák rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění.*“ (VÚT, 2013, s. 36) Jeví se, že přestože není jasně definována podstatná úloha v čtenářství klíčových kompetencí, je

¹ Sociologický výzkum dětského čtenářství realizovaný v roce 2013 Knihovnickým institutem NK ČR, který byl jeho garantem, a to za finanční podpory Ministerstva kultury. Jedná se o první reprezentativní výzkum čtení dětí od 9 do 14 let v ČR. (Prázová, 2014)

potřeba se systematicky a celostně zaměřit na jeho záměrné rozvíjení. Důkazem může být neustálé vytýkání žákům, že málo čtou, že nerozumí slovním úlohám a že nemají správné čtenářské dovednosti a návyky, aby v textu našli podstatné informace.

Čtenářství úzce souvisí s pojmem čtenářská gramotnost, která má **klíčový význam pro úspěšné studium, pracovní uplatnění a spokojený život.** (Košťálová, 2015)

1.2 Čtenářská gramotnost

Definice čtenářské gramotnosti (reading literacy) se mění v reakci na proměňující se přístupy v mezinárodním testování, kterého je Česká republika součástí od poloviny 90. let. Při prvním testování u nás v rámci mezinárodní výzkumu PIRLS byla čtenářská gramotnost chápána jako *"schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/ nebo mají význam pro jednotlivce, a tyto formy používat"*. (Procházková, 2006) Z této definice vyplývá využití čtenářské gramotnosti především jako nástroje k dosažení daných cílů, ale už opomíjí aktivní úlohu čtenáře při porozumění a využití informací.

Oproti tomu dnes hojně využívaná definice *"Čtenářská gramotnost znamená schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti."*, která byla zformulována v rámci mezinárodního výzkumu PISA 2009, dává mnohem větší důraz na přemýšlivého čtenáře, který textu nejenom rozumí, ale uplatňuje při něm i své myšlenky a zkušenosti. Zároveň dokáže vysvětlit jeho účel, porovnat obsah s jinými informacemi a obhájit si vlastní názor. Posouvá tedy význam čtenářské gramotnosti, která se stává hodnotícím měřítkem ve vzdělání, jak uvádí kolektiv autorů v publikaci Rozměry čtenářství (2012, s. 7).

Škola by si měla klást za jeden z hlavních vzdělávacích cílů rozvinout čtenářskou gramotnost žáka na co nejvyšší potřebnou úroveň dle jeho individuálních schopností. Odborníci výzkumného ústavu pedagogického v Praze (2011) upozorňují: *„Fakt, že čtenářská gramotnost ve smyslu širší definice není v RVP ZV mezi vzdělávacími cíli, může být důvodem, proč bývá ve školách často těžké udělat si na ni dostatek času.*

A protože čtení je myšlení, tedy náročná mentální činnost, čas vyžaduje. Kromě toho, že by času mělo být dost, měl by být také pravidelný.“

Domníváme se, že přestože je metodika čtenářské gramotnosti v dnešní době rozpracována, popsána (Košťálová, Hausenblas, Šafránková, Wildová, Doležalová a další) a nabízí mnoho kreativních metod, jak ji rozvíjet (např. metody kritického myšlení²), mnoho pedagogů nelpí na hlubší analýze uměleckého textu. Čtenářská gramotnost je však činnost komplexní, kde se prolíná několik rovin, z nichž žádná není opomenutelná. Jak uvádí didaktik Koubek (2012) v článku zabývajícím se čtenářskou gramotností, učitelům dělá problém právě rozvíjení určitých oblastí/rovin čtenářské gramotnosti, které dále uvádíme:

Učitel by měl vést žáka k samostatnému **vysuzování z textu** a kritickému hodnocení z různých hledisek včetně autorova záměru. Nedílnou součástí by mělo být **budování vztahu ke knize**, aby žák měl z četby potěšení a měl tedy jakousi vnitřní potřebu číst. Důležitým aspektem je i **sdílení zážitků z četby** mezi žáky, které je vede k větší motivaci ke čtení, protože je vázána sociálními vazbami (pokud nečte, nemá si o čem povídat). V neposlední řadě jde i o rozvoj **metakognice**, kterou Koubek (2012) definuje následovně: „*Metakognice je dovednost a návyk seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení, v souladu s ním volit texty a způsob čtení, sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění čtenému textu a záměrně volit strategie pro lepší porozumění, pro překonávání obtížnosti obsahu i složitosti vyjádření.*“ Nácvik jednotlivých čtenářských dovedností by neměl být překážkou k tomu, aby žák četl s chutí.

V souvislosti se čtenářskou gramotností bývá především v zahraničí spojován pojem **kritická gramotnost** (critical literacy), kterou americký specialista na čtenářskou gramotnost Coffey (2008) popisuje jako dovednost uchopit společenský rozměr sdělení jako je pozice a záměr autora a případné mocenské souvislosti.

² Metody kritického myšlení – metody založené na pedagogickém konstruktivismu, které spoluutváří ucelený vzdělávací program Čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT), jehož cílem je, aby se žáci stali samostatnými mysliteli a čtenáři, kteří dokážou zaujmout různé hledisko úhlu pohledů. (Sárközi, 2010)

1.3 Kdo je čtenář?

Na to, kdo je čtenář, se dá pohlížet z více úhlů pohledů. **Z obecného hlediska** je čtenář osoba, která umí číst. V moderní společnosti se ale přesto ne každý může nazvat čtenářem.

Dle Trávníčka (2008, s. 35) je čtenář ten, „*kdo deklaruje, že čte (knihy)*.“

Z časového aspektu dle Nakonečného (1965), psychologa a pedagoga, čtenářem není pouze jedinec aktuálně čtoucí, ale každý, kdo četl a čte.

Z psychologického pohledu popisuje Vášová (1987, s. 13), která je představitelkou české bibliopsychologie, čtenáře jako *“jedince, který vnímá psaný text, rozumí mu a psychologicky jej konzumuje, má k němu zájmový vztah.”*

Statističtější pojetí nastiňuje pedagožka Šmejkalová (2000), která definuje čtenáře podle frekvence četby nebo počtem přečtených knih. Podle Václavíkové-Helšusové (2004) je jím je pak jedinec, který přečte aspoň jednu knihu za měsíc, oproti tomu dle Trávníčka (2010) jednou za rok. Dle stanoveného kritéria se procento dětských čtenářů a nečtenářů značně liší.

Z pedagogického hlediska je důležité si uvědomit, že čtoucí žák nemusí být ještě čtenář. Lepilová (2014) upozorňuje, že čtenář na rozdíl od žáka čtoucího se aktivně zajímá o svět literatury a měl by být duševním uživatelem knih. *„Umět číst a především být čtenářem znamená umět si o přečteném promluvit, učit se o přečteném vyprávět a později i psát.”* (Lepilová, 2014, s. 46)

Už teoretik dětské literatury Toman ve své publikaci Dětské čtenářství a literární výchova (1992, s. 18) upozorňuje na vysoký vliv masmédií, který je příznačný pro dnešní dobu a která mají zásadní vliv na dětskou recepci. Dětské čtenářství má konkurenty v podobě televize a počítače. Svět dětí se vizualizuje a zrakové vnímání se jeví jako pohodlnější cesta k přijímání informací. Informace jsou přijímány hlavně vizuálně a auditivní schopnosti se snižují. Tyto sociokulturní podmínky mají dopad i na soudobého prepubescentního čtenáře. (Toman, 2004) Školáci málo čtoucí jsou obvykle

vybavení méně bohatým slovníkem. Lepilová (2014), autorka 9-tidílného seriálu tzv. videodiagnostiky „*Vyprávějte si s námi*“, mluví o tzv. **multimediálním čtenáři**, který vyrostl na přelomu století a který klade důraz na relaxaci, zábavu a silné zážitky, nikoli prožitky. Zároveň podotýká, že současná typologie čtenáře je nejasná vzhledem k věkovému ohraničení a silnému zrychlení vývoje dětí.

Podnětný výzkum popisuje ve své publikaci Dětský a dospívající čtenář Homolová (2013), česká pedagožka s profesním zaměřením na dětskou literaturu. Uvádí, že pokud nás zajímá dětský a dospívající čtenář, tak je důležitý nejen pohled výzkumníka na čtenáře, ale zejména by nás měl zajímat čtenář ve vlastním sebepojetí. V kategorii mladší školáci odpovídá na otázku *Kdo je to čtenář* jedenáctiletá dívka. „*Podle mého názoru je čtenář ten, kdo rád čte. Ten, kdo knihy které čte, neničí. Čte čtyři hodiny denně, a to v kuse a bez přestávky. Čte především to, co ho baví. Nezadrhává se. Má u toho dobré pocity a taky se ze čtení učí. Čtenář čte, protože ho to baví, protože má knížky rád.*“ (Homolová, 2013, s. 293) Dívka ve své výpovědi dává největší důraz na vztah čtenáře ke čtení jako takovému – abychom mohli někoho nazvat čtenářem, musí číst rád a mít z toho dobré pocity. Svůj vztah deklaruje správným chováním se ke knize a také má plynulou techniku čtení. Dle dívky se čtenář také vyznačuje svojí vytrvalostí, a sice dobou, kterou u knihy stráví. Pro srovnání uvedeme ještě krátkou výpověď jedenáctiletého chlapce: „*Čtenářem je ten, kdo čte. Má doma více než 50 knížek a taky chodí často do knihovny. Za den přečte klidně i 150 stran.*“ (Homolová, 2013, s. 295) Chlapec si pod čtenářem představuje člověka, který u knihy dokáže setrvat delší čas. Čtenář by měl také vlastnit určitý počet knih a chodit pravidelně do knihovny. Obě dvě výpovědi mají společné jedno kritérium, které definice výše zmíněné neuvádí. Podle dětí je čtenář ten, který dokáže u knih denně strávit určitý čas. Vnímají ho tedy jako nejenom toho, který rád čte, má z přečteného radost, ale jako toho, pro nějž je čtení přirozenou součástí každého dne. Z toho vyplývá, že pokud mluvíme o podpoře čtenářství ve školním prostředí a aktivním čtenáři, zdá se jako velmi důležitý aspekt, aby knihy byly **přirozenou součástí běžného školního dne ve třídě**.

2 Vývojové etapy dětského čtenářství

Aktuální profil dětského čtenáře u nás komplexně a systematicky zkoumal především Chaloupka, který ve své monografii *Rozvoj dětského čtenářství* (1982, s. 34) uvádí dvě typologie. U první typologie dle Hurlockové poukazuje na významnost psychických aspektů, které determinují čtenářský rozvoj. Uvádí, že periodizace rozvoje dětského čtenářství se v hlavních úsecích převážně kryje s psychologickou periodizací ontogeneze. Druhá Příhodova typologie koreluje s institucionální výchovou, jejímiž stupni prochází dítě od 3 let do dospělosti.

Je ale potřeba brát v úvahu individualitu a zkušenosti dítěte, které mají vliv na úroveň čtenářské gramotnosti. Ne vždy tedy čtenářský věk naprosto přesně koresponduje s věkem biologickým. Přejít z jedné etapy do druhé je pozvolný a nelze mezi jednotlivými obdobími vést ostrou hranici. Periodizace má pro nás charakter především orientační. (Bubeníčková, 2011)

Obvykle citovanou periodizací je periodizace podle Jaroslava Tomana (1992, s. 51), která bere na zřetel měnící se čtenářské zájmy dětí a dospívajících v souladu s jejich psychickým vývojem:

Předčtenářská etapa:

Předškolní věk:

- *Mladší: (do 3 let)*
- *Starší: (3 – 6 let)*

Čtenářská etapa:

Mladší školní věk (prepubescence)

- *1. Fáze (6 – 8 let)*
- *2. Fáze (9 – 10 let)*

Starší školní věk (pubescence)

- *1. Fáze (11- 12 let)*
- *2. Fáze (13 – 15 let)*

(Toman, 1992, s. 51)

Tato periodizace je snadno čitelná, orientačně zachycuje zlomová období v četbě a preference žánrů pro jednotlivá období.

2.1 Charakteristika čtenářství prepubescenta

Prepubescentní období koresponduje s obdobím mladšího školního věku, tedy obdobím na 1. stupni ZŠ. Jelikož cílem diplomové práce je se zaměřit na podporu čtenářství u této cílové skupiny, je nezbytné popsat její vývojová specifika a žánrové preference.

Vstup do povinné školní docházky je zásadní moment v životě dítěte, který přináší značné změny v jeho způsobu života. Dítě se ocitá v jiném prostředí, má jiný režim, jsou na něj kladeny vyšší nároky na samostatnost. U dítěte mladšího školního věku se významně rozvíjí poznávací procesy, jako je vnímání, myšlení, paměť, délka koncentrace a představy. Významně akceleroje slovní zásoba a její použití ve slovním a později i v písemném projevu. Prohlubují se sociální vztahy a s tím i spojená emoční inteligence. (Homolová, 2013)

Naučit se číst s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas je dle RVP ZV (MŠMT, 2016b) jedním ze standardů 1. stupně základní školy. Pro správné dekódování textu a osvojení si techniky čtení je velmi důležité dozrávání koordinace očních pohybů a vývoj sluchového vnímání, zejména fonologické percepce a diferenciací, k čemuž dochází kolem šestého roku vývoje dítěte. (Vágnerová, 2012)

Tento věk nazýváme také **věkem zlatého čtenářství**, protože zde vznikají významné základy čtenářské kultury. Je to období, kdy je budoucí čtenář snadno ovlivnitelný a otevřený vnějším podnětům. Dítě přechází od poslechové činnosti ke svým prvním čtenářským zážitkům a zkušenostem a stává se postupně gramotným. (Chaloupka, 1982) Čtení je pro žáka zprvu velmi náročnou činností a trvá dlouho, než zvládne plynule číst a zároveň chápat smysl čteného. Je proto potřeba dbát na to, aby dítě neztratilo zájem o příběh a abychom v něm vzbuzovali přirozenou touhu číst. Motivací pro dítě může být předčítání rodičů či učitele, které dítě povzbudí zvládnout techniku čtení, aby v budoucnu mohlo číst samo, využívání knih v přirozených denních situacích a sdílení svých prvních čtenářských zážitků. (Homolová, 2013)

Homolová (2013) uvádí, že co se týče **žánrové preference**, v první fázi čtenářské etapy (6 – 8 let) dominuje jednoznačně pohádka. Počátkem druhé fáze čtenářské etapy (9 – 10 let) dochází k určitému zlomu. Žáci se začínají více diferenciovat a ukazuje se, kdo čte rád a kdo knihy nevyhledává. Obliba pohádky klesá a její místo začíná zastupovat próza s dětským nebo zvířecím hrdinou. Značně klesá obliba poezie a žáci zaujímají spíše negativní postoj při práci s básnickým textem. Mluvíme o tzv. **apoetickém období**. V tomto období jsou pro dívky a chlapce atraktivní dobrodružné a detektivní příběhy a také příběhy humorného a veselého charakteru. Chlapci dále inklinují k příběhům žánru sci-fi, fantasy a hororu a k příběhům se sportovní tematikou, zatímco dívky oceňují příběhy o přírodě, přátelství a lásce. Například velmi oblíbené dívkami jsou příběhy o koních s vedlejším tématem citového zranění. Tyto příběhy předcházejí často budoucímu velkému zájmu o dívčí romány. Naučná literatura se u mladých čtenářů těší větší oblibě než například poezie. Jestli bude více nebo méně atraktivní záleží na její specifčnosti. Naučná literatura o zvířatech, rostlinách, vesmíru bude zajímavá jak pro dívky, tak pro chlapce. Větší rozdíl v oblibě pak spatřujeme například u encyklopedií o historii, které jsou ceněny více chlapci. Dívky zase pak častěji oproti chlapcům vyhledávají naučné čtení o zpěvácích, hercích nebo filmech.

Pokud srovnáme čtenářství z hlediska genderu, dle sociologického výzkumu *České děti jako čtenáři* (2013) iniciovaný institutem Národní knihovny zacílený na skupinu dětí od 9 do 14 let, můžeme říci, že dívky jsou pro čtení obecně nadšenější než chlapci. Z dotazovaných dětí odpovědělo na otázku - Baví tě čtení 58 % dívek pozitivně, u chlapců to pak bylo pouze 37 %. Závěr výzkumu ukazuje, že důležitým předpokladem pro zvládnutí je motivace a **najít pro dítě správnou knihu ve správný čas**.

3 Hlavní faktory ovlivňující čtenářství dětí

„Schopnost číst patří mezi získané schopnosti, které člověka včleňují do společnosti, přisuzují mu práva a povinnosti a otevírají mu mnoho dalších dveří do světa poznání.“ (Baluchová, 2011) Čtenářem se člověk nenarodí, ale musí se jím postupně stát. To, jaké si vybuduje čtenářské návyky, zájmy a postoje k četbě je z velké části podmíněno sociálním a kulturním prostředím, ve kterém jedinec žije a které na něj přímo působí. Lepilová (2014) upozorňuje, že čtenářské povědomí není tvořeno pouze knihou nebo čítankou, ale také, že si děti o přečteném mohou s někým blízkým popovídat a sdílet s ním své pocity a myšlenky.

Závěr posledního nejaktuálnějšího rozsáhlého českého výzkumu *České děti jako čtenáři* pořádaného českou sekcí IBBY (2013) ukazuje, že rozhodující vliv na čtení má rodina a škola. Václavíková – Helšusová (2004) zmiňuje možnost symbolického vyčíslení vlivu rodiny na rozvoj čtenářství oproti škole až na dvojnásobně významnější.

3.1.1 Rodina

Základy čtenářství jsou položeny v primární rodině, která se jeví jako **nejsilnější hráč** v možnosti vzbuzení trvalého zájmu dítěte o knížky. Už Chaloupka (1982) poukazuje, že právě v rodině dochází k prvnímu seznámení dítěte s knihou a zprostředkování čtenářského zážitku. Dítě je velmi vnímavá bytost. Homolová (2013) zdůrazňuje **důležitost předčtenářského období**, kdy je dítě ke vnějším podmětům nejsenzitivnější. Právě v tomto období by se rodiče měli věnovat pravidelnému společnému čtení s dítětem.

Dle Václavíkové-Helšusové (2004) výzkumy ukazují, že 70 % dětí, kterým četli rodiče jako malým, čtou dnes denně samostatně. Naopak, mezi dětmi, které vůbec nečtou je nejvíce těch, kterým nebylo předčítáno ani jako malým. Mezi charakteristiky, které se jeví jako důležité z hlediska čtenářských aktivit dětí, řadíme **čtenářské zázemí v rodině, rodinné prostředí a sociálněekonomické zázemí rodiny**. Mnoho postojů a základních modelů chování si dítě odnáší z nápodoby svých rodičů. To, co vidí kolem sebe, považuje za normální a postupně přejímá za své. V rodině, kde knížky a rozhovory o nich netvoří běžnou součást dne, lze jen těžko předpokládat výchovu

budoucího nadšeného čtenáře. Pokud selže rodina, šanci ke vzbuzení zájmu o čtení dostává ještě škola.

3.1.2 Škola, učitelé

Když se zeptáme, co se má naučit žák během 1. třídy, většina odpoví: „*Číst, psát a počítat.*“ Aby učitel mohl své žáky vést ke čtenářství, musí souběžně budovat správné základy techniky čtení, o které se žák v budoucnu bude moci opřít a budovat na ní svůj vztah ke knihám. Čtení se přirozeně prolíná všemi předměty a žák je jím ve škole obkloповán neustále. Proto se žáci neobejdou bez poučeného průvodce, kterým by měl být učitel, dobrý čtenář, který jim pomůže v rozvoji jejich čtenářství. (Šlapal, 2017) Tímto učitelem by proto neměl být pouze učitel českého jazyka, ale měl by to být úkol všech pedagogů ve škole.

Učitel má ve své třídě žáky z podnětného čtenářského prostředí a i z prostředí, ve kterém o knihu téměř nezavadily. Učitel by měl být schopný nabídnout každému dítěti tu jeho správnou knihu ve správný čas, aby byla pochopitelná a zajímavá vůči jeho věku. Jedním z diskutovaných otazníků je problém, který se týká doporučené četby a následné psaní čtenářských deníků, o kterém blíže píše Václavíková-Helšusová (2004, s. 22) „*Pokud více jak čtvrtina dětí nedostává ve škole žádná doporučení na četbu knih, pak dochází k významné mezeře v možné motivaci k četbě.*“ Z toho vyplývá, že je důležité, aby nejenom učitel byl sám čtenářem, ale aby se orientoval v současné dětské literatuře.

3.1.3 Vrstevníci

„*Pokud má dítě možnost takto sdílet prožitky z četby se svými vrstevníky pak je sociálně motivováno k další četbě.*“ (Václavíková-Helšusová, 2004, s. 21) Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin, z nichž žádná není opomenutelná. Jednou z nich je **sdílení**. Žák čtenářsky gramotný by měl být připraven sdílet své dojmy a prožitky z četby s ostatními čtenáři a své závěry porovnávat s interpretací ostatních, všimnout si vzájemných shod a rozdílů, uvádí kolektiv autorů v metodické příručce pro výuku čtenářské gramotnosti (2011). Domníváme se, že je proto strategické do hodin výuky zařadit nejenom společné čtení zajímavých textů, ale také dát prostor pro sdílení čtenářských zážitků a vytvářet tak čtenářskou komunitu a společenství. Žáci zaujmají

ke svému učiteli čím dál více kritický postoj, a proto doporučení na četbu od spolužáka může být efektivnější než od učitele.

3.1.4 Knihovny

Knihovna představuje další instituci, která se významně podílí na rozvoji dětského čtenářství. Pracovník dětského oddělení by měl být člověk, který se orientuje v širokém spektru dětské literatury, má přehled o tom, jaké knihy jsou nejžádanější a které vyhrály literární cenu. Hlavní kompetencí by měla být schopnost doporučit na základě čtenářských preferencí dítěte vhodnou knížku. Knihovna může být také místem, které dítěti nabídne dostatečný prostor k odpočinku a relaxaci ve společnosti nějaké knížky nebo časopisu.

Knihovny jsou dále společným místem setkávání čtenářů na nejrůznějších besedách, které jsou zaměřené na podporu čtenářství. Akce si kladou za cíl vytvářet pozitivní vztah ke knize, upoutat zájem nových i současných čtenářů a umožnit přímé setkání s tvůrci knihy – spisovateli a ilustrátory. Příkladem může být Noc s Andersenem, která je tradičně spojena s řízeným motivačním programem a přespáním v knihovně. (Zemanová, 2011)

Pro vytvoření pozitivního čtenářského zázemí již ve škole se jeví jako dobrý způsob možnost odkázat děti na školní knihovnu či ji navštěvovat v rámci některých hodin čtení. Školy bohužel často bojují s nedostatkem financí. Na tento nedostatek reagovalo MŠMT (2016a), které poskytlo určitou finanční částku až 90% škol v rámci výzvy **Podpora škol formou projektů zjednodušeného vykazování – Šablony pro MŠ a ZŠ**. Jeden z okruhů, v kterém bylo možné peníze čerpat, byl právě nákup aktuální dětské literatury.

4 Možnosti podpory čtenářství na 1. stupni ZŠ

Hana Košťálová (2017b) zdůrazňuje důležitou roli školy v rozvíjení dětského čtenářství: „Pro mnoho dětí je škola jediná šance, jak objevit svět čtení, vytvořit si pozitivní vztah ke čtení a zvládnout potřebné čtenářské postupy. Škola možnosti má, ale mnohdy je nevyužívá ze značné části pro překážky vyplývající z tradičního přístupu ke čtení a čtenářství. Ve změněných společenských podmínkách je potřeba přehodnotit i - dříve funkční - přístupy a postupy a aktualizovat je.“

4.1 Ukotvení literární výchovy na 1. stupni ZŠ v kontextu RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) vymezuje devět hlavních vzdělávacích oblastí. „Vzdělávací oblast **jazyk a jazyková komunikace** zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu.“ (RVP ZV, 2016a, s. 13)

Pro názornost slouží níže vytvořený graf.

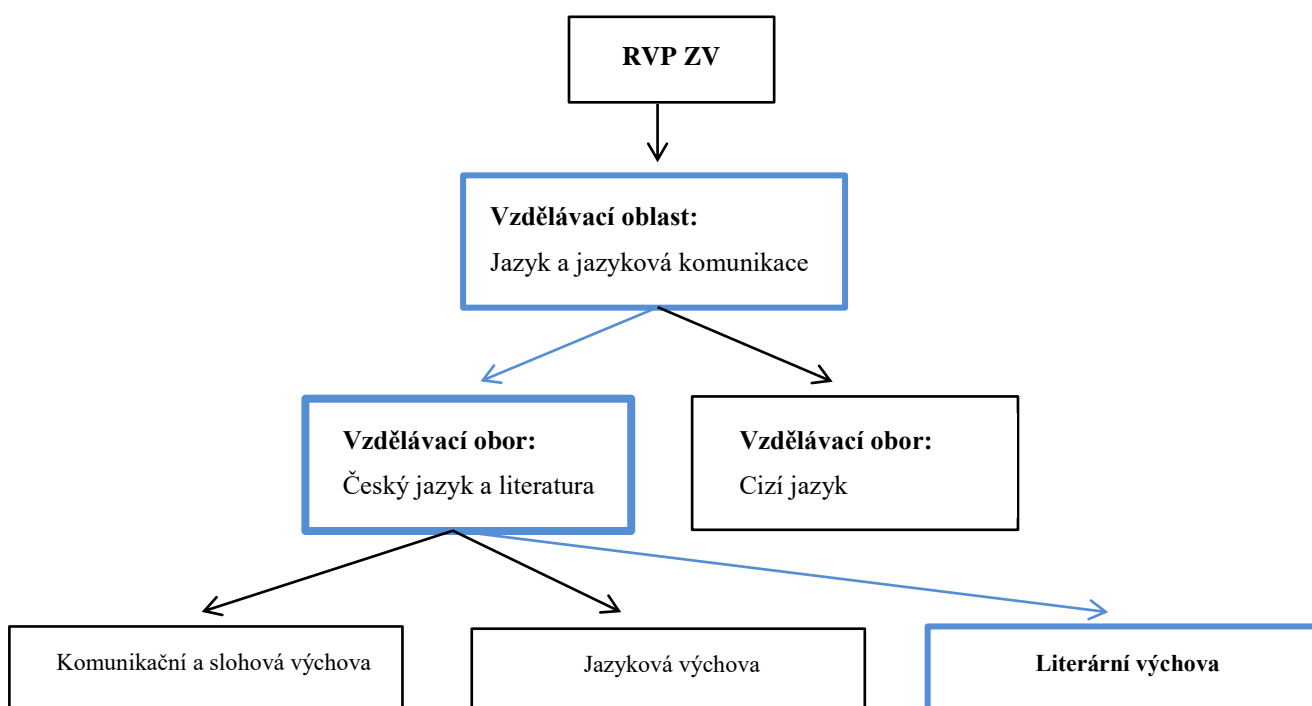

Schéma 1 – Ukotvení literární výchovy na 1. Stupni ZŠ v kontextu RVP

*„Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru **Český jazyk a literatura** má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a **Literární výchovy**. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.“ (RVP ZV, 2016b, s. 16)*

Vzdělávací obsah literární výchovy je v RVP ZV charakterizován následovně: *„V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“ (RVP ZV, 2016b, s. 16)*

Pro úplnost zde uvádíme **očekávané výstupy v literární výchově** pro 1. období, což jsou cíle, kterých by žák měl dosáhnout koncem třetí třídy. Tyto výstupy nejsou pro učitele závazné. To neplatí pro očekávané výstupy 2. období, které platí jako standardy základního vzdělávání, jsou již závazné a měl by jich dosáhnout každý žák (pokud není jinak stanoveno dle individuálního vzdělávacího plánu).

Literární výchova

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- Čte a přednáší zpaměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku;
- vyjadřuje své pocity z přečteného textu;
- rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění;
- pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je;

- *volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma;*
- *rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů;*
- *při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy.*

(RVP ZV, 2016b, s. 20)

RVP ZV je vytýkáno příliš obecné definování cílů. RVP ZV nestanovuje, jakým způsobem a do jaké míry bude těchto požadavků dosaženo, není zde tedy žádná konkrétní strategie pro rozvoj čtenářství. To představuje na jedné straně výhodu, neboť uchopení literární výchovy umožní pedagogovi širokou škálu metod a způsobů výuky, na druhou stranu zde chybí vymezení dílčích cílů, které by vedli k systematickému rozvoji čtenářské gramotnosti. Očekává se, že budou přirozeným výsledkem naplňování očekávaných výstupů a klíčových kompetencí. Kolektiv autorů v příručce pro učitele s názvem Gramotnosti ve vzdělání vydané Výzkumným ústavem pedagogickým (2010) dodává: „*Přestože se v RVP ZV pojem čtenářské gramotnosti nepoužívá, nezabráňuje tento dokument žádnému vyučujícímu, aby se žáky čtenářství rozvíjel. Dokument samotný ovšem nemůže zajistit, že všichni žáci budou mít šanci své čtenářství ve škole náležitě rozvinout. Závisí jen na škole nebo na jednotlivém vyučujícím, za jak významnou čtenářskou gramotnost považuje, jak jí rozumí, co v ní vidí, které složky čtenářské gramotnosti chce a umí u žáků rozvíjet.*“ Domníváme se, že ucelená strategie by učitelům napomáhala v trvalé systematické podpoře žákova čtenářského rozvoje.

4.2 Čtenářské kontinuum

„Kontinuum je pomůcka pro dlouhodobou podporu žákova čtenářského rozvoje napříč ročníky i předměty. Uspodňuje plánování a sledování žákova učení.“ (Košťálová, 2017a str. 10)

Petr Koubek (2012) zdůrazňuje nároky na učitele v oblasti diagnostiky, co se čtenářství týče. Jak učitel pozná, že se mu rozvoj čtenářství daří? Jak pracovat na rozvoji čtenářství systematicky? Co všechno můžeme na čtenářství sledovat? Učitel musí umět zhodnotit schopnosti, znalosti a dovednosti čtenáře. Musí vědět, kde je může prohloubit a jaké dílčí cíle vedou k jejich zlepšování a k naplnění cíle čtenářské gramotnosti. Vznikající čtenářské kontinuum v rámci projektu *Pomáháme školám k úspěchu* si klade

za cíl tuto mezeru zaplnit a nabízí učitelům vodítko pro volbu dílčích vzdělávacích cílů a hodnocení žáků. Jinak řečeno jde o pomyslnou mapu zachycující rozvoj čtenářství. Kontinuum má dát jasný signál učiteli, v jaké fázi se žák nachází a co je potřeba udělat pro to, aby se dál rozvíjelo.

„Čtenářské kontinuum (mapa učebního pokroku)³ popisuje pomocí deskriptorů⁴ sestavených do linií vývoj čtenářské gramotnosti dítěte v navazujících úrovních a ve zvolených oblastech.“ (Košťálová, 2017a, s. 9)

Oblasti kontinua:

1. Čtenářské chování
2. Čtenářská odezva
3. Porozumění textu
4. Ustálené prvky
5. Porozumění v kontextech
6. Dekódování

Každá ze zmíněných šesti oblastí se člení na několik **vývojových linií**, které sledují určitou dovednost na šesti **vývojových úrovních**: předčtenář, začínající, postupující, pokročilý, zdatný a samostatný. Každá vývojová úroveň je v linii charakterizována deskriptorem, který slouží ve výuce jako vzdělávací cíl.

³ V zahraniční literatuře se setkáváme s termíny progress maps, developmental maps, developmental continuum (Košťálová, 2017a)

⁴ Deskriptor je popisek žákova chování (Košťálová, 2017a)

Tab. 1 - Příklad mapy učebního pokroku (dále MUP)

OBLAST: Čtenářské chování

Úroveň	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
	PŘEDČTENÁ Ř	ZAČÍNÁJÍC Í	POSTUPUJÍC Í	POKROČIL Ý	ZDATNÝ	SAMOSTATN Ý
Linie 1: Výběr textu pro začátek četby Deskriptory	Začíná si vybírat materiály ke čtení zejména podle ilustrací	Začíná si ujasňovat svůj čtenářský zájem	Začíná si samostatně vybírat knihy, které mu přinášejí čtenářský zážitek	Samostatně si vybírá knihy, které mu přinášejí zážitek	Začíná si vybírat náročnější í knihy pro zážitek; projevuje svůj odstup od žánrů dětské četby	Samostatně si vybírá náročnější knihy pro vlastní potěšení
Linie 2:						

(Košťálová, 2017a, s. 9)

Je potřeba si uvědomit, že žádný model nikdy nebude schopný vystihnout skutečný vývoj konkrétního čtenáře, v tomto případě přesný vývoj toho, jak si dítě vybírá svůj text určený k četbě. Proto je dané vymezení linií deskriptory pouze orientační. Benefity, které si z kontinua může učitel odnést, podrobněji popisuje pedagožka Jana Zajícová (2015), která začala ve své výuce s kontinuem pracovat:

- **Pomoc v plánování** – kontinuum nabízí možnost rozplánování postupných kroků, jak dosáhnout cíle (můžu si říct, kde se jednotliví žáci zhruba nachází a kterým směrem se chci do budoucna ubírat);
- na základě deskriptoru pedagog dokáže vytvořit **konkrétní učební situaci** – činnosti jsou zařazovány s konkrétním dílčím cílem, který vede k posilování čtenářské gramotnosti;
- **obsáhnutí celé šíře čtenářské gramotnosti** – učitel je podvědomě příjemná nějaká oblast a nerozvíjí čtenářskou gramotnost v celé její škále.

Oceňujeme, že nám kontinuum umožní pracovat systematicky na rozvoji čtenářství v celé jeho škále. Jednotlivé deskriptory slouží pro pedagoga jako vodítko při přípravě na vyučování a umožní nám vnímat i menší nuance mezi dětmi. Je to způsob, jak posouvat zároveň silné i slabé čtenáře dopředu.

4.3 Čtenářství u žáků s dyslexií

Dyslexie jako specifická porucha čtení patří mezi nejfrekventovanější specifickou poruchu učení⁵ (dále jako SPU). Dyslexie se může vyskytovat samostatně nebo v kombinaci s dalšími SPU (dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie). PhDr. Kamila Balharová (2011), která se ve své profesní orientaci věnuje výuce žáků se SPU, uvádí přibližný výskyt SPU 4 % žáků na školu. Problémy žáka s dyslexií se projeví v dekódování textu, které je pro něj energeticky náročnější než pro žáka intaktního. Proto je důležité se u žáků s dyslexií zaměřit co nejdříve na cílenou reedukaci deficitu dílčích funkcí⁶, jejichž rozvojem podpoříme techniku čtení.

Porozumění textu je závislé na jeho dekódování. Motivovat žáka s dyslexií ke čtení může být pro učitele nesnadný úkol, jelikož žáci s dyslexií musí vynaložit pro přečtení textu mnohem větší úsilí než žáci intaktní, a nezbývá jim tak pozornost na jeho porozumění. Čtení se ale učíme pouze tím, že tuto dovednost procvičujeme. Je důležité, aby učitel žákovi čtení neznechutil, ale zároveň dbal na rozvíjení správné techniky čtení, porozumění přečtenému, získávání informací z textu, přemýšlení o něm a kriticky ho hodnotil. Balharová (2011) uvádí dále ve své práci kritéria, která podle výzkumu British Dyslexia Association z roku 2008 a šetření Balharové z roku 2010 vyhovují žákům s dyslexií. Text by měl být:

- *Kratšího rozsahu;*
- *úměrně náročný vzhledem k mentálnímu věku čtenáře;*
- *napsán větším bezpatkovým písmem s řádkováním 1,5;*
- *kontrastní s jednobarevným světlým pozadím.*

Balharová (2011)

⁵ „Specifické vývojové poruchy bývají definovány jako neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti.“ (Jucovičová, a další, 2001, s. 83)

⁶ Sindelárová (1996, s. 8) definuje DDF „jako základní schopnosti, které umožňují diferenciaci a rozvoj vyšších psychických funkcí, jako jsou řeč a myšlení. V dalším vývoji jsou předpokladem, o který se opírá dovednost čtení, psaní, počítání a přiměřeného chování“

Těmto kritériím mohou vyhovovat texty speciálně upravené v počítačovém editoru či texty přímo určené pro žáky s dyslexií, které jsou orientované na různě vyspělé čtenáře. Cílenou tvorbou těchto textů se zabývají například autorky Michalová, Balharová a Černá. Je důležité, aby samotnému čtení předcházela práce s textem, při které si žák bude mít šanci ohmatat a číst s tak větší sebedůvěrou a chutí.

4.4 Způsoby podpory čtenářství ve třídě

Vzbuzovat zájem o knihy, naučit hledat informace a kriticky o nich přemýšlet není pouze úkolem hodin literární výchovy. Čtení se prolíná téměř každým předmětem, a proto i samotná podpora čtenářství ve třídě nemusí probíhat pouze kategoricky. Naopak **může probíhat téměř neustále**. Osobnost učitele a jeho vztah ke knihám považujeme za klíčový. Podpora čtenářství může být realizovaná formou projektů (viz další kapitola), ale i utvářením prostředí (třídní knihovnička), realizováním čtenářských dílen či vedením třídního časopisu.

4.4.1 Úloha učitele

Hlavní úlohu v podpoře čtenářství ve třídě spadá bezesporu na hlavu učitele. **Pokud v učiteli nezhne zapálenost o knihy, těžko vzplane zájem v jeho žácích**. Učitel by se měl orientovat v dětské literatuře a ve spojení se znalostí svých žáků by měl umět doporučit správnou knihu ve správný čas. Do kompetence učitelů spadá taky vytváření seznamů doporučené literatury, které jsou v souladu se čtenářskými preferencemi žáků.

Učitel na prvním stupni je po rodičích další autorita, se kterou se dítě setkává. Pokud chce učitel podněcovat ve svých žácích zájem o čtení, musí pro ně sám být příkladem dobrého čtenáře, od kterého žáci mohou přebírat hodnoty, postoje, ale i zájmy. Kateřina Šafránková (2011), lektorka kritického myšlení, uvádí hned několik konkrétních příkladů, kterých se učitelé mohou držet:

- *Při hlasité četbě knihy zveřejňují, nad čím přemýšlejí, ukazují využívání čtenářských strategií;*
- *při čtení žáků jim poskytují zpětnou vazbu;*

- *pokud tedy učitel nahlas čte nějaký obtížný text a narazí na neznámé slovo, jehož význam nedokáže ani z kontextu pochopit, okamžitě se jde podívat do encyklopedie nebo do slovníku, aby žákům modeloval efektivní čtenářské postupy;*
- *podobně může žákům ukazovat, že v dalších dostupných knihách můžeme hledat obrázky, mapy, grafy, které nám pomohou porozumět tématu, doplňující informace, odlišné názory apod.*

(Šafránková, 2011)

4.4.2 Třídní knihovnička

Třídní knihovnička je nezbytnou součástí pro rozvoj čtenářského zájmu dětí. Aby se knížky staly běžnou součástí našeho života, musí nás i přirozeně obklopot, abychom k nim měli kdykoliv volný přístup. Pokud upravíme vnější prostředí, můžeme působit na osobnost dítěte. Žáci pak mohou knihy používat nejen v hodinách, ale mají k nim volný přístup i o přestávkách. **Volným přístupem ke knihovničce se žáci učí vybírat knihu dle svého čtenářského zájmu.** Pokud budeme postupně třídní knihovničku s dětmi budovat, necháme je se spolupodílet na výběru knih a nově zařazené knihy jim budeme postupně představovat, vyhneme se tak pouze formální funkci knihovny, která překypuje množstvím knih, které děti ani neznají. Podle odborníků by knihovna měla obsahovat jak stálou sbírku knih, tak knížky rotující, které jsou zapůjčené například z knihovny, nebo z knihoven žáků a postupně by měly zastoupit celou škálu žánrů. Stěžejními knihami by pak měly být takové, které žáci chtějí sami číst a vzbuzují v nich zájem. Neméně důležité je i estetické provedení. Okolí knihovničky by mělo být útulné a vybízet k posezení a některé knihy vystaveny tak, aby byla vidět přední strana obálky, nikoli jen hřbet. (Šafránková, 2011)

Považujeme za velmi motivační, pokud se z vytváření třídní knihovničky stane dynamický proces, který nemá stanovený svůj konec. Naším cílem by mělo být vytvořit takovou knihovničku, ve které se žáci orientují a mají k ní citovou vazbu. Nejde tedy o kvantitu, ale kvalitu. Vytvoření úcty, kladného postoje a lásky ke knihám je klíčem k tomu, aby se čtení stalo vnitřní potřebou žáků.

4.4.3 Čtenářské dílny

Čtenářská dílna si klade za cíl rozvíjení vědomého čtenářství a vytváření kladného vztahu k vlastní četbě. Učitel českého jazyka Miloš Šlapal v článku Dílna čtení v praxi (2008) uvádí tři pravidla funkční čtenářské dílny:

- *Žáci mají pravidelně alespoň 1x týdně přímo v hodinách českého jazyka prostor 20-30 minut na samostatné souvislé čtení;*
- *žáci čtou beletristické knihy, které si sami vybírají (nutnost zásoby knih, které jsou pro děti vhodné a atraktivní);*
- *ve třídě probíhají čtenářské reakce ((roz)hovory o knihách) a s nimi související aktivity.*

Šlapal (2008)

Z organizačního hlediska má dílna čtení své pevné místo v týdenním rozvrhu českého jazyka a odehrává se v tradičním rámci 45 minut, který se skládá z minilekce (5-15 minut), samotného čtení (20-30 minut) a čtenářských reakcí (5-15 minut), přičemž délky jednotlivých částí se mohou flexibilně upravit dle požadovaného záměru.

Samotná pravidla dílny čtení jsou stanovena s obecnou platností:

1. *Musíte číst po celou dobu.*
2. *Nikoho nevyrušujte.*
3. *Žádné přestávky na záchod a pití.*
4. *Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem čtenářské dílny.*
5. *Během minilekci naslouchejte.*
6. *Můžete sedět pohodlně kdekoliv.*

(Šlapal, 2008)

Miloš Šlapal, s kterým o čtenářských dílnách udělala rozhovor Nina Rutová, editorka časopisu *Kritická gramotnost* (2015, s. 32), je také autorem následující věty, která vyjadřuje potřebu stráveného času samotným čtením: „*Když chci, aby děti četly, musejí začít číst.*“ Obdobně se vyjadřuje Kateřina Šafránková (2015 str. 40): „*Bez stále delšího času stráveného volným čtením nezískají vytrvalost ve čtení. Žáci potřebují čas na čtení a čas na to, stát se čtenářem.*“

Důležitou součástí dílen čtení jsou čtenářské reakce, ve kterých dochází ke sdílení a vzájemné interpretaci přečteného či nabízení si titulů mezi vrstevníky. Čtení je zde sociální činností, která pomáhá vytvořit společenství čtenářů. *„Literatura je kulturní a společenský jev. Proto není hledání záměru textu i svého stanoviska k němu jen osobní věcí jednotlivce. Každý z nás je chtěl nechtěl členem společenství čtenářů – jednak čtenářů této knihy, tohoto textu, ale také společenství všech, kdo mohou tento text číst.“* (Hausenblas, 2016, s. 18)

4.4.4 Alternativní prvky pro podporu čtenářství ze školy podle Célestina Freineta

K zařazení této podkapitoly nás vedla vlastní zkušenost autorky diplomové práce, která měla během Erasmu+ v Bruselu možnost návštěvy školy tohoto typu. Ve školní praxi se často setkáváme se zařazením prvků alternativních škol do běžného vyučování, ať už to jsou autodidaktické pomůcky z Montessori pedagogiky, slavnosti z Waldorfské pedagogiky či zařazení komunitního kruhu z programu Začít spolu. Škola freinetovského typu zatím v České republice neexistuje, přestože se hojně vyskytuje právě již ve zmiňované Belgii nebo v Holandsku či Francii. Z hlediska podpory čtenářské gramotnosti se nabízí inspirace touto pedagogikou a možností využití některých prvků.

Freinet vzdělávání je spjato především s **rozvíjením tvůrčího psaní**. Ve třídě je k dispozici mnoho knih a jsou během vyučování aktivně používány. Děti přicházejí do styku s texty od samého začátku a velmi brzy se podílejí na jejich tvoření. Další inspirací může být tzv. třídní kronika. Je to kniha, která už podle obalu napovídá, že její obsah bude něčím speciální. Na obsahu se žáci podílejí společně a je to prostor pro jejich tvořivost. Práce s kronikou může být například zajímavá během třídní rady, kdy se s dětmi můžeme vracet k různým zážitkům. Další možností podpory čtenářství pomocí vytváření vlastních textů je tvorba třídního nebo školního časopisu. (Pecháčková a kol., 2014) Za inspirativní považujeme myšlenku meziškolní korespondence, která může probíhat mezi českými, ale i zahraničními žáky.

Obr. 1 – Knížky jsou přirozenou součástí prostředí – zdroj vlastní

Obr. 2 – Třídní kronika na čestném stojanu – zdroj vlastní

5 Projektová metoda

V úvodu této kapitoly uvedeme zamyšlení docentky Jany Coufalové, pedagožky a autorky publikace *Projektové vyučování pro 1. stupeň ZŠ, nad školní institucí jako místem přípravy na život*, poté vymezíme terminologii, typologii a fáze projektu. Na konci kapitoly uvedeme klíčová pozitiva a negativa projektové metody, která budou podložena zkušenostmi z vlastního pozorování během pedagogické praxe.

5.1 Škola jako příprava na život?

„Životní realita je interdisciplinární.“ (Coufalová, 2006 str. 6) Autorka toto dále vysvětluje. Každý den složitě kombinujeme, propojujeme a vymýšlíme nové myšlenky, strategie a postupy, jak uplatnit poznatky, které jsme se za svůj život naučili, abychom dosáhli svého cíle. V běžném vyučování je ale tendence poznatky vyčleňovat do jednotlivých předmětů, jako je matematika, český jazyk a další. V dnešní době poznatků přibývá a objevují se snahy zavádět nové předměty jako je dopravní výchova, etická výchova, environmentální výchova. Redukovat časové dotace stávajících předmětů se nejeví jako řešení, protože i ty se potýkají s nárůstem poznatků. Projektová metoda je charakteristická odkloněním se od parciálního pohledu na svět k pohledu globálnímu, což umožňuje především myšlenka koncentrace, to znamená, že učivo je soustředěno kolem hlavního jádra. Tato myšlenka koresponduje s ideou, že reálný svět se neskládá z oddělených úloh, který žák řeší jednotlivě za sebou, ale jde o komplexní propojení různě na sebe navazujících jevů.

Je třeba zmínit, že na 1. stupni ZŠ nedochází tak k velké segregaci učiva a k jeho integraci dochází více přirozenou cestou, protože výuka je zpravidla zaštitována jedním učitelem. Coufalová (2006) uvádí, že taková integrace má tendenci být spíše nahodilá a méně efektivní než projektové vyučování založené na projektové metodě. Zajímavou alternativou se jeví používání takové řady učebnic, která propojuje témata sobě blízká napříč učebnicemi k jednotlivým předmětům ve stejném časovém období.

5.2 Terminologické vymezení projekt - projektová metoda - projektové vyučování - tematické vyučování

Vymezení termínů v této oblasti není jednoduché a často se setkáváme s různými přístupy. Tato nejednoznačnost často vede i k zaměňování pojmů a zejména toho, co považujeme za projektové vyučování. Pro ujasnění slouží následující vymezení.

Projekt

Rozličné definice uvádí ve své publikaci například didaktička Jana Kratochvílová (2006, s. 34-36) s Coufalovou (2006, s. 10). Uvedeme zde několik z nich a porovnáme jejich hlavní charakteristiky.

William Heard Kilpatrick, který je považován za otce projektové metody, dává ve své definici z roku 1918 důraz na praktický přínos a provázanost projektu s reálným životem. „*Projekt jest určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.*“ Tato definice zatím ještě nevymezuje směřování k určitému cíli ani aktivní účast žáka.

Definice Václava Příhody, významného českého reformního pedagoga, zdůrazňuje účelně uspořádané činnosti koncentrované tak, aby vedly k cíli. „*Projektová metoda umožňuje takovou organizaci učiva, při které žák prochází činnostmi, uspořádanými tak účelně, aby daly vyniknout nějaké jednotící myšlence anebo aby umožnily provedení plánu, hospodářsky nebo kulturně významného a pro žáky životního.*“ Příhoda také zahrnul důležitý fakt, že projekt by měl mít pro žáka osobní význam, který se projeví v jeho přirozené potřebě pro získávání nových zkušeností.

Na předchozí definici Příhody navázal Stanislav Vrána, ředitel pokusných škol ve Zlíně, která vystihuje důležitost vztahu žáka k dané činnosti a jeho aktivní podíl na ni.

1. *Je to podnik;*
2. *je to podnik žáka;*
3. *je to podnik, za jehož výsledky převzal žák zodpovědnost;*
4. *je to podnik, který jde za určitým cílem.*

Jako poslední z mnoha nabízejících se definic uvedeme definici Kratochvílové, která podle nás vystihuje základní charakteristiky projektu. Opírá se o definici domácích autorů Maňáka a Švece⁷ a dále ji doplňuje. „Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj zodpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.“ (2006, s. 36)

Jako shrnutí základní znaků projektů poslouží následující schéma (Kratochvílová, 2006)

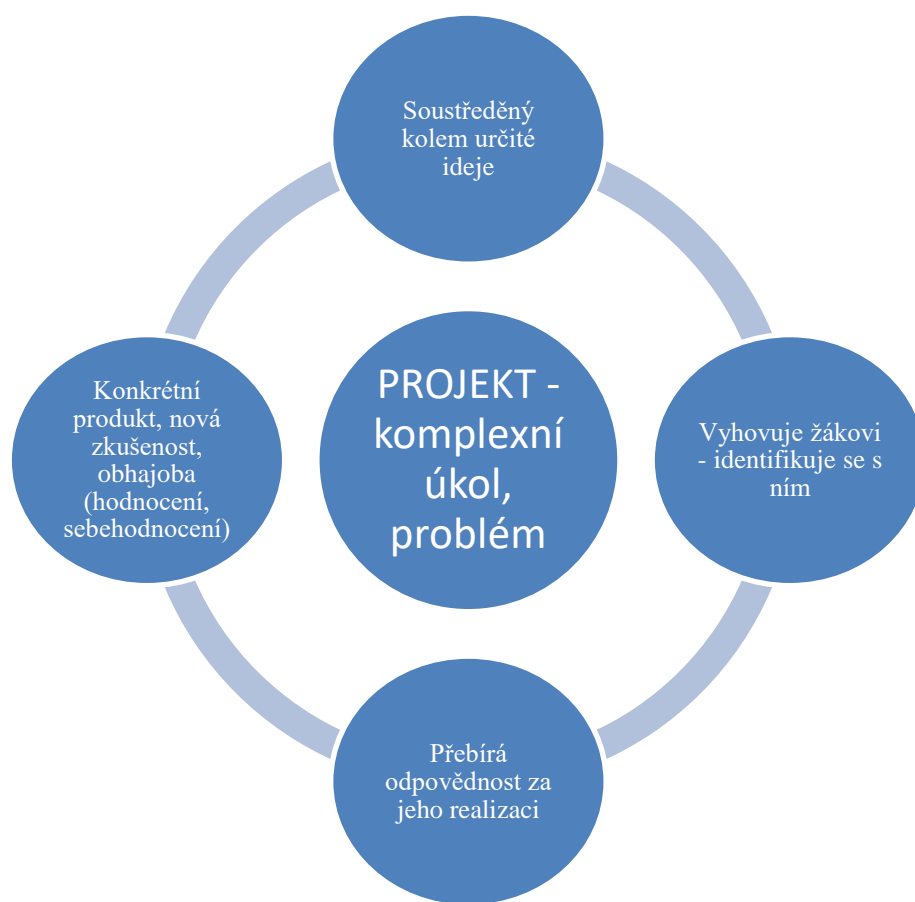

Schéma 2 – Charakteristika projektu

⁷ „Projekt můžeme vymezit jako komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.“ (Maňák a kol, 2003, s. 168)

Projektová metoda

Projektová metoda velmi úzce souvisí s projektem jako takovým, bývá jím proto často vymezena. Například v pedagogickém slovníku je definována následovně: „*vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného, či slovesného produktu.*“ (Mareš a kol., 2008, s. 184) Slovo projekt v této definici můžeme chápat i jako komplexní úkol nebo problém, který je ohniskem žákova zájmu, a svojí aktivní účastí dospívají k výslednému produktu. Metodu pak charakterizuje Maňák a Švec (2003, s. 30) jako „*výukovými cíli propojený soubor vyučovacích aktivit učitele a učebních činností žáků.*“

Na projektové metodě je založeno projektové vyučování. Nejedná se přitom o jeden postup, nýbrž o soubor postupů vyznačující se využitím různých dílčích metod výuky a různých forem práce. Projektová metoda je podle Kratochvílové uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli mají pak poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Je třeba připomenout, že veškeré činnosti v rámci projektu nejsou předem naplánovány a učitel tak pracuje s určitou mírou rizika. (Lojdrová, 2012)

Projektové vyučování

Dle Mazáčové (2008, s. 61) je projektové vyučování spojením jednání, myšlení a prožívání, teorie a praxe, školy a života. Je založeno na projektové metodě a je typické svým komplexním přístupem ke zvolenému tématu, který se demonstruje v následujících oblastech:

- *integrace učiva z různých předmětů;*
- *rozvíjí různé dovednosti (intelektové, psychomotorické, sociální);*
- *zahrnuje dílčí výukové metody.*

(Coufalová, 2006)

5.3 Typy projektů

Před samotnou přípravou konkrétního projektu by si učitel měl ujasnit, jaký typ projektu chce s žáky realizovat s ohledem na podmínky, které mu škola nabízí.

Odborníci se nejčastěji shodují na následujícím vymezení, které obdobně v publikaci Projektové vyučování uvádí Coufalová (2006, s. 11,12):

Podle účelu

Před samotným zahájením práce na projektu bychom si měli položit otázku, jakého hlavního cíle chceme dosáhnout. Chceme, aby projekt usiloval především o řešení problému, vedl k získání nových dovedností, opakování učiva, nebo k vytvoření nového produktu? Umět dát projektu směr, kterým žáci budou směřovat, považujeme za klíčové pro volbu dílčích cílů a aktivit, které nám je pomohou dosáhnout.

Podle navrhovatele

Kdo bude projekt iniciovat? Projekt může vzniknout na základě přirozené situace ve třídě, kdy je vyvolán zejména vnitřním zájmem a potřebami žáků, nebo jde o projekt, který je předem připravený učitelem a žákům je spíše předložen. V prvním případě hovoříme o projektu žakovském nebo spontánním, v případě druhém o projektu umělém. Projekt může být i kombinací obou vlivů, kdy je úvodní podnět vyvolán žákem nebo učitelem a dále je rozvíjen opačným subjektem.

Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům

Dalším důležitým bodem, který je potřeba zohlednit hned zpočátku, je ujasnit si, jestli půjde o projekt integrující více předmětů dohromady, nebo o projekt, který je zaměřen na učivo jednoho předmětu. Zatímco na 2. stupni je spíše vhodní realizovat druhý typ projektu, pro 1. stupeň se více hodí první typ, protože učitel žáky vyučuje obvykle všechny předměty.

Podle počtu zapojených žáků

Projekt může probíhat v rámci zapojení celé školy, spojením několika tříd (nejčastěji tříd stejného ročníku), v rámci třídy samotné nebo menších skupinek. Hovoříme o tzv.

kolektivním projektu. Projekt může být taky individuální, kdy na něm pracuje sám jednotlivec.

Podle délky trvání

Podle časové dispozice a náročnosti dosažení cíle stanovíme časový rozsah projektu, který může být:

- krátkodobý – tyto projekty trvají v rámci několika hodin či dopoledne (Mikulášské dopoledne);
- střednědobý – projekt trvá většinou v rámci několika dnů až týdne (Jak se rodí kniha);
- dlouhodobý – projekty probíhající více jak jeden týden, mohou být až celoroční (Letem světem).

Podle místa konání

Projekt se může odehrávat na nejrůznějších místech a nemusí být vázán pouze na školní prostředí. Může se odehrávat v mimoškolních institucích (knihovna, záchraná stanice, divadlo), může být vázán na domácí prostředí (nejčastěji v případě projektů individuálních), nebo se odehrává v přírodě (vycházka, škola v přírodě). Nejčastěji je projekt z vlastní přirozenosti (propojení s reálným životem) kombinací výše uvedených možností.

5.4 Fáze projektu

Fáze projektu máme celkem tři, a to přípravnou, realizační a hodnotící, které dále popíšeme z vlastní zkušenosti získané při tvorbě vlastního projektu.

V přípravné fázi se stanoví téma projektu, které určí buď sami žáci, nebo jej předloží učitel. Tak či tak je důležité, aby se žáci s tématem projektu ztotožnili a převzali ho za svůj podnik. Dalším krokem je vytvoření plánu řešení projektu, který podle Maňáka a Švece (2003) představuje klíčový moment předurčující výsledek. Učitel v této fázi stanoví hlavní cíl, kterého chce dosáhnout, zamyslí se nad škálou předmětů, na které bude projekt zaměřen, určí přibližnou délku trvání, místo konání a počet zapojených žáků. Učitel by měl zvolit metody a formy práce, které povedou k dosažení dílčích cílů.

Realizační fáze se opírá o vypracovaný plán, který by měl sloužit jako orientační. Je důležité realizovat ty aktivity, které mají zajistit naplnění dílčích cílů, které vedou k cíli hlavnímu. Na druhou stranu **striktní držení se plánu neodpovídá přirozenosti projektové metody**. V průběhu projektu dochází také k významné změně role učitele. Učitel není tím, který předává hotové poznatky, ale stává se průvodcem a poradcem žáků. Učitel by měl být vždy schopný reagovat na nově vzniklé situace a snažit se je vyhledávat tak, aby umožnil žákovi jejich objevování. Jedině tak bude projekt spjat neustále co nejpřirozeněji s životem.

Vyhodnocení je důležitou a nezbytnou částí projektu. Aby hodnocení bylo efektivní, je dobré, aby žáci znali hned od začátku jeho kritéria a byli sami schopni průběžně vyhodnocovat jejich naplnění. Na konci by se měli vyjádřit k naplnění cíle jak žáci, tak učitel. Žáci nejčastěji prezentují výsledek své práce, kterým může být nějaký výrobek, výstava či představení. Podle autorů knihy Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků (Grecmanová a kol., 2000) je společné sdílení klíčovou částí, neboť pouze konkrétním pojmenováním, utříděním informací, reflexí, diskuzí a následným propojením informací do logických smysluplných celků dochází k jejich uložení do dlouhodobé paměti.

5.5 Přednosti a úskalí projektové metody

Projektová výuka zažívá ve svém vývoji v Českých zemích renesanci. Má tendenci se do českých škol vracet a nabývá na popularitě zejména, pokud chceme žákům zprostředkovat téma integrující do sebe více předmětů, na které je dobré nahlížet z více úhlů pohledů. Zatímco na běžných školách je zařazována spíše jako zpestření, velkého ohlasu se těší u škol alternativního typu nebo škol inovativních. (Kratochvílová, 2006)

Přednosti projektů dále uvádí Coufalová (2006, s. 13-18):

- *Přednosti vyplývající z integrace učiva;*
- *motivační síla;*
- *přirozená provázanost s životní realitou;*
- *individualizace při vyučování;*
- *učení se spolupráci;*

- *učit se řešit problémy;*
- *podněcování intuice a fantazie;*
- ***učit se pracovat s informacemi.***

Pro účely diplomové práce dále rozvedeme pouze poslední bod. Dnešní doba je charakteristická záplavou informací, ve kterých se těžko orientujeme. Jak vyplývá z definice čtenářské gramotnosti dle PISA 2009⁸, je potřeba se pro její zvyšování naučit nahlížet a interpretovat problémy z více úhlů pohledů. Je potřeba se naučit s informacemi pracovat, podrobit je kritickému myšlení, třídit je a ověřovat a umět je zařadit již do osvojené soustavy poznatků. Tyto dovednosti naplňují všechny roviny čtenářské gramotnosti, kterými jsme se zabývali v první kapitole – rovinu doslovného porozumění, vysuzování a hodnocení, metakognice, aplikace, sdílení a nakonec i vztah ke čtení.

Projektové vyučování nese i svá rizika, která Lojdová (2012) dále rozděluje do tří rovin - **rizika na straně učitele, žáka a procesu učení**. Jako první se jeví nároky na přípravu samotného projektu, zajištění odpovídajících pomůcek, organizaci vyučování a přijetí odlišné role učitele – učitele průvodce. Z ohlasů kritiků nejčastěji zaznívá argument, že projektová metoda přeceňuje učení postojům k upozadění kognitivního učení. Další úskalí mohou vyplývat z nepochopení hlavních principů metody. Přestože, že nahlížíme na projekt jako podnik žáka, neměl by učitel pojmout vyučování jako improvizaci. Coufalová dále upozorňuje (2006, s. 19), že projektová metoda by měla sloužit jako metoda doplňková – *„Jednostranné preferování tzv. netradičních vyučovacích metod není řešením problémů současné školy. Projektová metoda je jedním z léků na nemoci našeho školství, ale sama pacienta nevyléčí.“*

Z vlastních zkušeností z praxe se ztotožňujeme s názorem Coufalové (2006), že projektové vyučování může sloužit jako velmi cenná a podnětná doplňková metoda. Projekty mají velký potenciál – učí děti řešit konkrétní problémy ze života, významně se podílí na rozvoji sociálních dovedností, rozvíjí komunikaci, formují postoje a dávají pevný základ pro celoživotní učení.

⁸ "Čtenářská gramotnost znamená schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti." (Palečková a kol., 2010, s. 12)

6 Současné mediální projekty pro rozvoj dětského čtenářství

V této části diplomové práce představíme čtyři současné mediální projekty na podporu čtenářství, které se dají využít pro práci ve školním prostředí na 1. stupni ZŠ. Výčet není vyčerpávající. Záměrně jsme vynechali populární a mediálně známý projekt Noc s Andersenem, který se do podvědomí široké veřejnosti již zařadil, a zmínili jsme projekty další společně s jejich přínosem ve zvyšování čtenářské gramotnosti.

6.1 Celé Česko čte dětem

Celé Česko čte dětem patří k největším fungujícím projektům u nás. Projekt vznikl v roce 2006 s cílem podpořit hlasité předčítání v rodinách. Vychází z myšlenek amerického spisovatele Jima Treleaseho, které na svých stránkách uvádí *Celé Česko čte dětem* (2014). Trelease prohlásil: „*Bez ohledu na to, kolik máš práce, ta nejdůležitější věc, kterou můžeš učinit pro budoucnost svého dítěte, je, kromě projevů lásky, objímání, také každodenní hlasité čtení a radikální omezení televize.*“ Trelease ve svých publikacích poukazuje na zásadní vliv předčítání v emočním vývoji dítěte. Hlavním motem projektu tedy není věta: „*Jdi a čti si.*“, ale „*Pojď, budu ti číst.*“ Web *Celé Česko čte dětem* (2014) nabízí rodičům i učitelům cenné informace ohledně předčítání dětem a ukazuje cestu, čemu se při práci s knihou vyvarovat a co naopak neopomíjet. Návodů působí až vědeckým dojem a jsou velmi podrobné. Nicméně pro rodiče či učitele můžou sloužit jako dobrá orientace, pokud je propojí se selským rozumem a znalostí dítěte. Web dále zveřejňuje aktuální průzkumy a nabízí škálu knížek, tzv. zlatých titulů, které jsou rozříděné podle věkové kategorie.

Hlasité předčítání by nemělo chybět ani ve škole. Právě škola může být místem, kde se děti poprvé dostávají do pravidelného kontaktu s knihou a je jim předčítáno. Projekt nabízí mnoho inspirativních činností, jejichž hlavním cílem je skrz čtení najít propojení s dítětem a působit tak na jeho emoční vývoj. Vybízí k zapojení babiček, dědečků, rodičů, starších sourozenců, starších žáků či známých osob. Po registraci se třída může zapojit do nejrůznějších akcí, které jsou společností pořádány. Mezi nejznámější patří celostátní akce Týden čtení dětem v ČR, který probíhá vždy od 1. do 6. 7, na kterém se může podílet i škola, přestože je období prázdnin. (*Celé Česko čte dětem*, 2014)

6.2 Čtení pomáhá

Projekt *Čtení pomáhá* (2015), jak už napovídá jeho název, je propojením čtenářského zážitku s radostí z pomoci druhým. Projekt je určen pro žáky základních a středních škol a každý rok podpoří více než 100 dobročinných projektů částkou vyšší než 10 milionů Kč. Každý žák, který se na webových stránkách projektu zaregistruje, si vybere knížku z nabízených kategorií, které jsou neustále doplňovány o aktuální knižní fond. Pokud po jejím přečtení úspěšně vyplní test, získá na svůj účet kredit 50 Kč. O tom, jaké charitativní účely daná suma podpoří, rozhodne sám dětský čtenář.

Tento projekt nabízí výrazný přesah do sociální dimenze. Rozvíjí nejenom čtenářství žáků, ale také jejich prosociální chování a cítění. Mladí čtenáři tak mohou vidět ve čtení širší smysl, který může ke čtení podnítit i slabší čtenáře. Z hlediska rozvoje čtenářské gramotnosti má tento projekt velký potenciál rozvíjet rovinu sdílení, kdy děti mohou mluvit jednak o knihách, tak o pomoci druhým. Vytváří se tak čtenářské společenství, které spojuje pouto solidarity k druhým.

6.3 LiStOVáNí

Projekt *LiStOVáNí* (2008) probíhá pod záštitou MŠMT a nabízí netradiční zpracování knih v podobě divadelního představení, které může po domluvě probíhat i v budově školy. Jde o zvláštní druh scénického čtení přímo z knihy, kterou herci drží při představení v ruce. Svým originálním pojetím a poutavou formou je divákům zprostředkovan zcela nový zážitek z četby. Herci se snaží v divácích vyvolat touhu si danou knížku přečíst či upoutat na další tvorbu autora. *LiStOVáNí* nabízí představení pro všechny věkové kategorie. Pro čtenáře mladšího školního věku je v nabídce více jak 75 knih. Mezi herci můžeme spatřit například Lukáše Hejlíka, který je jedním ze spoluzakladatelů tohoto projektu.

Po samotném představení je možnost si danou knížku zakoupit. Pokud je představení spojeno i účastí autora představované knížky, mohou ho děti vyzpovídat na literární besedě. Tento projekt významně posiluje hned několik rovin čtenářské gramotnosti. Za nejvýznamnější považujeme budování vztahu ke čtení. Nevšední představení či

příjemné setkání s autorem může být pro mnohé žáky prvním odrazovým můstkem, který je motivuje si přečíst knížku z vlastního zájmu.

6.4 Rosteme s knihou

Projekt *Rosteme s knihou* představuje další významnou kampaň na podporu četby knih a zvyšování čtenářské gramotnosti. Vznikl jako reakce na alarmující výsledky úrovně čtenářské vyspělosti a klade si za cíl prostřednictvím řady literárních aktivit, soutěží, besed s autory, anket, literárně-výtvarných dílen motivovat především předškolní a školní mládež ke čtení. Je určen jak přímo dětem (web Rostík s hrami a soutěžemi podporující vztah ke knize), tak dospělým, kteří se zajímají o podporu čtenářství. (Zemanová, 2011)

Učitelé mohou na webu www.rostemesknihou.cz (2007-2016) získávat informaci o aktuálním dění ve světě knih, inspirovat se výběrem knih či nalákat své žáky do zapojení do literárních soutěží. Kampaň Rosteme s knihou také zorganizovala začátkem roku 2017 workshop pro učitele s názvem „*Učitelé, čtete dětem?*“, který formou dílny představoval možnosti ve vzdělání žáků v oblasti čtenářství a rozšiřoval do povědomí široké veřejnosti katalog Nejlepší knihy dětem. Tento katalog vychází každoročně pod zaštitěním Svazu českých knihkupců a nakladatelů ve spolupráci s Českou sekcí IBBY a nabízí ty nejlepší knihy vyšlé za poslední rok vybírané nezávislou odbornou porotou. Slouží především k orientaci mezi masovým množstvím každoročně vyšlých knih pro děti. Tuto kampaň vnímáme jako významnou podporu snahy pedagogů systematicky rozvíjet čtenářskou gramotnost u svých žáků.

7 Projekt Jak se dělá kniha

7.1 Obecná charakteristika projektu

Cílem praktické části je navrhnout literární projekt zaměřený na podporu čtenářství s názvem **Jak se dělá kniha**, uskutečnit jej a následně vyhodnotit. Projekt je určený k realizaci v měsíci březnu, který je zároveň měsícem čtenářů. Výsledkem projektu je vytvoření vlastní knížky s názvem **Moje první knížka o čtení**, která bude sestavena z výstupů každého žáka v jednotlivých dnech.

Téma projektu: podpora čtenářství

Název projektu: Jak se dělá kniha

Třída: 3. třída ZŠ

Počet dětí: 23

Typ projektu: střednědobý (5 dnů)

Vyučovací předmět, který tvoří jádro projektu: český jazyk a literární výchova

Mezipředmětové vztahy: prvouka, výtvarná výchova, dramatická výchova, matematika, tělesná výchova, pracovní výchova

Průřezová témata: environmentální výchova, výchova demokratického občana, osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Organizační formy práce: práce ve skupině, samostatná práce, společná práce, literární vycházka

Projekt bude realizován v pěti dnech. Každý den bude motivován jednou/dvěma hlavními knížkami, ostatní budou sloužit jako doplňkové. **Všechny knihy budou vždy ve třídě fyzicky přítomny** a žáci budou mít tak možnost s nimi přímo pracovat. Výběr knih je v souladu s čtenářskými preferencemi žáků a zastupují širokou škálu témat. Do projektu bude zařazena i literární vycházka. Projekt využívá rozmanitost předmětových vztahů (propojení s prvoukou, matematikou a dalšími vyučovacími předměty) a dotýká se většiny průřezových témat⁹, přičemž staví na dosavadních znalostech, dovednostech a zkušenostech žáků třetího ročníku ZŠ.

⁹Průřezová témata se týkají aktuálních problémů dnešního světa a jsou povinnou součástí základního vzdělávání, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje školní vzdělávací program. (Červený, 2010)

7.2 Třífázový model učení

V projektu je uplatněn třífázový model učení, který probíhá v souladu s přirozenými myšlenkovými ději učícího se jedince. Umožňuje si daný obsah lépe zapamatovat a vidět ho v širších souvislostech. V první fázi **evokace** učitel zjišťuje znalosti žáků o tématu a vytváří tak prekoncepty vztahující se k dané problematice. V druhé fázi **uvědomění** probíhá hlavní činnost, která žáky vede k poznání nových znalostí a jejich porovnání s původními. V poslední fázi **reflexe** dochází k třídění nových znalostí a k jejich zařazení do starých. (Zormanová, 2012)

7.3 Hlavní cíl projektu:

Hlavním záměrem a smyslem projektu je vzbudit a rozvíjet zájem žáka o knížky a pomocí práce s širokým spektrem žánrů současné dětské literatury pozitivně podporovat a rozvíjet jeho vztah ke čtení i do budoucna. Naším záměrem je, aby tuto pozitivní zkušenost žáci podpořili výrobou vlastní knížky.

Kognitivní

- Žák se orientuje v procesu výroby knihy;
- žák vysvětlí pojem spisovatel, ilustrátor a nakladatelství;
- žák diskutuje, sděluje vlastní návrhy a naslouchá názorům ostatních;
- žák vyhledává informace z textu, zpracovává a porovnává je na základě svojí vlastní zkušenosti;
- žák odliší podstatnou informaci od informace okrajové;
- žák pracuje se širokým spektrem knižních titulů současné dětské literatury;
- žák dokáže argumentovat na téma klady a zápory knih;
- žák navrhne obálku vlastní knize;
- žák vytvoří příběhy do své vlastní knížky;
- žák zdůvodní výběr své knihy a provede její recenzi.

Afektivní

- Žák si vytváří pozitivní vztah ke knize;
- žák vyjadřuje pocity z přečteného textu;
- žák naslouchá názorům jiných lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje;

- žák hodnotí svoji práci a chování během práce na projektu.

Psychomotorické

- Žák vytvoří podle instrukcí vlastní knihu s jejími náležitostmi (obálka, tiráž, vlastní text);
- žák navrhne prototyp vlastního Flipbooku.

Sociální

- Žák si utváří pracovní návyky v týmové i samostatné činnosti;
- žák si rozšiřuje slovní zásobu;
- žák spolupracuje ve skupině, podílí se na společném řešení problému;
- žák přijímá roli ve skupině;
- žák spolupracuje na tvorbě společného výstupu;
- žák prezentuje výsledek práce;
- žák kriticky hodnotí vlastní práci během projektu i práci druhých ve skupině.

7.4 Plánování projektu a jeho časový harmonogram

V následujícím kroku plánování byla zhotovena tabulka, která přibližuje tematické zaměření jednotlivých dnů, časovou dotaci, použitou stěžejní literaturu pro děti a plánovaný výstup.

Tab. 2 – Přehled jednotlivých dnů projektu, časový harmonogram

Pořadí setkání	Počet hodin	Název	Stěžejní kniha	Výstup dne
První	4	Jak se dělá kniha	<ul style="list-style-type: none">• Knížka o knížce• Bubáci	<ul style="list-style-type: none">• Strašidelný příběh
Druhé	4	S knihou na cestách	<ul style="list-style-type: none">• Dobrodružství létajícího myšáka• Viktorka a vesmírná dobrodružství	<ul style="list-style-type: none">• Flip – Jak myšák vzlétnul• Komiks – Na planetě Hrůzy
Třetí	5	Den matky Přírody	<ul style="list-style-type: none">• Příhody matky přírody• Vynalézáríum	<ul style="list-style-type: none">• Dopis matce přírodě• Kaligram
Čtvrté	4	Chyť toho padoucha	<ul style="list-style-type: none">• Komisař Vrtáпка & Sebrané spisy 2	<ul style="list-style-type: none">• Vlastní profil padoucha
Páté	4	Z pohádky do pohádky	<ul style="list-style-type: none">• Hádej, hádej, hádači	<ul style="list-style-type: none">• Popletená pohádka• Výroba knihy

7.5 Příprava materiálů a pomůcek

Výroba interaktivního plakátu

V přípravě projektu jsme se také zaměřili na výrobu interaktivního motivačního plakátu v podobě stromu s názvem **Knížník** (příloha 1), který bude děti provázet celým projektem a bude vystaven ve třídě. Příchodem jara se každý strom začíná probouzet k životu a rostou mu nové listy. Knížníkovi budou také růst **nové listy** (příloha 2). Děti

budou na strom připevňovat listy vždy před nebo po práci s novou knihou. List bude obsahovat zmenšený obrázek přebalu knihy.

Hlavní funkce stromu Knižník je:

- **motivace** – tu v projektu shledáváme jako velmi podstatnou část, protože žáci nejsou cíleně zvyklí pracovat po delší dobu s textem;
- **vizualizace** společného záměru vyrobit si vlastní knihu - názornost dětem pomůže v orientaci, co všechno jsme udělali a co je čeká, jde tedy i o pomyslnou časovou osu;
- **přehled knih** – strom Knižník bude po každé práci s novou knihou doplněn o nový list, který ponese název, autora a ilustraci z knihy.

V kořenech stromu Knižník také žije velmi moudrý a sečtělý tvor. Jmenuje se **Kamil** (příloha 3) a je to želva. Kamil je opatrovník schránky a doručuje dopisy hlavním hrdinům knih, které mají již své místo na stromě Knižník.

Po rozhovoru s třídní učitelkou bylo zjištěno, že žáci nejsou ve škole zvyklí pracovat se současnou dětskou literaturou. Proto předpokládáme, že by nové knihy mohly žáky oslovit a zaujmout.

7.6 Realizace projektu

7.6.1 První projektové setkání

Použitá literatura

- MRÁZKOVÁ, Eva (2010). *Knížka o knížce*. Praha: Computer Press. ISBN 978-80-251-3282-1.
- KRÁTKÝ, Radovan (2015). *Bubáci*. Praha: Vyšehrad, 2. vydání. ISBN 978-80-7429-468-6.

Souhrnný plán aktivit

Tab. 3 – Souhrnný plán aktivit

Název aktivity	Časový plán	Hlavní cíl aktivity	Organizace, použité metody
Poznej knihu, poznej strom Knížník	20 min	Vzbudit zájem žáků o projekt	Rozhovor, individuální práce
Jaká jsem?	15 min	Žák vyvodí pozitiva čtení	Brainstorming ¹⁰ , skupinová práce
Najdi a přiřaď	10 min	Žák definuje pojmy ilustrátor, spisovatel a nakladatelství a uvede několik příkladů	Didaktická hra ¹¹ Skupinová práce
Naplánování produktu	5 min	Společné naplánování výsledného produktu	Rozhovor, diskuse,
Jak se dělá kniha	40 min	Vysvětlit jednotlivé etapy při vzniku knihy	Předvídání, práce s videem, práce ve dvojici, kvíz

¹⁰ Brainstorming je metoda vhodná ve fázi evokace či reflexe. Žáci samostatně, ve skupině či hromadně píšou vše, co si myslí, že o daném tématu ví. Činnost je časově omezená, většinou do pěti minut. Po skončení limitu žáci sdílí své nápady s ostatními, učitel je zaznamenává na tabuli a blíže se k nim nevyjadřuje. K jednotlivým poznatkům se třída společně vrátí na konci hodiny, kdy mohou svá tvrzení potvrdit nebo vyvrátit. (Maňák a kol., 2003, s. 164)

¹¹ Didaktická hra je taková hra, která byla záměrně vytvořena s cílem rozvíjet poznávací procesy, vědomosti a duševní schopnosti dítěte. (Sochorová, 2011)

			individuální práce
Na jazykového korektora	15 min	Žák dokáže objasnit práci jazykového korektora	Individuální práce
Knižník kvete	5 min	Představení knížky, s kterou budeme pracovat	Rozhovor
Kniha Bubáci	25 min	Motivovat žáky k první práci s knihou	Tiché čtení
Píšeme strašidelný příběh	30 min	Žák napíše svůj první text, který bude součástí jeho knihy	Psaní Komparace s původním textem
Setkání spisovatelů	15 min	Zhodnotit celý den	Komunitní kruh

Průběh aktivit

1. vyučovací jednotka

• Poznej knihu, poznej strom Knižník

Cíl – Podnítit zájem žáků o čtení knih.

Pomůcky – strom Knižník (příloha 1), jednotlivé knihy rozmístěné různě po třídě, záznamové archy v každé knize (příloha 4), Proč je čtení kamarád - obrázek knihy (příloha 5)

Evokace

- **Rozhovor** - Na tabuli visí strom Knižník (příloha 1)
 - *Jaký máme měsíc?(únor) Jaký měsíc je další? (březen) Čím je měsíc březen zajímavý, co se tento měsíc děje? (probouzí se příroda – jarní květiny, probouzí se zvířata ze zimního spánku, otepluje se, jarní rovnodennost) Má někdo narozeniny/svátek?*
 - *Věděli jste, že měsíc březen je také měsícem knihy a měsícem čtenářů? Na strom Knižník připevnit obrázek knihy. (příloha 5)*
 - *Na jaře se probouzí zvířata, květiny, i lidi mají více energie do života, prodlužující se den nám naznačuje, že máme trávit více času aktivně a také se po zimě probudit. Ale taková knížka, ta často prospí nejenom zimu, ale*

i jaro, léto, podzim, až je z toho celý rok, někdy i více. Potom jez toho celá zaprášená a hlavně smutná, že na ni lidé zapomněli. Knížky nejsou tedy takoví spáči, jak by se na první pohled mohlo zdát, jen na ně občas zapomínáme více a vyměníme je za jiné hračky.

- *Co kdybychom knížky tento měsíc překvapili a snažili se jich co nejvíce probudit?*

- *Jak se probouzí taková knížka?*

1. Když se na ni podíváme – to je, jako když do vás někdo ve spaní šťouchne a vy se jenom pootočíte a spíte dál.
2. Když si ji prolistujeme – to se knížka dostane do lehkého spánku a chybí už ji jen málo k probuzení.
3. Když se do knížky začteme – to se knížka probudí.
4. A když se u toho čtení i pobavíme, zasmějeme, odpočineme si, něco nového se dozvíme, tak se knížka probudí s úsměvem na tváři od ucha k uchu.

- *Motivace pro nečtenáře – Kolik na světě existuje knih? Psát na tabuli číslo, které má hodně velké množství nul. Myslíte, že mezi nimi jich bude i pár pro vás? Už jste tu pravou našli?*

- *Naučíme se u knížek hledat to, co baví každého z vás, naučíme se nové postupy, jak číst a jak lépe porozumět.*

Uvědomění

- **Individuální práce** - Prohlížení knih dle vlastní volby
- *Pojďme zkusit nějaké knížky ze spánku probudit tím, že si je prohlédneme.*
- Žáci chodí po třídě, na pokyn se dotknou knihy ve své blízkosti;
- minuta na prolistování, poté napíše na záznamový arch v knize, čím ho kniha zaujala (celkem 3x);
- s poslední knížkou se vrátí do kroužku.

Reflexe

- **Kruh** – představení knihy
- Žáci dobrovolně představí svoji knížku – název, kdo je spisovatel, proč mu přijde zajímavá, co se mu na ní líbí.

- **Jaká jsem?**

Cíl – žák vymyslí, jaký by mohla mít kladný přínos jeho vybraná kniha a rozlišuje, v čem se jednotlivé knihy mohou shodovat a lišit.

Pomůcky – Proč je čtení kamarád - zalaminované karty (příloha 5), papír A4, knihy

Evokace

- **Brainstorming**

- *Čím si myslíte, že je vaše knížka užitečná?*
- Poznatky píšou na tabuli.
- *V čem je čtení jiné, než koukání na film?*
- Na konci jejich nápady shrnu do několika klíčových slov a nalepím karty s těmito slovy (příloha 5) na Knižníka.

Uvědomění

- **Skupinová práce** - Vytvoření skupinek po čtyřech (dle uskupení lavic)

- *Co je pro nás společné a čím se lišíme?*
- Každý Ž ve skupině má u sebe knihu;
- každá skupinka si zvolí zapisovatele, na papír A4 skupinka vymýšlí, co mají jejich knihy společného (název, autora, strany, pevný obal, formát) a čím se liší (Konkrétní název, spisovatel, ilustrátor, účel knihy, tloušťka).

Reflexe

- Když má každá skupinka aspoň tři body ke každému sloupečku, můžeme postupně začít číst;
- pokud mají ostatní skupinky také poznamenáno nebo souhlasí – žák poznamená tento bod na tabuli, dále mluví žák z jiné skupiny;
- výsledkem jsou dva sloupečky na tabuli, které budou sloužit jako shrnutí poznatků.

- **Najdi a přiřaď**

Cíl – Žák se seznámí s názvy knížek, spisovatelů a nakladatelství, s kterými budeme během nadcházejícího týdne pracovat, a zároveň si uvědomí význam těchto pojmů.

Pomůcky – Kartičky do dvojice (příloha 6), Knižky Hádej, hádej, hádači – Jiří Žáček Pilot a malý princ – Petr Sís, Radek Malý – Kam až smí smích, Havětník – Jiří Dvořák

Evokace

- *Víte, jak se říká tomu, kdo kreslí v knize obrázky? Ten, kdo knihu napíše? Ten, kdo knihu vydává?*
- *Kde tyto pojmy můžeme v knize najít?*

Uvědomění

- **Didaktická hra** - Práce ve dvojici
- *Žáci roztřídí kartičky do tří sloupečků – spisovatel, ilustrátor, nakladatelství;*
- *jeden z dvojice se může vždy podívat do určených knih a informaci tam najít;*
- *pokud je mají dobře roztříděné, vyjde jim přesmyčka.*

Reflexe

- Kroužek
- *Učitel položí žákům otázku, jestli pro ně bylo jméno nějakého spisovatele, ilustrátora či nakladatelství již známé.*

2. vyučovací jednotka

• Naplánování produktu

Cíl - Učitel si stanoví s žáky společný cíl a cestu k jeho dosažení.

Pomůcky – Knižník (příloha 1), Kamil Knižník (příloha 3)

- *Dozvěděli jsme se, že u zrodu knihy stojí vždy spisovatel a ilustrátor (někdy to může být i ta samá osoba), a aby se kniha veřejně prodávala, musí ji vydat nějaké nakladatelství.*
- *Myslíte si, že je těžké/lehké knihu napsat? Myslíte, že bychom ji společnými silami zvládli vyrobiť a napsat? Chtěli byste to zkusit?*
- *Týden má pět dnů, náš strom má pět větví, každý den vyvineme trochu úsilí a v pátek si každý z vás bude moct svoji knížku podepsat i s věnováním.*
- *Aby se nám práce dařila, bude na nás nahlížet zvíře moudré a sečtělé – kdo by to mohl být? Žáci sdělují své nápovědy.*
- *Představení patrona: tohle je můj pomocník **Kamil Knižník** (želva), který zimu tráví pod stromem Knižníkem. Je moudrý, protože nejenom že čte knihy, ale také umí naslouchat – a že už toho slyšel za svůj život, je mu tisíc sto dva let. Proč si myslíte, že má u sebe tuto schránku? Kamil Knižník je tak i trochu pošťák, ale ne*

ledajaký. Doručuje dopisy přímo hlavním hrdinům knihy. Když budete chtít někomu z knížky něco napsat, nebo vás o něm bude něco zajímat, můžete tento dopis hodit do schránky, Kamil Knižník ho doručí na správnou adresu.

- **Jak se dělá kniha**

Cíl – Žáci vysvětlí jednotlivé etapy procesu při vzniku knihy.

Pomůcky – projektor, video, kartičky do dvojice dle knížky Knížka o knížce (Příloha 7), Kvíz (příloha 8)

Evokace

- **Písnička** Jaro dělá pokusy – Svěrák&Uhlíř
 - Zazpívat si.
 - *Víte, děti, od koho je? Tenhle pán nám teď poví o jedné věci, hádejte podle videa o jaké.*¹²
- **Brainstorming**
 - *Na co bychom se mohli takové knihy zeptat, co by nás zajímalo?*

Uvědomění

- **Hromadná výuka**
 - Práce s knížkou Knížka o knížce;
 - přečtení pojmů a jejich vysvětlení.
- **Předvídání**
 - Skládání kartiček ve dvojici, jak jdou za sebou jednotlivé etapy.
- **Práce s videem Jak se dělá kniha**¹³
 - 1. úsek 00:00 – 2:25, 2. úsek 7:20 – 11:58, 3. úsek – 13:09-16:46
 - Žáci dle videa zkontrolují pořadí kartiček, případně ho upraví a zároveň si snaží zapamatovat co nejvíce věcí k daným pojmům;
 - kontrola pořadí poskládaných kartiček dle videa.
 - Pojmy: Autor – nápad, nakladatelství, schůzka autora a redaktora, redaktor, korektor – odborný a jazykový, ilustrátor, technický redaktor, obálka knihy, (tiráž), produkce, tiskárna, knihkupectví

Reflexe

- **Společná kontrola**

¹² Video Jak se rodí kniha - <http://www.renenekuda.cz/?s=jak+se+rod%C3%AD+knih>

¹³ Video Jak se dělá kniha - <https://www.youtube.com/watch?v=RHZDPw6x49s>

- Učitel píše na tabuli klíčová slova.
- **Kvíz** (příloha 8) – Víím už, jak se dělá kniha?
- Není na známky, žáci pracují samostatně.

3. vyučovací jednotka

- **Na jazykového korektora**

Cíl – Žák dokáže objasnit náplň práce jazykového korektora.

Pomůcky – pracovní list – Na jazykového korektora (příloha 9)

Evokace

- *Myslíte si, že práce jazykového korektora je složitá nebo jednoduchá?*
- Žák vyjádří svůj názor na imaginární škále ve třídě.

Uvědomění

- **Pracovní list**
- Každý žák si zkusí opravit gramatické chyby v literárním textu.

Reflexe

- *Jak se vám pracovalo? Bylo tam málo/hodně chyb?*
- **Kontrola**
- *Co si myslíte teď? Je práce jazykového korektora jednoduchá nebo složitá?*

- **Knižník kvete**

Cíl – Žák se seznámí s knížkami, se kterými budeme tento den pracovat.

Pomůcky – strom knižník (příloha 1), listy - Knižka o knížce, Bubáci (příloha 2)

Evokace

- *Když začínáme probouzet knížky, tak se nám začíná probouzet i strom Knižník.*

Uvědomění

- Dva žáci připevní listy na strom.

Reflexe

- Jaký je to pocit probouzet knížky?

- **Kniha Bubáci**

Cíl – Žák si rozšiřuje slovní zásobu a zvyšuje se u něho vnitřní motivace pro práci s knihou.

Pomůcky – kniha, vizitky jednotlivých bubáků (příloha 10), Pracovní list – osnova ke strašidelnému příběhu (příloha 11)¹⁴

Evokace

- *Bojíte se rádi? Kdy jste se naposledy báli? Už jste si všimli, že Knižník skrývá různá tajemství a jedno z nich je, že kolem něj v noci někdy straší.*

Uvědomění

- Každý žák si náhodně vybere z čarodějného klobouku popis bubáka;
- na vizitce je stručná charakteristika strašidla, kterou si žák přečte a pokud nerozumí některému slovu, napíše ho na tabuli;
- v návaznosti na to, učitel neznámá slova vysvětlí.
- **Práce s pracovním listem**
- Pro vymyšlení strašidelného příběhu pomůže žákům osnova a výběr dvojice klíčových slov napsaných na tabuli (LES-SKŘÍTEK; BUDOUCNOST – ČARODĚJ; LEKTVAR - NOC).

Reflexe

- *Báli byste se vašeho bubáka?*

4. vyučovací jednotka

- **Píšeme strašidelný příběh (1. výstup do knížky)**

Cíl – Na základě práce s charakteristikou postavy podle krátké vizitky bubáka žák rozvíjí svoji fantazii a svůj text srovná s textem původním.

Pomůcky – kniha Bubáci, vizitka bubáka (příloha 10), pracovní list (příloha 11)

Evokace

- Učitel připomene vybrané bubáky a jejich hlavních charakteristiky.

Uvědomění

- Žáci pracují s vyplněným pracovním listem a sepíší strašidelný příběh, kde se projeví charakteristika bubáka a vybraná klíčová slova;

¹⁴ Inspirace pracovního listu z portálu Zlatá stuha ze sekce Pro školy

- podle charakteristiky bubáka a vlastní fantazie nakreslí ilustraci.

Reflexe

- Po dokončení vlastního strašidelného příběhu si žáci přečtou kapitolu o svém strašidlu v knize Bubáci.
- *Jak konkrétní bubák ovlivnil příběh, který se odehrává ve stejném prostředí a potká se tam se stejnou postavou?*

• Setkání spisovatelů

Cíl – Učitel zhodnotí průběh dne a práci jednotlivců i skupin.

Pomůcky – lísteček „Jak připravit recenzi podle Kamila Knižníka?“ (příloha 12), Kamil

Evokace

- *Protože jste se dnes stali spisovateli vlastní knihy, budeme až do pátku pořádat pravidelně na konci každého dne Setkání spisovatelů,*

Uvědomění

- Každý Ž řekne, co se mu na dnešním dni líbilo/nelíbilo, s kým se mu dobře pracovalo a pokud chce, řekne, jaký text dnes vytvořil.

Reflexe

- Učitel sdělí své postřehy a dojmy z uplynulého dne;
- ukončit setkání spisovatelů a zeptat se, jestli by děti chtěly mít i setkání novinářů, kteří dělají recenze;
- každý žák dostane lísteček s tím, co má obsahovat recenze;
- udělat žákům ukázkou, jak by taková recenze mohla probíhat s knížkou, s kterou budeme pracovat další den.

Reflexe prvního projektového dne

Pro potřebu projektového vyučování jsme se rozhodli ještě před zahájením projektu pro novou organizaci třídního prostoru, který pro skupinovou práci nebyl příliš vyhovující. Žáci doposud seděli tradičně po dvojicích. Lavice na sebe byly natlačené a ne příliš vhodně uspořádané pro skupinovou práci. Lavice také braly místo u koberce a vytvoření komunitního kruhu by muselo probíhat ve velmi stísněných podmínkách. Přisunutím

čtyř lavic jednotlivců k sobě vznikla takzvaná hnízda, kde seděli celkem čtyři žáci. Toto uspořádání považujeme za velmi výhodné jak pro kooperativní výuku ve čtveřici, ve dvojici, tak pro individuální práci. Vznikl také nový větší prostor pro vytvoření komunitního kruhu na koberci. Tato změna byla předem plánovaná a domluvená s paní třídní učitelkou.

Velmi zajímavé bylo sledovat reakce žáků, kteří byli záměrně informováni, že je čeká projektový týden, ale nic bližšího jim sděleno nebylo. Reakce byly z části velmi emocionální. Rozporuplné reakce byly převážně, pokud spolu seděli chlapci a dívky. Zároveň přemístění lavic mělo pro děti motivační prvek, který předznamenával týden, který bude probíhat jinak, než byli žáci doposud zvyklí.

1. vyučovací jednotka

Úvodní motivace projektu proběhla podle přípravy. Žáci reagovali na otázku Čím je měsíc březen zajímavý podle našeho očekávání a informace, že březen je také měsíc knihy, byla pro žáky nová. Strom Knižník, vizuální pomůcka, která nás bude provázet celým projektem, sehrála v motivační části velkou roli a žákům se líbil. Sami navrhovali jména jako Knihomolík, Knižák, Knížka a další. Žáci byli nadšeni ze samotného probouzení stromu, hlavně z lepení lístečků, které poprvé proběhlo 3. vyučovací hodinu. První setkání s knížkou proběhlo hned ze začátku projektu. Každému žákovi byla náhodně přidělena jedna kniha. Žák si ji zběžně prolistoval a na přiložený papírek napsal, čím ho kniha na první pohled zaujala. Nejčastěji žáci zmiňovali ilustrace – „srandovní obrázky“, „líbily se mi obrázky“, „hezká monstra“, „vtipné obličej“. Jednotlivě pak zaznamenali, že se jim líbí postavy. Celkem pětkrát uvedli, že je zaujal název knihy. Pro žáky byly přitažlivé i různé fonty písma. Následně žáci měnili místo ještě 2x. Tuto aktivitu bych příště mírně pozměnila a prostor, kdy dochází k výměně místa, bych vyplnila hudbou – při zastavení hudby by si žáci sedli na nejbližší místo. Takto bychom se vyhnuli vytváření větších hloučků.

Obrázek : Obr. 1 – Žáci listují s knížkami - zdroj vlastní

Při aktivitě s názvem „Jaká jsem“ mě velmi mile překvapily odpovědi žáků. Podle předpokladu se více zapojovaly dívky, chlapci zatím byli spíše zdrženliví. Při otázce: „*V čem je čtení jiné, než koukání na film?*“ zazněla například odpověď, že knížky často obsahují víc informací než příběh v televizi, což poukazuje na předchozí zkušenost žáka, která ho vedla k porovnání. Dívka vznesla nápad, že ve filmech jsou často vymyšlené věci a v knížkách ne. Zde jsme narazili především na problematiku reklamy. Další návrh byl, že knížka nám vydrží déle než film, což bylo pro část žáků výhodou a pro část nevýhodou.

Obrázek : Obr. 2 – Shrnutí aktivity *Jaká jsem* - zdroj vlastní

Před první skupinovou prací jsme si s žáky ujasnili pravidla. Na složení skupinky se později odrazilo, jak žáci spolupracovali. Bylo by vhodné příště věnovat více reflexe společné práci ve skupině a zaměřit se na vzájemné hodnocení. Pro některé skupinky bylo těžké vymyslet, co mají knihy společné, proto jsem netrvala na třech bodech u každého sloupečku. Poslední aktivitu „Najdi a přiřaď“ jsme nerealizovali podle přípravy, protože do konce hodiny zbývalo pět minut. Nicméně jsme si formou rozhovoru vysvětlili, co znamená spisovatel, ilustrátor a nakladatelství.

2. vyučovací jednotka

Na druhou vyučovací hodinu jsme se přesunuli do jiné třídy kvůli možnosti využití projektoru. Proto došlo ke společnému naplánování výsledného produktu až na začátku třetí vyučovací hodiny (místo původně plánované druhé) v kmenové třídě. Práce s videem patřila k velmi náročné aktivitě, protože zde žáci pracovali se slovní zásobou, která pro ně byla nová. Podle předvídání bylo patrné, že je pro žáky toto téma úplně nové. Žáci se spontánně hlásili a ptali se, co jednotlivá slova jako redaktor a korektor znamenají. Pro odpověď jsem využila vždy práci s knížkou *Knížka o knížce*.

Obrázek : Obr. 3 – Žáci řadí kartičky dle videa - zdroj vlastní

Video jsem v klíčových momentech zastavovala a s žáky jsme si společně ujasňovali, co slyšeli. Na závěr proběhla ještě jednou závěrečná kontrola. Po zhlédnutí videa dostal každý žák kvíz, na kterém pracoval individuálně. Tento způsob byl velmi vhodný pro utřídění jednotlivých informací. Odpovědi jsme kontrolovali využitím pohybových aktivit, aby se žáci více zaktivovali. Velmi se osvědčil způsob práce se slovní zásobou, které žáci nerozuměli. Jejich úkolem bylo během tichého čtení napsat dané slovíčko na tabuli. Ten, kdo měl hotovo, přemýšlel, jak dané slovíčko vysvětlit. Týkalo se to slov „literární“, „pojem“, „korektura“, „zrod“. Po kontrole testu bylo zřejmé, že žáci rozumí slovu spisovatel, ilustrátor, jazyková korektura a procesu, jak se knihy dostanou do nakladatelství. Pasivně také rozuměli sousloví technická redakce. Abstraktním pojmem pro některé zůstává ještě slovo nakladatelství a mnozí si také mysleli, že v tiskárně se tiskne pouze text knihy na papír a ne celá kniha. Zde by pro názornost bylo dobré pustit video z webu renenekuda.cz, které bylo bohužel v danou chvíli zrovna mimo provoz.

Obrázek : Obr. 4 – Žáci vyplňují kvíz - zdroj vlastní

3. vyučovací hodina

Třetí vyučovací hodina byla zahájena hrou na jazykového korektora, která byla zaměřena především na pozornost žáků. Hledali chybějící čárky, háčky, kroužky. Celkem bylo v textu 11 chybiček, většina žáků jich našla 9-10. Po dotazu, jestli si myslí, že je práce jazykového korektora náročná, se většina přiklonila k názoru, že není. Poté dívka argumentovala, že to byl docela krátký text. S žáky jsme si ukázali nejtlustší z přítomných knih Bubáci od Radovana Krátkého, která má 360 stran a shodli jsme se na tom, že zkontrolovat celou tuhle knížku by bylo hodně náročné. Pro žáky je opravování oblíbenou aktivitou, baví je se vžívat do role učitele, do role korektora.

Žáci pracovali s mnoha novými pojmy, které budeme záměrně v příštích dnech používat, aby si je žáci zapamatovali. Zejména se zaměříme na pojem spisovatel, ilustrátor, nakladatelství a korektor.

Navázali jsme představením patrona týdne s knížkou – želvy Kamila, který rád čte a píše knihy. Po položení otázky „Myslíte si, že je těžké napsat knihu?“ žáci vyjádřili svoje stanovisko stoupnutím si na pomyslnou osu ve třídě. Dvacet žáků si myslelo, že napsat knihu je těžké a pouze jedna dívka si myslela, že je to lehké. Dívka argumentovala, že sama už vymýšlí a píše pohádky pro svého mladšího sourozence. Tato informace mnohé žáky zaujala a představa vlastní knížky se jim líbila. Společně

jsme se dohodli, že výsledným produktem týdenního projektu bude kniha. Motivační faktor finálního produktu byl umocněn zahájením první práce na textu. V závěru třetí vyučovací hodiny si každý žák vybral vizitku bubáka a v tichosti si ji přečetl. Kdo nerozuměl některému slovu, napsal ho na tabuli. Konkrétně šlo o slova „porostlou“, „oř“, „přívětivý“, „skalisko“. Dále při žáci pracovali s osnovou, která vyžadovala práci s textem a zapojení vlastní fantazie. Někteří žáci spontánně pokračovali ještě o přestávce.

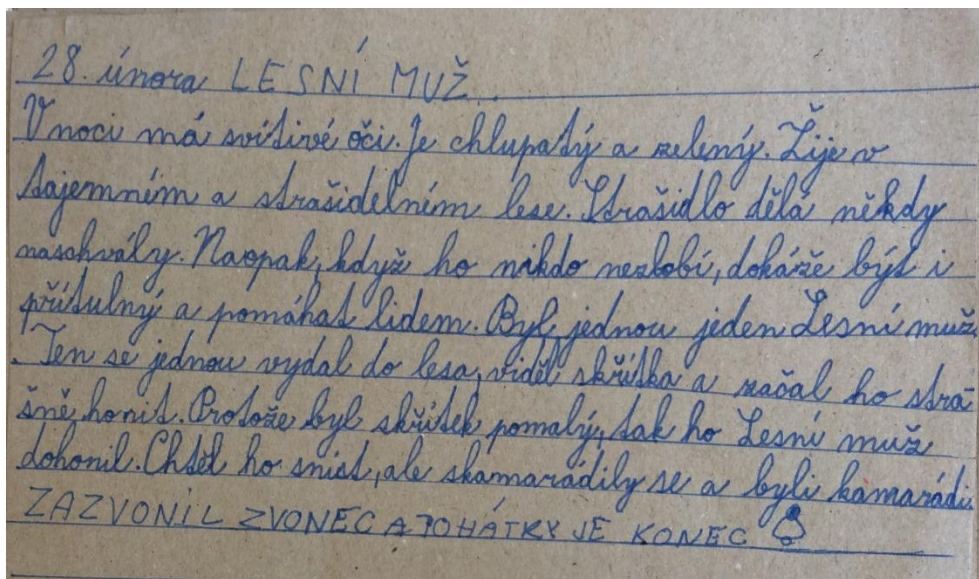

Obrázek : Obr. 5 – Žáci píšou na tabuli neznámá slova - zdroj vlastní

4. vyučovací hodina

Aktivita *Píšeme strašidelný příběh* měla dvě fáze. První práci s osnovou, kterou někteří stihli již v 3. hodině. Druhá fáze spočívala v samotném napsání příběhu, vymyšlení názvu a případné ilustrace. Většinou žáků pomohla práce s osnovou a také navození situace klíčovými slovy. Tři žáci potřebovali nařknout a chlapec, který má velmi snížené pracovní tempo oproti ostatním, tuto aktivitu nezvládal a byla pro něj myšlenkově dost náročná. S žákem jsem se domluvila, že zkusí něco vymyslet doma. Bylo proto velmi obtížné koordinovat dotazy dětí a zároveň pracovat s některými individuálně. Často jsem pak žáky upozorňovala, ať nezapomínají na charakteristiku bubáka a klíčová slova, která jim mohou pomoci. Příště bych se ještě více zaměřila na modelování situace jako příkladu, jak při psaní postupovat.

Žáci byli do práce velmi zabraní a vytvoření textu nám zabralo více času, než jsem podle přípravy plánovala. Ubrala jsem tedy čas ze závěrečného setkání spisovatelů, které jsem uskutečnila pouze s dětmi, které byly hotové. Dětem jsem udělala názornou ukázkou, jak udělat recenzi knížky, šest žáků se poté přihlásilo jako dobrovolníci na příští den. Tím, že tempo žáků bylo různé a každý měl práci hotovou v jiném časovém horizontu, vznikala ve třídě větší hluk. Míru hluku budu příště regulovat větší důrazností, případně změnou členů jednotlivých skupinek.

Obrázek : Obr. 6 – Strašidelný příběh o lesním muži – zdroj vlastní

Shrnutí

Cíl projektového dne byl splněn. Žáci se seznámili s procesem, jak se vyrábí kniha a aktivně dokázali vysvětlit pojmy spisovatel, ilustrátor a korektor, zatímco pasivně porozuměli pojmu nakladatelství a redaktor. Každý žák si vytvořil svůj **první výstup – Strašidelný příběh** inspirovaný knížkou Bubáci od Radovana Krátkého. Žáci dokázali argumentovat, jaký přínos a výhody má čtení.

7.6.2 Druhé projektové setkání

Použitá literatura

- SMOLÍKOVÁ, Klára; SMOLÍK, Honza (2014). *Viktorka a její vesmírná dobrodružství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0695-8.
- KUHLMANN, Torben (2014). *Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka*. Praha: Dynastie. ISBN 978-80-905803-0-5.
- SÍS, Petr (2014). *Pilot a malý princ*. Praha: Labyrint. ISBN 978-80-86803-27-2.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je Austrálie*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-90-2.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je Řím*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-92-6.
- ŠAŠEK, Miroslav (2015). *To jsou Benátky*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-7515-014-1.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je New York*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-7515-002-8.
- ŠAŠEK, Miroslav (2013). *To je Londýn*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-73-5.

Souhrnný plán aktivit

Tab. 4 – Souhrnný plán aktivit

Název aktivity	Časový plán	Hlavní cíl aktivity	Organizace, použité metody
Setkání novinářů- Kniha, která mě zaujala	10 min	Žáci mezi sebou sdílí své oblíbené knižní tituly	Komunitní kruh Poslední slovo patří mně ¹⁵
Hurá s Viktorkou do Relaxácie	15 min	Vcítit se do role	Čtení rolí

¹⁵ **Poslední slovo patří mně** je metoda, která je vhodná pro rozmluvení i více ostýchavých žáků. Vybraný žák nahlas přečte předem vybraný citát z knížky. Ostatní odhadují, proč si jejich spolužák vybral právě tento citát, přitom mluví přímo k němu. O slovo se žáci hlásí. V závěru diskuze přečte žák svoje poznámky k vybranému citátu a to je definitivní konec diskuse. (Rutová, 2010c)

Na planetě hrůzy	20 min	Vytvoření vlastního komiksu	Brainstorming Individuální práce a vytváření textu
Knižník kvete	5 min	Seznámení se s novými knížkami	Rozhovor
Čtení knihy Lindbergh	40 min	Analyzovat text a předvídat, co bude dál na základě toho, co žák ví, nebo vlastní zkušenosti	Čtení s předvídáním ¹⁶ Pětílístek ¹⁷
Výroba flipů	15 min	Práce s návodem	Individuální práce
Tvůrčí psaní	15 min	Tvůrčí psaní na základě zážitku z četby	Automatické psaní ¹⁸
Letím, letíš, letíme	15 min	Vyhledávání informací z literárního textu	Individuální práce
Lítáme po světě	30 min	Spolupráce ve skupině, Najít v textu důležité informace o zemi	Skupinová práce
Setkání spisovatelů	15 min	Zhodnocení celého dne	Komunitní kruh

¹⁶ **Čtení s předvídáním** je metoda, jejímž cílem je vzbudit vnitřní zájem o text a číst text aktivně. Text je rozčleněn na několik krátkých úryvků, po jejichž dočtení žáci předvídají, co se pravděpodobně stane v další části textu. Předpověď žák opírá již přečtený text nebo o svoje vlastní zkušenosti. Své předpovědi zaznamenává do tabulky a ty pak porovnává s tím, co se doopravdy stalo. (Rutová, 2010a)

¹⁷ **Pětílístek** je metoda, která po žákovi vyžaduje písemné shrnutí informací a názorů do několika slov, které vystihují daný námět. První řádek je jednoslovné téma (podstatné jméno), které vyjadřuje hlavní námět textu, druhý řádek je dvouslovný popis námětu, jak jej vidí pisatel (přídavná jména), třetí řádek obsahuje tři slova, která vyjadřují dějovou složku námětu, čtvrtý řádek je věta o čtyřech slovech vztahující se k námětu, sloveso může chybět, pátý řádek obsahuje jedno slovo, které je synonymem rekapitulující podstatu námětu – nemusí jít o podstatné jméno (Rutová, 2010b)

¹⁸ **Automatické psaní** je metoda používaná v oblasti rozvoje tvůrčího psaní. Po stanovený časový limit pisatel píše cokoliv, co napadne na dané téma. Podstatou metody je, aby jedinec psal bezmyšlenkovitě po celou dobu, nezastavoval se, nevracel se již k napsanému a nesoustředil se na gramatické chyby, ale pouze na sled svých myšlenek. Výsledkem můžou být věty, fragmenty myšlenek, slova. Po skončení časového limitu přestáváme psát a obvykle se vracíme k napsanému a vybere několik zajímavých myšlenek (Černý, 2016)

Průběh aktivit

1. vyučovací jednotka

• Setkání novinářů – kniha, která mě zaujala

Cíl – Žák sdílí svoji oblíbenou knihu se spolužáky.

Pomůcky – žákova kniha

Evokace

○ Komunitní kruh

- *Každé naše setkání zahájíme setkáním novinářů;*
- *každý novinář udělá recenzi na knihu, která vás něčím zaujala, vyvolala ve vás pocity (veselé i smutné) – kritéria recenze žáci obdrželi na konci minulého dne. (příloha 12);*
- *vaši knihu si pak vystavíme do společné výstavy – název výstavy – Kniha, která mě zaujala;*
- *kdo se chce dnes s námi podělit o svoji oblíbenou knihu? (Celkem až 6 žáků)*

Uvědomění

- Uvést název, jméno autora, co se mi na knížce líbilo, přečíst citát.
- Poslední slovo patří mně**
- Spolužáci hádají, proč si žák vybral zrovna tento citát;
- žák sám dá ostatním slovo, vyslechne spolužáky a nakonec řekne svůj názor, jak to je.

Reflexe

- Komu byste knihu doporučili? Kdo by si ji chtěl přečíst?

• Hurá s Viktorkou do Relaxácie

Cíl – Žák si uvědomuje možnosti modulace hlasu a rozvíjí tak výrazové čtení.

Pomůcky – Vítejte v Relaxácii - text (příloha 13), Vítejte v Relaxácii – klíčová slova (příloha 14)

Evokace

○ Rozhovor

- *Jak bychom se mohli pohybovat ve vesmíru?*

- *Viktorka se vydá se svými kamarády na výlet do Relaxánie – co je to asi za zemi? Proč si to myslíš?*
- *Proč je důležitý spánek, odpočinek? Zdají se vám sny?*

Uvědomění

- **Klíčová slova** – kartičky
 - *Které asi hrají roli a které ne?*
- **Práce s postavou**
 - Učitel ukáže žákům obrázky v knížce – *Jací jsou podle vás hlavní hrdinové?*
- **Skupinová práce – čtení dle rolí**
 - Učitel rozdělí žáky do skupinek po čtyřech;
 - žáci si rozdělí role: Viktorka, Žabža, Fláj, ostatní;
 - komiks si čtou Ž ve skupině dle rozdělených rolí.

Reflexe

- **Rozhovor**
 - *Byla vaše první úvaha o Relaxánii správná?*
 - *Chce nám nějaká skupina přečíst text nahlas? Zaměřit se na výraz.*

- **Na planetě hrůzy – 2. výstup do knížky**

Cíl – Žák vytváří linii nového příběhu na základě poskládání komiksových polí.

Pomůcky – Viktorka na planetě Hrůzy (příloha 15)

Evokace

- *Prozradím vám, že jedna z dalších podivuhodných planet, kam se Viktorka a její posádka vydá, je Planeta Hrůzy.*
- **Brainstorming**
 - *Na co by tam mohli narazit?*

Uvědomění

- Výroba vlastního komiksu (min 5 polí) – žáci libovolně poskládají komiksově obrázky a dopíší do bublin text tak, aby co nejlépe vystihoval situaci na obrázcích.

Reflexe

- **Kruh** - Sdílení

- Přečtení původního příběhu – srovnání s brainstormingem na začátku aktivity – *co jsme odhadovali a co se doopravdy stalo?*

2. vyučovací jednotka

• Knížíník kvete

Cíl: Učitel představí a ukáže žákům knížky, s kterými budeme pracovat.

Pomůcky: knížky Viktorka a její vesmírné dobrodružství, Pilot a Malý princ, Lindbergh – dobrodružství létajícího myšáka, lístečky k odpovídajícím knížkám (příloha 2)

Evokace

- Učitel ukáže žákům knihy.

Uvědomění

- Učitel žákům knihy stručně představí.

Reflexe

- *Které ilustrace se vám nejvíce líbily?*

• Čtení knihy Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka

Cíl: Žák předvídá příběh na základě vysuzování z textu.

Pomůcky: Knížka Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka – text (příloha 16), tabulka pro čtení s předvídáním (příloha 17), křeslo, mapa světa

Evokace

- *Víte, kde je Amerika? Jak bychom se tam mohli dostat?*

Uvědomění

○ Čtení knihy

- Žáci pracují s tabulkou předvídání.

○ Otázky

- Kapitola Velké zmizení – *Proč se stal svět lidí nebezpečný?*
- Kapitola Poselství z daleké země – *Kam se poděli všichni myšákoví kamarádi?; Jak by se myšák mohl do Ameriky dostat?*

- Kapitola Létající myši – *Co se stane v další kapitole? Proč si to myslíte?; Jaký bláznivý plán chce myšák uskutečnit? Kde se myšák rozhodl uskutečnit svůj plán? Proč právě tam? Myslíte, že to bylo dobré rozhodnutí? Proč?*
- Kapitola Zřícený a odhalený – *Jaké oči budou pátrat po myšákovi? Jakého má myš přirozeného nepřítele?*
- Létající krabice a chmurní pronásledovatelé – *Jakých vlastností si ceníte na myšákovi? Myslíte, že mu pomůžou k uskutečnění jeho plánu?*
- Po přečtení odstavce z kapitoly S vypětím všech sil – *Jak by se tato kapitola mohla jmenovat? Jaký tlukot křídel se asi přibližoval?*
- Úspěch sahající k nebesům – ukázat si na mapě – *Kudy letěl myšák do Ameriky?*
- Kapitola Triumfální přilet – *O čem myslíte, že bude další kapitola? Dokáže myšák doletět do Ameriky?*

Reflexe

- Shrnutí, o čem jsme četli
- Žák reprodukuje text.
- **Pětilístek** (práce s tabulí)

3. vyučovací jednotka

• Výroba flipů (Součást 3. výstupu do knížky)

Cíl – Rozvoj motoriky, práce s ilustrací

Pomůcky: papír, nůžky, sešivačka, ukázkový flipbook (příloha 18)

Evokace

- **Rozhovor**
- *Víte co to je animace? Prvním předchůdcem animace je tzv. flipbook;*
- ukázat dětem předem připravený flipbook.

Uvědomění

- **Individuální práce** – výroba flipbooku Jak myšák vzlétnul

Reflexe

- Sdílení v kruhu

• Tvůrčí psaní (3. výstup do knížky)

Cíl: Rozvoj představivosti

Pomůcky: Papír, tužka

Evokace

- **Automatické psaní**
- *Pišťe všechno co vás napadne k větě: „Byl to malý krok pro myšáka, ale obrovský krok pro letectví.“*
- Zakroužkujte tři hlavní myšlenky.

Uvědomění

- Napsat pokračování věty *„Byl to malý krok pro myšáka, ale obrovský krok pro letectví“.*

Reflexe

- Sdílení příběhu

- **Letím, letíš, letíme**

Cíl: Žák vyhledává informace z textu.

Pomůcky: kniha Pilot a malý princ, plakát Moje město (příloha 19), pracovní list – Portrét pilotů (příloha 20)

Evokace

- Představení knihy a plakátu Moje město
- Pilot a malý princ – *tato knížka je o jednom významném francouzském pilotovi a taky spisovateli, kterému doma přezdívali Král Slunce.*
- *Projet Moje město (Plakát) – V Pardubicích máme taky jednoho významného letce, ví někdo, jak se jmenuje? Má u nás na Třídě Míru novou sochu.*

Uvědomění

- Pracovní list
- Odpovědět na otázky podle pracovního listu;
- zpracovat portrét obou letců;
- kdo bude mít hotovo, může přidat obdobný portrét z knihy Lindbergh.

Reflexe

- Sdílení informací v kruhu – *Co mají společné, čím se liší?*

4. vyučovací jednotka

• Lítáme po světě

Cíl – Žák vyhledává informace z textu za spolupráce se spolužáky a informace prezentuje.

Pomůcky – mapa, Kniha To je Londýn, To je New York, To je Řím, To jsou Benátky, To je Austrálie, Pracovní list – myšlenková mapa (příloha 21), tabulka k záznamu informací (příloha 22)

Evokace

○ Rozhovor

- *Chtěli byste se vydat na výlet do Londýna, New Yorku...?*
- Učitel za pomoci žáků ukáže daná místa na mapě.

Uvědomění

○ Skupinová práce

- Rozdělení na skupinky (lavice), každá skupina má jedno město a k němu příslušnou knihu.
- Pracovní list
- Žáci zpracují myšlenkovou mapu.

Reflexe

- Prezentace plakátu – Cestománie
- Ostatní si zaznamenávají příslušné informace do tabulky.

• Setkání spisovatelů

Cíl – Učitel zhodnotí průběh dne a práci jednotlivců i skupin.

- Každý Ž řekne, co se mu na dnešním dni líbilo/nelíbilo, s kým se mu dobře pracovalo a pokud chce, řekne, jaký text dnes vytvořil;
- učitel sdělí své postřehy a dojmy z uplynulého dne;
- učitel ukončí setkání spisovatelů a připomene ranní setkání novinářů.

Reflexe projektového dne

Cíle projektového dne na téma cestování byly splněny. Žáci se seznámili s dalšími knížkami ze současné dětské literatury. Vytvořili si svůj první **komiks Viktorka na planetě Hrůzy** na motiv knížky Od Kláry Smolíkové a také si vytvořili svůj první **flipbook** na motiv práce s knížkou Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka. Během dne se utužila týmová práce ve skupinkách, v kterých se žáci společně podíleli na řešení problému, nebo prezentaci knížek.

1. vyučovací hodina

Hodinu jsme zahájili setkáním novinářů na koberci. Žáci měli za úkol si připravit povídání o své oblíbené knížce. Body, o kterých mohli mluvit, jim byly rozdány na konci pondělního setkání. U této činnosti jsem přecenila schopnosti žáků. Většina jich ještě nebyla schopna mluvit z patra v souvislém projevu. Proto představení knížky probíhalo spíše formou rozhovoru. Žáci si nepřipravili ukázkou, a proto jsme nemohli vyzkoušet metodu „*Poslední slovo patří mně*“. Přinesené knížky odpovídaly žánrové preferenci dle pohlaví.

Obrázek : Obr. 7 – Recenze knihy – zdroj vlastní

Navázali jsme představením nové knížky Viktorka a vesmírná dobrodružství, která žáky na první pohled zaujala. Žákům se líbil nápad podívat se do Relaxánie. Většina si představila pohodlné lehátko nebo postel a nic nedělání. Další aktivity byly

přizpůsobeny momentálnímu rozpoložení třídy. Žáci působili roztěkaně, a proto jsem se rozhodla změnit způsob čtení. Žáci seděli po čtyřech celkem u pěti stolů, kde si rozdělili role – Viktorka, Žabža, Fláj, ostatní. Na rozdělení měli časový limit. Dvě skupinky se nedohodly. Tuto situaci jsem vyřešila losováním. Místo toho, aby čtení probíhalo v každé skupině zvlášť, jsme četli dohromady. Vždy jsme vyvolala postavu od nějakého stolu. Žáci proto museli dávat neustále pozor a zklidnili se. Zajímavou možností by se jevilo sborové čtení, kdy by všichni, kdo mají postavu Viktorky, četli její roli apod. Po čtení už tolik žáků Relaxánii navštívit nechtělo, protože se jim nelíbila představa, že by spali takhle dlouho. Výrazové čtení jsme nestihli.

Navázali jsme aktivitou na planetě Hrůzy. Žáci si podle přípravy vyrobili komiks. Každý žák pracoval individuálně a komiksová pole řadil podle sebe. Stříhání a lepení žákům zabralo více času, a proto si stihli komiks pouze nalepit ve zvoleném pořadí. Vymyšlení komiksových bublin bylo proto odsunuto na začátek čtvrté vyučovací hodiny. Během vyučování panovala dobrá pracovní atmosféra a žáci mi chodili ukazovat svoje příběhy.

Obrázek : Obr. 8 – Práce s komiksovými poli – zdroj vlastní

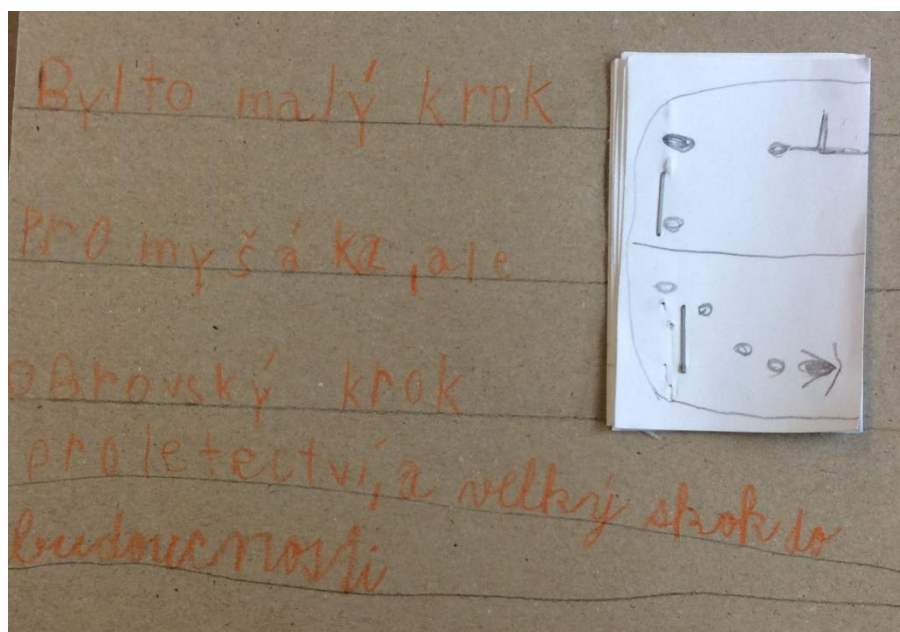
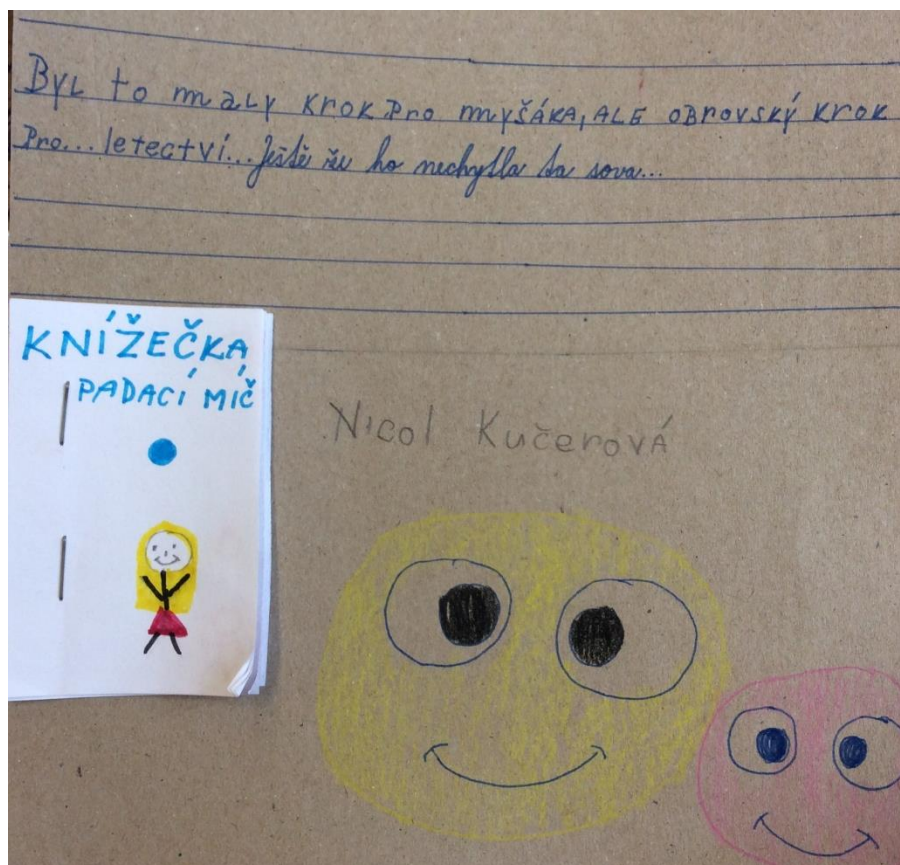
2. vyučovací hodina

S žáky jsme si na mapě ukázali, kde leží Amerika, a přemýšleli jsme, jak bychom se tam mohli dostat. Organizace čtení neproběhla přesně podle přípravy. V danou chvíli jsem nemohla najít předem nakopírovanou tabulku s předvídáním, kterou jsem si před

hodinou připravila. Proto předvídání probíhalo pouze slovní formou. Nakonec nám čtení knížky zabralo o 15 minut více, než jsem v přípravě odhadovala. Toto zdržení bylo způsobeno povídáním si o přečteném a vysvětlováním různé slovní zásoby. S dětmi jsme postupně přečetli celou knihu. Díky tomu, že byl text rozčleněn na jednotlivé části, si děti pro papírky chodily. Neseděly tak celou hodinu a lépe udržely pozornost. Odměnou žákům nakonec bylo, že jsme přečetli celou knížku. Pro mnohé z nich to byla první přečtená knížka za tento rok. Za pozitivum považujeme právě přečtení celé knihy, negativem byl nedostatek času pro další aktivity. Proto by pro potřebu projektu bylo vhodnější text zkrátit a nechat ho například s otevřeným koncem, který by žáci sami vymysleli. Z důvodu časového skluzu jsme nezařadili metodu pětilístku, která by byla pro žáky nová a tedy časově náročnější.

3. vyučovací hodina

Prvních 15 minut jsme věnovali dočtení knihy a shrnutí, o čem jsme četli. Žáci si pamatovali detaily z knihy díky ilustracím, které jsem jim během čtení ukazovala. Pro větší efektivnost by bylo vhodné mít knížku naskenovanou a dětem promítat stránky na interaktivní tabuli. Ta bohužel ve třídě nebyla k dispozici. Poté jsme navázali výrobou tzv. flipbooku. Žákům se líbila představa, že si vyrobíme krátký film, jak něco vzlétne. Většina tento mechanismus neznala a byla překvapena, že rychle za sebou jdoucí obrázky vytvoří souvislý film. Jako ukázkou jsem využila vlastnoručně vyrobený flipbook. Žáci nejčastěji nechávali vzlétnout míč. Po výrobě flipbooku, kdy se žáci uvolnili, následovalo tvůrčí psaní. V této části hodiny jsem nedopatřením přeskočila metodu automatického psaní a s žáky jsme místo toho provedli brainstorming. Žáci si vybavovali hlavní motivy z knihy. K lepšímu vybavení jsem ukazovala znovu ilustrace. Automatické psaní by zde bylo lepší volbou, protože by se aktivně zapojil každý žák a k dotvoření věty by je napadlo více nápadů. Pokračování věty „*Byl to malý krok pro myšáka, ale obrovský krok pro letectví.*“ Žáci dokončili například: „*i když byl myšák malý.*“, „*Ještě že ho nesnědla ta sova.*“, „*i pro budoucnost.*“ Větu napsali na výsledný papír a pod něj si nalepili svůj vyrobený flipbook.

Obrázek : Obr. 9, 10 – Ukázka Flipbooku – zdroj vlastní

Třetí hodinu jsme zakončili v kruhu na koberci, kde si žáci chtěli přečíst svoje věty a ukázat si flipbooky. Aktivitu „*Letím, letíš, letíme*“ jsme nestihli. V projektu měla úlohu doplňkovou a v případě větší časové dotace ji je možné zařadit.

4. vyučovací hodina

Čtvrtá vyučovací hodina neproběhla podle přípravy. Žáci začali pracovat na svém komiksu do knížky, který byl tento den prioritou. Obrázky už měli všichni nalepené ve zvoleném pořadí z první vyučovací hodiny a zbývalo doplnit text. Doplnění textu žákům zabralo také více času, než jsem předpokládala. Nicméně, s textem si vyhráli a aktivita výborně splňovala svůj účel. Komiksové bubliny byly pro žáky přitažlivé a nové.

Obrázek : Obr. 11, 12, 13 – Žáci vytváří komiks – zdroj vlastní

Obrázek : Obr. 14, 15 – Výsledný komiks – zdroj vlastní

Když žáci měli hotovo, do konce hodiny nám zbývalo necelých 20 minut. Byla proto nutná improvizace. Zeptala jsem se žáků, jestli by ještě chtěli probudit nějaké knížky. Odezva žáků byla kladná. Řekla jsem, že tu mám ale takový problém, a to sice, že tu mám pět knížek a nevím, kterou si vybrat, aby to ani jedné nebylo líto a jestli si myslí, že bychom mohli stihnout probudit všechny? Žáci přikyvovali a řekli, že z každé přečteme pouze kousek. Já jsem namítla, že tím tu knížku ze spánku neprobudíme, že se pouze převalí na druhý bok. Zeptala jsem se, jestli má ještě někdo nápad, jak je opravdu probudit. Přihlásil se chlapec, který navrhl práci ve skupinách, kdy každá bude pracovat s jednou knížkou. Každá skupinka si vzala jednu knížku na koberec a jejich úkolem bylo ji probudit a připravit si z ní nějaké zajímavé informace, které řeknou ostatním. Každá skupinka prezentovala svoji knížku buď čtením úryvku, nebo slovně. Po prezentaci skupina nalepila lísteček na strom Knížník. Během toho jsme si ukazovali jednotlivé země na mapě. Od začátku projektu bylo pozorovatelné zlepšení práce ve skupině. Žáci si snažili rozdělit role – například že jeden držel knížku a ukazoval obrázky, zatímco ostatní řekli po jedné informaci. Přestože aktivita byla improvizací, od původně zamýšlené práce s myšlenkovou mapou, tak se vydařila a žáky knížky od Miroslava Šaška velmi zaujaly a staly se oblíbenými. Závěrečné hodnocení proběhlo především reflexí práce ve skupině.

Obrázek : Obr. 16, 17 – Práce s knížkami od M. Šaška – zdroj vlastní

Obrázek : Obr. 18, 19 – Prezentace knížek M. Šaška – zdroj vlastní

Obrázek : Obr. 20 – Probouzení Knižníka – zdroj vlastní

7.6.3 Třetí projektové setkání

Použitá literatura

- DRIJVEROVÁ, Martina (2015). *Pozorování v přírodě*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0705-2.
- MOJŽÍŠOVÁ, Kateřina (2005). *Veveřácká kronika*. Kolín: Zóna.
- DVOŘÁK, Jiří (2015). *Havětník*. Praha: Baobab. ISBN 978-80-7515-019-6.
- MALÝ, Radek (2014). *Příhody matky Přírody*. Praha: Meandr. ISBN 978-80-87596-44-9.
- MALÝ, Radek (2015). *Kam až smí smích*. Praha: Meandr. ISBN 978-80-87596-82-1.
- ŽÁČEK, Jiří (2010). *Hádej, hádej, hádači*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2773-3.
- HAVEL, Jiří (2007). *Kdo má smysl pro nesmysl*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01749-5.
- KRÁL, Robin (2015). *Vynalézárium*, s.71. Praha: Běží liška. ISBN 978-80-906112-1-4.

Souhrnný plán aktivit

Tab. 5 – Souhrnný plán aktivit

Název aktivity	Časový plán	Hlavní cíl aktivity	Organizace, použité metody
Setkání novinářů – kniha, která mě zaujala	10 min	Žáci mezi sebou sdílí své oblíbené knižní tituly	Komunitní kruh
Proč matka příroda neměla zaspát	35 min	Uvědomění si svého vztahu k přírodě	Tiché čtení Řízené čtení
Svět očima hmyzu	20 min	Hledání informace v textu	Individuální práce
Knižník kvete	5 min	Seznámení se	Rozhovor

		s novými knížkami	
Veverkování	20 min	Vzbuzení zájmu	Práce s literárním textem
Hurá za veverkami	45 min	Práce s literárním textem	Literární vycházka
Dopis matce přírodě	40 min	Posilování vztahu k přírodě	Psaní
Kaligram	30 min	Vytvoření vlastního textu	Individuální práce
Setkání spisovatelů	15 min	Zhodnocení celého dne	Komunitní kruh

Průběh aktivit

1. vyučovací jednotka

- **Setkání novinářů – kniha, která mě zaujala**

Cíl – Žák sdílí svoji oblíbenou knihu se spolužáky.

Pomůcky – žákova kniha

Evokace

- *Každé naše setkání zahajujeme setkáním novinářů.*
- *Každý novinář udělá recenzi na knihu, která vás něčím zaujala, vyvolala ve vás pocity (veselé i smutné).*

Uvědomění

- Žák uvede název, jméno autora, co se mu na knížce líbilo, přečte úryvek.
- Poslední slovo patří mně
- Spolužáci hádají, proč si žák vybral zrovna tento úryvek;
- žák sám dá ostatním slovo, vyslechne to a nakonec řekne svůj názor, jak to je.

Reflexe

- *Komu byste knihu doporučili? Kdo by si ji chtěl přečíst?*

- **Proč matka příroda neměla zaspát**

Cíl: Zjistit, jakým způsobem děti o přírodě přemýšlejí, podpořit šetrné chování k přírodě, rozvoj kritického myšlení.

Pomůcky: Kniha Příhody matky přírody, Příhody matky Přírody - Proč matka příroda neměla zaspát - text (příloha 23)

Evokace

- Hádej, kdo jsem
 - Žáci hádají, za koho se paní učitelka převlékla (květina ve vlasech, had omotaný kolem ruky), správná odpověď: matka Příroda.
 - *Co všechno patří do přírody?* Navést žáky na rozdělení živá a neživá příroda a uvést si příklady.
- Práce s nadpisem formou rozhovoru s žáky
 - Učitel napíše na tabuli otázku „Proč matka příroda neměla zaspát?“
 - Učitel klade otázky: *O čem asi příběh bude? Co se asi stalo, když zaspala?*
 - Ž nejdříve sdílí své názory ve dvojicích, poté ve třídě.

Uvědomění

- Řízené čtení s předvídáním
 - Následující náměty jsou převzaté z již vypracovaného metodického listu z portálu Zlatá stuha. Rozhodli jsme se ho využít v projektu, protože si chceme v praxi ověřit aktivity zacílené na podporu čtenářství vypracované odborníky.

- **Po četbě 1. odstavce**

Otázky:

- *Co chce autor vyjádřit prvou větou celého textu?*

„V dávných dobách, které pamatují už jenom kameny, bylo hodně věcí jinak než dnes.“

- *Víme, co patří do živé a co do neživé přírody?*

- **Po četbě 2. odstavce**

- *Načrtněte obrázek matky přírody podle popisu.*

- **Po četbě 3. odstavce**

Je pravda, že velryby žily nejprve na suchu? – Zjistěte to v jiném zdroji: encyklopedii, na internetu.

- **Po četbě 4. – 6. odstavce**

- *Jaká je hlavní myšlenka této části textu (4. -6. odstavce)?*

- **Dočíst str. 49 až do konce nahlas, pak ať ji čtou děti znovu samostatně.**

- *Co se vlastně se zvířaty a rostlinami stalo?*

- **Přečtete společně první odstavec na str. 50**

- Rozdělení žáků do pěti skupin (losování)

ROSTLINY, HMYZ, PTÁCI A RYBY, VĚTŠÍ ZVĚŘ, KAMENY, VODA, VZDUCH

- Ve skupinách děti sepíší, s jakými stížnostmi se mohli zástupci jednotlivých skupinek na matku Přírodu obracet;

- prezentace stížností.

- **Přečtete dětem nahlas text až do konce**

Zadání:

Čtěte nyní text sami a během čtení:

- Podtrhněte hlavní myšlenky textu.
- Zakroužkujte, čemu nerozumíte, co je pro vás matoucí či nejasné.
- Pište si vlastní komentáře na okraj textu (komentářem můžete vyjádřit, s čím souhlasíte, s čím nesouhlasíte, co se vám na textu líbí/nelíbí).
- Své poznámky děti sdílejí ve dvojicích, pak je můžete sdílet v celé třídě.

Reflexe

- *O čem příběh byl? Co se stalo, když matka Příroda zaspala?*
- Srovnání s prvotními návrhy, které jsou napsané na tabuli – *co bylo stejné, co se lišilo?*

2. vyučovací jednotka

• Svět očima obyvatel lesa

Cíl: Vyhledávání informace z textu

Pomůcky: Havětník, Obrázky zvířat (příloha 24), Můj havětník (příloha 25), Havětník – text (příloha 26)

Evokace

- Práce s fotografií
 - Po třídě jsou rozmístěné očíslované fotografie zvířat;
 - každý žák dostane papírek s čísly, jeho úkolem je obrázky obejít a napsat, jaké zvíře by to mohlo být;
 - říct žákům správné řešení.
 - *Která zvířata jste viděli naživo? Kde jste je viděli?*
 - *Pamatujete si, kdy měla matka Příroda úřední dny pro tato zvířata?*
 - *Jaká jsou tato zvířata? (užitečná, škodlivá, nebezpečná,..)*

Uvědomění

- Každý žák si vybere jedno zvíře a vezme si k němu pracovní list;
- na pracovní list napíše informace, které si myslí, že o zvířeti ví, které by se chtěl dozvědět a poté informace, které ho na základě četby textu překvapily, byly pro něj nové.

Reflexe

- V komunitním kruhu každý žák řekne, jaká informace pro něj byla nová;
- pokud informace již zazněla, snaží se říct novou.

• Knižník kvete

Cíl: Učitel představí a ukáže žákům knížky, s kterými během dne budeme pracovat.

Pomůcky: knížky Pozorování přírody, Veverčácká kronika, Havětník, Příhody matky přírody, Rostlinopis, listy k odpovídajícím knížkám (příloha 2)

Evokace

- Učitel ukáže žákům knihy.

Uvědomění

- Učitel knížky stručně představí.

Reflexe

- *K čemu jsou dobré knížky o přírodě?*

• Veverkování

Cíl: Vzbudit zájem žáků o veverky

Pomůcky: Knížka Pozorování v přírodě, Veverčácká kronika

Evokace

- Hádej, kdo jsem (veverka)
- *Žáci kladou otázky, na které můžu odpovědět pouze ano/ne.*
- *Kde v okolí můžu vidět veverky?*
- *Komu se veverky líbí? Jaké můžou mít barvy? Co o nich víte?*

Uvědomění

- Učitel přečte text o veverkách z knížky Pozorování v přírodě (čtení dialogu z knihy – žáci poslouchají) a z knížky Veverčácká kronika.

Reflexe

- *Co jsme se dozvěděli nového?*

3. vyučovací jednotka

• Hurá za veverkami

Cíl: Žák během literární vycházky pozoruje přirozený život veverek v přírodě a je aktivní při práci s literárním textem.

Pomůcky: Literární procházka - stanoviště (příloha 27), Literární vycházka - šifra (příloha 28), fáborky

Evokace

- *Chtěli byste se vydat za veverkami? (Škola se nachází hned vedle lesa, který je pověstný hojným výskytem veverek.)*

Uvědomění

- S žáky se vydáme do lesa, který je vzdálený 2 minuty chůze od školy;
- jedním z našich úkolů bude se snažit zpozorovat veverku v jejím přirozeném prostředí či další živočichy a porovnat pozorování s nově nabytými informacemi (Kdo ji uvidí, získá pro svoji dvojici bod);

- mimo pozorování bude součástí didaktická hra, která bude organizovaná formou stanovišť na předem vymezeném území;
- žáci se rozdělí do dvojic, každá dvojice obdrží šifru, ke které musí zjistit tajenku;
- úkolem žáků je v libovolném pořadí oběhat stanoviště, kterých je celkem 7 a vyřešením daného úkolu na stanovišti získat písmenko do šifry, které je součástí tajenky;
- každé stanoviště bude u stromu, který bude označený barevným fáborkem;
- informace k vědomostním úkolům zazněla při čtení textu ve třídě nebo lze najít v příloženém textu na stanovišti.

Reflexe

- *Co jsme se nového naučili o veverkách?*
- Učitel vyhlásí vítěze.

4. vyučovací jednotka

• Dopis matce přírodě – 4. výstup do knihy

Cíl: Žák si zopakuje zásady psaní dopisu, ve kterém vyjádří svůj vztah k přírodě.

Pomůcky: papír

Evokace

- *Co by matce přírodě mohlo udělat radost od jejího nejvíc nezbedného dítěte?*
(šetřit vodou, nekřičet v lese, nevyhazovat odpadky, chodit pěšky)
- Žáci návrhy vymýšlejí ve skupinách.

Uvědomění

- Žák napíše povzbuzující dopis matce přírodě, aby věděla, že má ještě spoustu kamarádů.

Reflexe

- Žáci sdílí své texty ve skupině

5. vyučovací jednotka

• Kaligram – 5. výstup do knihy

Cíl: Žák přiřadí k textu vhodnou ilustraci, která koresponduje s jeho obsahem.

Pomůcky: knížka Vynalézárium, Pracovní list – Můj první kaligram (příloha 29), připravený kaligram na tabuli, básnička na tabuli, Kaligram (příloha 30)

Evokace

- Na tabuli máme připravenou báseň ve dvou podobách- 1. Je uspořádaná do obrázku (=kaligram), 2. Báseň má běžnou podobu.
- *V čem se básně liší? Poznáte na první pohled, o čem básnička bude? Která se vám více líbí?*

Uvědomění

- Pracovní list
- Každý dostane svůj pracovní list.

Reflexe

- *Co je to kaligram?*
- Žáci sdílí ve skupině vytvořené kaligramy.

• Setkání spisovatelů

Cíl – Učitel zhodnotí průběh dne a práci jednotlivců i skupin.

- Každý Ž řekne, co se mu na dnešním dni líbilo/nelíbilo, s kým se mu dobře pracovalo a pokud chce, řekne, jaký text dnes vytvořil;
- Učitel doplní své postřehy a dojmy z uplynulého dne;
- Učitel ukončí setkání spisovatelů a připomene ranní setkání novinářů.

Reflexe projektového dne

Tento den zaměřený na povídání o přírodě se velmi vydařil. Aktivity podněcovaly zájem žáků o knížky. S žáky jsem měla vytvořený hezký vztah, který se projevoval v příjemné atmosféře, která ve třídě panovala. Děti vnitřně motivovala výroba knížky. Žáci vytvořili další dva výstupy do knížky. První byl **dopis matce Přírodě**, který vytvořili na základě četby kapitoly z knížky Příhody matky Přírody od Radka Malého

a literární vycházky. Druhým výstupem byl jejich vlastní **kaligram**, který byl inspirován prací s knížkou Vynalézárium. Žáci intenzivně pracovali nejenom s prozaickým textem ale také s poezií (literární vycházka).

1. vyučovací hodina

Hodinu jsme zahájili otázkou, jaké je dnes datum a co zajímavého se děje. Děti si nevzpomněly na informaci z prvního dne, že březen je měsícem čtenáře. O to větší měly radost, když zjistily, že každý čtenář a knížka mají tento měsíc svátek. Když jsem se děti zeptala, kdo si myslí, že je čtenář, zvedla ruku zhruba polovina třídy. S dětmi jsme si řekli, že čtenářem se člověk musí stát a to tak, že probouzí knížky. Když se děti podívaly na strom Knižník, uviděly už osm probuzených knížek. Proto jsme se dohodli, že čtenáři jsme všichni. Děti měly radost, když jsem jim ukázala množství lístečků, které během dnešního dne budeme moct přilepit.

Po přivítání jsme den zahájili setkáním novinářům na koberci. Dnes byly prezentace o hodně zdařilejší a mnohem více připravené. Dívka si připravila povídání o knížce Zachráněná sovička a uvedla všechny informace dle kritérií na papírku. Druhé povídání si připravil chlapec, který do školy přinesl ukázat encyklopedii o zvířatech, která byla obrovská a vážila 2 kg. Povídání o ní si připravil doma s maminkou a četl ho. Také si připravil odpověď na otázku, na kterou jsme narazili při práci s knížkami od M. Šaška – Kolik obyvatel má Řím.

Čtení kapitoly *Proč matka Příroda neměla zaspat* z knížky Příhody matky Přírody od Radka Malého, neproběhla podle plánované přípravy. Původní záměr byl, aby žáci pracovali s vytištěným textem a v textu podtrhávali informace. Záměr pozměnilo zjištění, že tyto knížky byly nakoupeny v rámci šablon a jsou přítomny ve školní knihovně. Proto jsem upřednostnila práci s knihou, z které každý žák může přímo číst. Podle nadpisu žáci odhadovali, co by se stalo, kdyby matka Příroda zaspala. Zazněly odpovědi jako „*Byl by tu zmatek.*“, „*Vše by bylo popletené.*“ Když jsme dočetli odstavec s popisem matky Přírody, žáci nebyli příliš schopní si vybavit veškeré detaily jejího vzhledu. Po druhém čtení, už ano. Jejich ilustrace odpovídaly charakteristice v knížce. Jednotlivci se pak ještě k popisu individuálně vraceli. Dočetli jsme až do konce strany 49 a text si shrnuli.

Obrázek : Obr. 21 – Ilustrace matky Přírody – zdroj vlastní

2. vyučovací hodina

Dalším úkolem, kterým bylo čtení vystřídáno, byla práce ve skupině. Úkolem žáků bylo vymýšlet, s jakými stížnostmi by jejich skupinka mohla přijít. Tohoto úkolu se žáci zhostili velmi dobře a opět byla práce ve skupině velmi efektivní a přínosná. Skupina rostliny uvedla návrhy jako: „*málo světla, málo deště, hodně krup, hodně ptáků*“. Vždy jsem se dětí zeptala, na jaké skupiny si stěžují – v tomto případě tedy na neživou přírodu a ptáky. Druhá skupinka Ptáci a ryby uvedli stížnosti: „*příliš mnoho ptáků na obloze – nevejdou se tam, silný proud vody*“. Skupinka, která zastupovala neživou přírodu, byla první, která si stěžovala na člověka, konkrétně, že se jim nelíbí, že znečišťuje vodu.

Obrázek : Obr. 22 – Žáci ve skupině vymýšlí stížnosti – zdroj vlastní

Děti si všimly, že matka Příroda nevyhradila žádný úřední den pro člověka. Zároveň byly přesvědčeny, že člověk do přírody patří a správně předpověděly, že na něj asi matka Příroda zapomněla. Dali jsme se proto znovu do čtení, po kterém došlo k potvrzení domněnky dětí. Po dočtení jsme srovnali předvídání podle nadpisu příběhu se skutečným příběhem. Děti měly radost, že většina návrhů se jim potvrdila. Z důvodu časové náročnosti skupinové práce a potřeby větší časové dotace pro samotné čtení nezbylo dost času na aktivitu Svět očima obyvatel lesa. Přešli jsme proto rovnou na aktivitu Veverkování, která byla klíčová pro literární vycházku, která byla naplánovaná na třetí vyučovací hodinu. Aktivita proběhla podle přípravy. Téma veverek bylo pro děti atraktivní, protože se škola nachází hned vedle lesa, který je pověstný jejich výskytem.

3. vyučovací hodina

Literární vycházka proběhla podle naplánované přípravy. Vyšlo nám příznivé počasí a děti pobyt venku ještě více zaktivizoval. Organizačně proběhlo vše v pořádku. Paní učitelka třídní zatím dětem přečetla krátký úsek z knížky Veverácká kronika, který dětem ještě blíže přiblížil život veverek. Já jsem zatím připravila stanoviště. Samotná didaktická hra zabrala necelých třicet minut a všem dětem vyšla tajenka, že veverky jsou od roku 2002 chráněné. Žáci vysvětlili, co to znamená, a uvedli příklady. S žáky jsme také během pobytu venku sledovali, jestli neuvidíme veverku. Bohužel jsme neměli štěstí a viděli jsme pouze jejich hnízda a jednu straku. Do třídy jsme se vrátili během přestávky před 4. vyučovací hodinou.

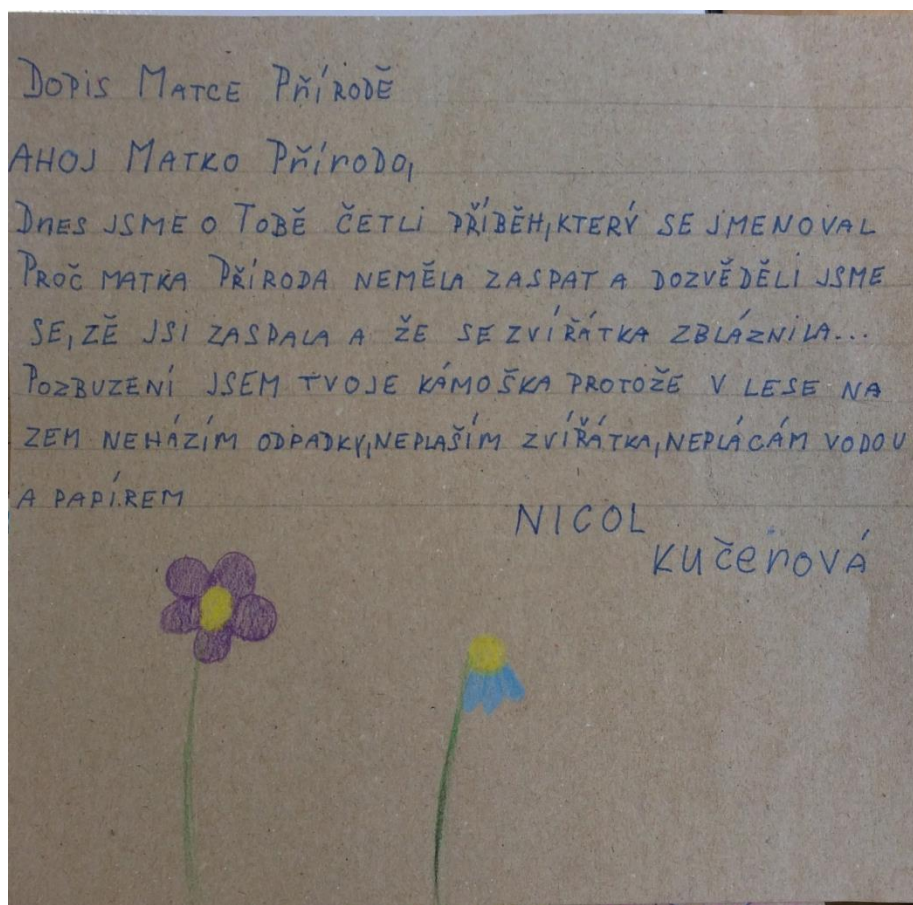
Obrázek : Obr. 24, 25 – Literární vycházka – zdroj vlastní

4. vyučovací hodina

S žáky jsme si shrnuli nové poznatky a nalepili nové lístečky na strom Knižník. Dále jsme navázali na přečtený příběh o matce Přírodě. Hodina proběhla podle naplánované přípravy. Žáci postupovali podle osnovy připravené na tabuli. Opravený text si mohli rovnou přepsat na finální papír a nalepit k němu ilustraci matky Přírody, kterou vytvořili první vyučovací hodinu, nebo vymyslet jinou. Přestože byla čtvrtá vyučovací hodina, žáci se aktivně zhostili svého úkolu.

Obrázek : Obr. 26, 27 – Probouzení stromu Knižník – zdroj vlastní

Obrázek : Obr. 28 – Dopis matce Přírodě – zdroj vlastní

5. vyučovací hodina

Poslední hodina neproběhla přesně podle přípravy, v které se počítalo s přípravou tabule během přestávky. Z organizačních důvodů to nebylo možné, protože byl čas věnovaný opravě dopisů žáků. Proto byla zvolena práce na koberci přímo s knížkou Vynalézárium. Nejdříve jsem v ní dětem ukázala kaligramy. Děti hádaly, o čem básnička asi bude. Poté jsme si ukázali klasickou básničku a srovnali je. Dětem se kaligramy velmi líbily a s chutí se pustily do práce.

Obrázek : Obr. 28 – Ukázka kaligramu z knížky Vynalézárium – zdroj vlastní

Obrázek : Obr. 29 – Nalepení listů s knížkou Vynalézárium – zdroj vlastní

Dále probíhala hodina podle naplánované přípravy. Děti si nejdříve zkusily přepsat netradičním způsobem básničku o veverce od Jiřího Žáčka do obrysu veverky a poté už vymýšlely svůj vlastní kaligram. Byla jsem mile překvapená, jak tato práce šla dětem od ruky. Očekávala jsem, že s tímto úkolem budou mít děti spíše obtíže. Navzdory mému očekávání vznikaly moc pěkné originální výtvořky. Povedená práce se projevila i v závěrečném kruhu, kde mnoho žáků chtělo přečíst, co vymysleli. Závěrečné

hodnocení proběhlo shrnutím celého dne, zhodnocením práce, co máme za sebou a nastíněním toho, co máme ještě před sebou.

Obrázek : Obr. 29, 30, 31 – Tvorba kaligramu – zdroj vlastní

7.6.4 Čtvrté projektové setkání

Použitá literatura

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrt'apka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.
- BOHM, David, BUDDEUS, Ondřej (2013). *Hlava v hlavě*. Praha: Labyrint. ISBN 978-80-86803-24-1.

Souhrnný plán aktivit

Tab. 6 – Souhrnný plán aktivit

Název aktivity	Časový plán	Hlavní cíl aktivity	Organizace, použité metody
Setkání novinářů- Kniha, která mě zaujala	10 min	Žáci mezi sebou sdílí své oblíbené knižní tituly	Konference (žáci prezentují divákům) Poslední slovo patří mně
Záhadná krabice	7 min	Rozvoj představivosti	Řízený rozhovor Práce s rekvizitou Předvídaní
Knižník kvete	3 min	Vizualizace	Rozhovor
Pasování na pomocníky komisaře Vrt'apky	5 min	Motivace	Rituál
Četba případu Krádež korunovačních klenotů	20 min	Seznámení s textem	Čtení s předvídaním
Profily podezřelých	20 min	Vyhledávání informací v textu	Skupinová práce na stanovištích Vyhledávání informace z textu
Jaký je můj	15 min	Využití získaných	Individuální práce

padouch?		informací pro vlastní tvorbu 8. výstup	
Já, komisař Vrt'apka	10 min	Porovnat kladnou a zápornou postavu	Brainstorming
Detektivní stezka komisaře Vrt'apky	45 min	Práce s textem	Učitel v roli Didaktická hra
Můj detektivní případ	30 min	Vyzkoušet si přemýšlení detektiva 9. výstup	Individuální práce
Setkání spisovatelů	15 min	Reflexe	Komunitní kruh

Průběh aktivit

1. vyučovací jednotka

- **Setkání novinářů – kniha, která mě zaujala**

Cíl – Žák sdílí svoji oblíbenou knihu se spolužáky.

Pomůcky – žákova kniha

Evokace

- Každé naše setkání zahajujeme setkáním novinářů.
- Kdo se chce dnes s námi podělit o svoji oblíbenou knihu? (Celkem až 6 žáků)

Uvědomění

- Žák uvede název, jméno autora, co se mu na knížce líbilo, přečte úryvek.
- Poslední slovo patří mně
- Spolužáci hádají, proč si žák vybral zrovna tento úryvek;
- žák sám dá ostatním slovo, vyslechne spolužáky a nakonec řekne svůj názor, jak to je.

Reflexe

- *Komu byste knihu doporučili? Kdo by si ji chtěl přečíst?*

• **Záhadná krabice**

Cíl – Podnítit v žácích zájem o nadcházející aktivity

Pomůcky – krabice, lupá, baterka, pouta, koruna, jablko, klíč, tajná zpráva

Evokace

- Žákům ukážu krabici a zeptám se, co si myslí, že by v ní mohlo být.
- Odhalení předmětů – *o čem by mohl vyprávět příběh? Proč si to myslíš?*
- *Jaký bude? Veselý, smutný, legrační, napínavý? Proč si to myslíš?*

Uvědomění

- Učitel vybere tři klíčové předměty.
- o Práce ve dvojici
- Vytvořit krátký příběh tak, aby se v něm slova vyskytla (3-5 vět).

Reflexe

- Sdílení příběhu – *kdo vymyslel legrační příběh, kdo smutný, kdo napínavý?*
- *Máte rádi napínavé příběhy? My se dnes vydáme po stopách jednoho známého detektiva a komisaře Vrtáčky.*

• **Knižík kvete**

Cíl: Učitel představí a ukáže žákům knížky, s kterými budeme během dne pracovat.

Pomůcky: Knižka Komisař Vrtáčka – Sebrané spisy 2, lístek k odpovídající knihy (příloha 2)

Evokace

- Učitel ukáže žákům knihu.

Uvědomění

- Učitel knihu stručně představí;
- žák připevní list na strom Knižník.

Reflexe

- Všimli jste si, jaké je pan komisař zvíře?

• **Pasování na pomocníky komisaře Vrtáčky**

Cíl – Motivovat žáky k řešení případu

Pomůcky – Odznak (příloha 31), cvočky, provázek, tavící pistole

Evokace

- *Pan komisař Vrt'apka bude vyšetřovat krádež – vy se stanete jeho pomocníky a aby si vás nikdo nespletl, tak dostanete odznaky.*

Uvědomění

- Učitel slavnostně pasuje žáky na pomocníky v kanceláři pana Vrt'apky.

Reflexe

- Žáci složí přísahu.

• Četba případu Krádež korunovačních klenotů

Cíl – Žák vysuzuje informace z textu na základě přečtených informací a vlastních zkušeností.

Pomůcky – Komisař Vrt'apka – Krádež korunovačních klenotů - text (příloha 32), starobylý klíč, klobouk

Evokace

- *Co si myslíte, že se mohlo ztratit? Proč si to myslíte? Vzpomeňte si na předměty v záhadné krabici.*

Uvědomění

- Klíč – *představte si, že na zemi najdete klíč, od čeho by mohl být? Napište na papírek a vhod'te do klobouku – společné čtení nápadů.*
- o Čtení
- První odstavec čte učitel;
- poté hromadné čtení;
- tiché čtení od popisu korunovačních klenotů;
- pokud žák nerozumí nějakému slovu, napíše ho na tabuli a poté dál pokračuje ve čtení – žáci, kteří mají hotovo, přemýšlí, jak by slova na tabuli vysvětlili;

Reflexe

- Žáci sdílí pocity z přečteného.
- Učitel položí několik věcných otázek – *Jaký případ bude komisař Vrt'apka vyšetřovat?; Jaké korunovační klenoty zmizely?; Jsou klenoty nějak zabezpečené? Jak?; Kde se to stalo?; Má komisař Vrt'apka nějaké podezřelé?*

2. vyučovací jednotka

• Profily podezřelých

Cíl – Žák pracuje ve skupině a vyhledává informace z textu, které podle významu třídí do tabulky.

Pomůcky – Profily pachatelů (příloha 33), tabulka – Moje detektivní vyšetřování (příloha 34)

Evokace

- *Zkuste popsat, jak si představujete pachatele.*
- Učitel znázorňuje kreslením představu žáků na tabuli

Uvědomění

- o Individuální + skupinová práce
- Na každém stanovišti jsou informace o podezřelých;
- každý žák má svoji tabulku, do které zaznamenává informace o podezřelých dle textů na stanovišti – jméno, věk, co udělal, nějaká zajímavost.

Reflexe

- o Kontrola
- *Kdo si myslíte, že to udělal? Máte typ? Proč?*

• Jaký je můj padouch?

Cíl – Žák si uvědomuje a respektuje možnost více náhledů na jednu situaci.

Pomůcky – Profil padoucha (příloha 35), kniha Hlava v hlavě (Knižník kvete), kniha Komisař Vrťapka, inkoust

Evokace

- *Správní detektivové mají na padouchy nos, stejně tak jeho pomocníci.*
- *Jak vypadá padouch podle vás?*

Uvědomění

- Práce v kroužku s knížkou Hlava v hlavě, která poskytne žákům návod na sestavení profilu pachatele;
- každý dostane pracovní list a podle slovního diktátu se bude snažit ztvárnit profil pachatele.

Reflexe

- Sdílení – *jsou si podobní?*

- **Já, komisař Vrt'apka**

Cíl – Žák vysuzuje dle získaných informací a vlastních zkušeností charakteristiky kladného a záporného hrdiny v žánru detektivka.

Pomůcky – Kniha Komisař Vrt'apka, Myšlenková mapa (Příloha 36)

Evokace

- Automatické psaní
- *Pište vše, co vás napadne o vlastnostech komisaře Vrt'apky/když se řekne padouch všech padouchů.*

Uvědomění

- Žák vybere nejdůležitější motivy a vyplní myšlenkovou mapu.

Reflexe

- *Jaký je Vrt'apka? Jaký je padouch? Proč?*
- *Co mají společného, v čem se liší?*

3. vyučovací jednotka

- **Detektivní stezka komisaře Vrt'apky**

Cíl – rozvoj všech rovin čtenářské gramotnosti

Pomůcky – Indicie 1 (příloha 37), Indicie 2 (příloha 38), Indicie 3 (příloha 39) knížka Komisař Vrt'apka, Profily padouchů (příloha 33)

Evokace

- *K dopadení pachatele vede spletitá cesta. Abychom pomohli komisaři Vrt'apkovi dopadnout toho správného padoucha, musíme vyluštit šifry, záhady a hádanky.*

Uvědomění

- 1. indicie = Indiánská šifra – ukázka na tabuli, pak individuální práce
- 2. indicie = Matematická šifra – individuální práce
- 3. indicie = práce s knihou - fotografie

Reflexe

- *Kdo ukradl klenoty? Odkdy jste ho podezřívali?*

4. vyučovací jednotka

- **Můj detektivní případ – 6. výstup do knížky**

Cíl - Rozvoj fantazie a tvůrčího psaní

Pomůcky – Můj detektivní případ (příloha 40), psací potřeby, nůžky, lepidlo inkoust

Evokace

- *Objevila se zde další krádež, zmizel slavný kouzelný zvon. Pan komisař Vrťapka je dnes už unavený, ale má tu svoje bystré pomocníky. Jak by podle vás vypadal možný pachatel?*

Uvědomění

- Žák dostane pracovní list – nakreslí pachatele, vymyslí mu jméno a datum narození, stejně jako Vrťapka napíše záznam do deníčku a nakonec si vyzkouší otisk prstů.
- Učitel ukáže dětem pomocí modelování situace, jak můžou postupovat.

Reflexe

- Sdílení
- *Jak se vám pracovalo?*

- **Setkání spisovatelů**

Cíl – Učitel zhodnotí průběh dne a práci jednotlivců i skupin.

- Každý Ž řekne, co se mu na dnešním dni líbilo/nelíbilo, s kým se mu dobře pracovalo a pokud chce, řekne, jaký text dnes vytvořil;
- učitel shrne své postřehy a dojmy z uplynulého dne.

Reflexe projektového dne

Cíle projektového setkání byly splněny. Žáci se posunuli o další krok k výrobě knížky a vytvořili jeden výstup – **Můj detektivní případ**, který byl inspirovaný knížkou Komisař Vrťapka od Petra Morkse. Žáci aktivně vyhledávali informace v textu, zapisovali je do tabulky, sdělovali vlastní návrhy a naslouchali ostatním. Žáci se učili odlišit podstatné informace od okrajových. Tato knížka pohltila každého žáka a během

přestávky neustále kolovala rukama dětí. Děti si významně rozšířily slovní zásobu a dozvěděly něco více o práci detektiva.

1. vyučovací hodina

První vyučovací hodina proběhla podle přípravy. Důležitým prvkem byla počáteční motivace žáků k práci s další knížkou, kde hrála hlavní roli záhadná krabice s klíčovými předměty. Podle lupy a baterky žáci odhadovali, že je čeká nějaké dobrodružství. Dalším předmětem byla pouta, podle kterých žáci správně odhadli žánr detektivky. Dětem jsem řekla, že si dnes zahrajeme na detektivy. Po dotazu, co bychom mohli vyšetřovat, děti rychle napadla krádež. Podle dalších předmětů – koruny a jablka, žáci odhadovali, že okradli krále, království nebo že ukradli korunovační klenoty. Posledním předmětem byl klíč. Žáci správně předvídali, že korunovační klenoty jsou zamčené. Na základě vlastní zkušenosti někteří věděli, že klíčů je ve skutečnosti více než jeden. S žáky jsme si ukázali knížku Sebrané spisy komisaře Vrťapky 2. Druhou částí motivace bylo pasování žáků na jeho vrchní pomocníky a složení přísahy. Každý žák dostal vyrobený odznáček, který si pověsil na krk. Odhodlání dětí vyřešit případ bylo cítit ve vzduchu, a proto jsme se s chutí dali do čtení. Kombinace čtení žáků nahlas i potichu se nám již osvědčila v předešlých dnech u delších textů, proto jsme ji využili i v tomto případě. Při tichém čtení žáci mohli psát na tabuli spojení, kterým nerozuměli – nerozuměli například slovům: obvod, safíry, smaragdy, rubíny, ryzí, perla, Karel IV. Slova vysvětlili buď žáci sami, případně učitelka.

Obrázek : Obr. 32 – Setkání novinářů – zdroj vlastní

2. vyučovací hodina

Druhou hodinu jsme začali dočtením posledního odstavce detektivního příběhu, který jsme si shrnuli slovní formou. Následovala skupinová práce, která neproběhla podle přípravy, protože byla zvolena vhodnější organizace, která vyplynula ze situace. Každá skupinka (celkem 5) dostala profil padoucha (příloha 33) a podle práce s textem vyplnila jeden řádek v tabulce s názvem Moje detektivní vyšetřování (příloha 34). Přecenila jsem schopnosti žáků v odhadu rychlosti vyhledávání informací. Proto předpoklad, že by každá skupinka pracovala s profilem každého padoucha, nebyla reálná. Každá skupinka pracovala pouze s jedním podezřelým. Nakonec proběhlo společné seznámení se všemi pachateli, kdy každá skupinka nadiktovala ostatním důležité informace o jejich pachateli. Nakonec všechny skupinky měly tedy dostatečné informace o každém pachateli. Tuto část hodnotím jako velmi efektivní. Všechny skupinky spolupracovaly se zájmem najít informace v textu. Následně se učily informace formulovat a předat ostatním tak, aby pro ně byly srozumitelné. Všichni žáci aktivně spolupracovali. Ve třídě panoval pracovní ruch, který byl potřeba chvílemi korigovat, aby se skupinky vzájemně nerušily. Každá skupinka si po přečtení informací myslela, že by to jejich podezřelý mohl udělat. Vznikaly i nápady, že na krádeži se spolupodílí dva podezřelí nebo dokonce všichni. Nastudování textů a sdělení si všech informací nám zabralo celou vyučovací jednotku a činnost *Jaký je můj padouch* jsme nestihli. Žáci se nezastavili ve vymýšlení různých možných teorií ani o přestávce a se svými nápady za mnou chodili. Chlapci si vypůjčili na přestávku knihu, aby si znovu mohli přečíst o jednotlivých pachatelích. Všichni byli napjatí, kdo korunovační klenoty ukradl. Tato touha byla pro žáky obrovským hnacím motorem.

Obrázek : Obr. 33, 34 – Zjišťování informací o pachatelích – zdroj vlastní

3. vyučovací hodina

Třetí hodinu jsme zahájili podle plánované přípravy. Žáci byli již seznámeni se všemi podezřelými, které jsme si znovu v knížce prohlédli. Nejvíce žáků si myslelo, že to udělali alespoň dva pachatelé. Do spojitosti je dávali podle zjištěných informací.

Argumentovali, že je to velmi složitá loupež a že jeden člověk by ji těžko zvládl. Pouze dva žáci si mysleli, že to udělal jeden člověk.

Způsob řešení první šifry jsem žákům ukázala na příkladu na tabuli. Původní záměr byl, že každý žák bude pokračovat dále dle vlastního tempa, ale situace ukázala, že bude lepší pracovat dále s tabulí. Příště by bylo lepší, aby každý žák měl zašifrovanou zprávu přímo před sebou a ne pouze na tabuli.

Obrázek : Obr. 35 – První šifra – zdroj vlastní

Druhá šifra byla pro žáky opakováním malé násobilky, dělení a písemného sčítání a odčítání. Žáci pracovali samostatně. Žáci velmi projevovali vlastní iniciativu a aktivní zapojení. Po vyloučení dalších pachatelů vymýšleli další teorie a navrhovali řešení, jak případ skončí.

Práce s třetí indicií prokázala zaujatost žáků. Poté, co si žáci sedli do kruhu na koberci, jsem poslala knížku komisaře Vrtěpky s fotografiemi z místa činu. Úkolem žáků si bylo fotografie beze slova prohlédnout očima a zjistit poslední nápovědu k dopadení pachatele. Žáci byli bez promluvení slova celých 7 minut. Toto cvičení na zrakovou percepci ukázalo, že se žáci soustředí na různé detaily. Většina žáků se zaměřila na postavu, která vykukovala ze dveří a byla podobná jednomu z pachatelů. Pouze třetina

žáků si všimla láhve od whisky. Srovnávali jsme tedy podobu těchto postavíček a uznali jsme, že mají úplně jiný nos a nakonec jsme si všimli spadlé policejní čepice. Děti podle indicií vyloučily další podezřelé a určily pachatele.

Obrázek : Obr. 36 – Třetí šifra – zdroj vlastní

Žákům jsem ukázala další knížku – Hlava v hlavě, která získala ocenění Zlatá stuha za grafické zpracování. Bylo vidět, že žáky na první pohled zaujaly zábavné ilustrace. S žáky jsem formou rozhovoru navázala, jaký musí být detektiv. Došli jsme i k charakteristice, že musí být všímavý. Dětem jsem ukázala tu část knihy, kde se pracuje s portrétem pachatele. Ukázali jsme si, jaké mohou být tvary obličeje, očí, pusy, uší apod. Poté jsem se k žákům otočila zády a žáci zkusili popisovat mě. Navázali jsme aktivitou Jaký je můj padouch druhé vyučovací hodiny, kterou jsme nestihli z důvodu mylného časového odhadu. Tato aktivita byla klíčová pro vytvoření čtvrtěčního výstupu. Žáci podle slovního diktátu malovali svého pachatele. Většina instrukcí žákům nedělala problém, pouze spojení úzké sevřené rty.

Aktivitu Já, komisař Vrťapka, která byla plánová na třetí hodinu, jsme z časových důvodů nestihli. Místo toho jsme udělali slovní shrnutí vlastností komisaře a padouchů. Bylo vidět, že žáci mají o jejich vlastnostech dobrou představu.

4. vyučovací hodina

Čtvrtá vyučovací hodina proběhla podle přípravy. Každý žák si vytvořil svůj profil pachatele. Žáky velmi bavilo vymýšlet jména, která často vypovídala o vlastnostech jejich pachatele. Nakonec jsme si povídali o otiscích prstů. Žáky překvapila informace, že každý má jedinečné otisky. Nadšeně poté proto porovnávali svoje otisky s otisky ostatních. Žákům se velmi líbilo, že mají stejný motiv tabulky a deničku, jako je přímo v knize.

Obrázek : Obr. 37 – Můj detektivní případ – zdroj vlastní

Závěrečné shrnutí a zhodnocení proběhlo v lavicích, protože někteří žáci ještě stále pracovali. Děti radostně prohlašovaly, že dnešní den je bavil nejvíce. Zvýšený zájem byl vidět především u chlapců.

7.6.5 Páté projektové setkání

Použitá literatura

- ŽÁČEK, Jiří (2010). *Hádej, hádej, hádači*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2773-3.

Souhrnný plán aktivit

Tab. 7 – Souhrnný plán aktivit

Název aktivity	Časový plán	Hlavní cíl aktivity	Organizace, použité metody
Opakování	10 min	Připomenout si práci v předchozích dnech a motivovat žáky k výrobě knihy	Rozhovor
Výroba obálky	35 min	Vyrobít obálku dle své vlastní knížky	Individuální práce
Tiráž	25 min	Uvědomit si náležitosti tiráže	Individuální práce
Pohádkový kvíz	5 min	Uvědomit si základní charakteristiky pohádky	Kvíz, individuální práce
Popletená pohádka	15 min	Hledání pohádkových motivů	Hromadné čtení
Knižník kvete	5 min	Představení nové knihy, vizualizace	Rozhovor
Pohádkový koktejl	40 min	Podněcování tvořivosti a logického uvažování	Individuální práce

Výroba knihy	30 min	Vytvořit knihu z vlastních textů	Individuální práce
Prezentace knih a závěrečné shrnutí	15 min	Sdílet vyrobené knížky, shrnout celý týden	Komunitní kruh

Průběh aktivit

1. vyučovací jednotka

• Opakování

Cíl – Žák sdílí svoji oblíbenou knihu se spolužáky.

Pomůcky – strom Knižník, Kamil Knižník

Evokace

- *Za týden jste ušli všichni obrovskou cestu. Každý den jsme probudili několik knížek ze zimního spánku, každý den jste se na chvíli stali spisovatelem a něco jste vytvořili, každý den jste se stali o něco většími čtenáři. Ted' už jste jen malý krůček od toho, abyste si vytvořili svoji první knihu.*
- *Víte, kdo má dnes svátek? (Kamil)*

Uvědomění

- Žáci si rozdají již vyrobené stránky do své knížky a pokusí se je seřadit dle pořadí.

Reflexe

- Žák zkontroluje pořadí dle znázornění na tabuli.

• Výroba obálky

Cíl – Žák si vyrobí obálku pro svoji knihu tak, aby obsahovala všechny náležitosti a korespondovala s obsahem.

Pomůcky – strom Knižník, knížky jako ukázka na koberci, pastelky, fixy, gelovky, 2 kartony 18x18 pro každého

Evokace

- Rozhovor – nápady žáků psát na tabuli

- *Co by měla mít každá obálka?*
- *Jaká by měla být? (Musí čtenáře na první pohled zaujmout)*
- *Jak se bude naše knížka jmenovat? (Moje první knížka o čtení), Kdo bude její spisovatel?*

Uvědomění

- Žáci se mohou pro inspiraci podívat na koberec na obálky jiných knih a využít tak různé fonty písma.

Reflexe

- *Myslíte, že vaše obálka by zaujala? Proč ano? Co udělat jinak, aby ano?*

2. vyučovací jednotka

• Tiráž

Cíl – Žák si uvědomí základní údaje, které obsahuje každá kniha (spisovatel, ilustrátor, korektor, nakladatelství, rok vzniku).

Pomůcky – karton, psací potřeby, knížky na koberci

Evokace

- *Kdo se všechno podílí na vzniku knihy? Koho/co jsme si uváděli vždy při každé recenzi knížky?*
- Na tabuli udělat přehled, podle kterého žáci vytvoří tiráž do své knihy.
- *Koho napíšete jako spisovatele, ilustrátora, jazykového korektora a nakladatelství?*
- *Kde tyto informace v knížce najdete?*

Uvědomění

- Žáci vytvoří tiráž se všemi náležitostmi;
- kdo má hotovo, pracuje na vylepšování své knížky.

Reflexe

- Zeptat se několika žáků, kdo jejich knihu napsal, ilustroval, kde byla vydaná a kdo ji opravil.

• Pohádkový kvíz

Cíl – Žák si vybaví různé pohádky a pohádkové postavy.

Pomůcky: kvíz (příloha 41)

Zatímco s dětmi pracuji na koberci, paní učitelka dětem svazuje knížky (pro žáky by to bylo příliš těžké a mohlo by dojít ke zničení výtvorů, proto preferujeme pomoc dospělého). Ke svázání byla využita barevná gumová tkanička.

Evokace

- *Máte rádi pohádky? Jaké jsou vaše nejoblíbenější?*

Uvědomění

- o **Kvíz**
- Učitel čte zadání kvízu, žáci odpovídají využitím prstové abecedy.

Reflexe

- Byly pro vás otázky těžké, lehké? Dozvěděli jste se nějakou novou informací?
- Žáci vyvodí hlavní znaky pohádky.

- **Popletená pohádka**

Cíl – Žák se uvědomuje princip kombinování pohádek s logickou návazností.

Pomůcky – Hádej, hádej, hádači – Popletená pohádka - text (příloha 42)

Evokace

- *Ví někdo, jak se dělá koktejl?*
- *I my dnes budeme pracovat s mixérem a budeme do něj dávat velmi speciální přísady – vložíme do něj několik známých pohádek, ty zamícháme a vznikne nám úplně nový koktejl, který ještě nikdo nikdy nečetl.*
- Každý napíše na papírky, jaké zná pohádky, pohádková místa, postavy – ty vhodíme do klobouku a zamícháme.

Uvědomění

- Pro inspiraci si s žáky přečteme Popletenou pohádku od Jiřího Žáčka.

Reflexe

- *Co bylo na pohádce popleteného? Jaké přísady Jiří Žáček do tohoto koktejlu hodil?*

- **Knižník kvete**

Cíl: Učitel představí a ukáže žákům knížky, s kterými budeme pracovat.

Pomůcky: knížky Hádej, hádej, hádači, list k odpovídající knížce (příloha 2)

Evokace

- Učitel ukáže žákům knihu.

Uvědomění

- Učitel knihu žákům stručně představí.

Reflexe

- *Máte rádi hádanky?* Učitel vybere hádanku z knížky a žákům ji přečte.

3. vyučovací hodina

• Pohádkový koktejl

Cíl – Žák aplikuje s logickou návazností znaky pohádky do příběhu.

Pomůcky – klobouk, lístečky, papír

Evokace

- Klobouk s lístečky necháme kolovat, každý žák vytáhne jeden lísteček a přečte nahlas – nápady učitel píše na tabuli.

Uvědomění

- Žák píše vlastní pohádkový koktejl.

Reflexe

- Společné čtení popletených pohádek;
- Ostatní žáci poslouchají – *kolik ingrediencí spisovatel zamíchal?*;
- hodnotí se originalita a logická návaznost.

• Výroba knihy

Cíl – Žák aplikuje postup procesu výroby knihy do výroby své vlastní.

Pomůcky – Napsané texty, psací potřeby, nůžky, lepidlo

Evokace

- *Jaké kroky jsou důležité k výrobě knihy?*

Uvědomění

- Každý žák individuálně pokračuje na vylepšování své knihy.

Reflexe

- *Komu byste svoji knížku doporučili?*

- **Závěrečná reflexe**

Cíl: Učitel s žáky zhodnotí týdenní projekt.

Pomůcky: strom Knižník, Kamil Knižník, vytvořené knihy žáky

Popis:

- Komunitní kruh (doprostřed položit Kamila Knižníka)
- *Kdo chce říct, co se mu během týdne líbilo, nelíbilo, jaký den ho bavil, kterou knížku by si rád znovu otevřel, tak si vezme Kamila Knižníka místo mikrofonu a podělí se s námi.*
- Aby žáci ztratili ostych, učitel může začít.

Reflexe projektového dne

Před zahájením bylo důležité pečlivě zvážit organizaci jednotlivých činností, protože tempo dětí ve třídě je velmi rozmanité. Uvědomila jsem si možná úskalí, a proto jsme zvolila pořadí naplánovaných aktivit tak, aby opravdu každý žák na konci dne měl vyrobenou svoji první knížku a zároveň bylo dostatek času na závěrečné zhodnocení a společné sdílení finálního produktu projektu. Cíl projektového dne byl splněn. Každý žák vymyslel svoji vlastní originální **Popletenou pohádku**, která byl inspirován četbou Popletené pohádky od Jiřího Žáčka. Každý žák navrhl a zrealizoval svoji obálku a na příslušnou stranu napsal tiráž. Žáci si znovu připomněli proces, jak se vyrábí kniha a již aktivně dokázali vysvětlit, co je to nakladatelství.

1. vyučovací hodina

První vyučovací hodinu jsme zahájili motivačním rozhovorem s žáky, kterým žákům připomenul činnosti celého týdne a posílil ještě tak jejich motivaci k výrobě knížky. Poté, co si žáci rozdali jednotlivé výstupy z každého dne, bylo jejich úkolem je seřadit podle času vzniku. Tento úkol byl pro většinu náročnější a ukázal, že pro děti v tomto věku je těžké si vybavit činnosti v blízké časové posloupnosti. S žáky jsme si připomněli, že předtím, než se kniha vydá, je důležité vyrobit pro ni vhodnou obálku. Společně formou rozhovoru a práce s konkrétní knížkou jsme si vysvětlili, co určitě

musí být na obalu každé knihy – název, jméno spisovatele a ilustrace. Žáci se chodili pro inspiraci dívat na koberec, kde byly jednotlivé knihy rozložené. Žáci s tímto úkolem neměli problém a k jeho řešení přistupovali velmi originálně. Vedle námi navrhovaného názvu „*Moje první knížka o čtení*“, tak vznikl i název vymyšlený žáky „*Moje první knížka o knížkách*“. Žáci svojí pečlivou prací na přebalu knihy ukázali, že si uvědomují jeho hlavní funkci – zaujmout čtenáře. Nejčastější ilustrací byly různě barevné knížky, strom Knižník s Kamilem Knižníkem a nebo hlavní hrdinové z příběhů v knížce.

Obrázek : Obr. 38 – Obálka knihy – zdroj vlastní

2. vyučovací hodina

Poté, co někteří dokončili práci na svém obalu, jsme si společně vysvětlili, jak se píše tiráž, a připomněli jsme si, kde ji v knížce najdeme a co je v ní napsáno. Pracovali jsme s pojmy (spisovatel, ilustrátor, jazykový korektor, nakladatelství), s kterými se žáci seznámili již první den. Žáci už jim aktivně rozuměli a uměli je vysvětlit. Poté žáci už pokračovali individuálně každý svým tempem. Žáci, kteří byli rychle hotoví, si mohli vybrat jakoukoliv knížku na koberci a číst si ji. V polovině druhé vyučovací hodiny jsme se všichni společně přesunuli na koberec, kde jsme probudili poslední knížku *Hádej, hádej, hádači* od Jiřího Žáčka. Motivací byl pro děti rozhovor o pohádkách. Z rozhovoru vyplynulo, že k pohádkám mají vztah zejména dívky. Po pohádkovém kvízu byl u chlapců zřetelný úbytek zájmu o pohádky v jejich čisté podobě. To jsme při přípravě projektu předpokládali. Abychom jsme se vyhnuli jednostranné motivaci dívek a zároveň se zaměřili na obecnou charakteristiku pohádek, vybrali jsme práci s Popletenou pohádkou, která byla atraktivní pro všechny žáky díky komickým

situacím. Během společného čtení na koberci žáci určovali, z jakých pohádek je Popletená pohádka složená. Zatímco jsme pracovali na koberci, paní učitelka třídní začala dětem svazovat knížky dohromady. Jelikož tato činnost vyžadovala práci s děrovačkou a byla motoricky náročná, upřednostnili jsme dopomoc učitelky.

3. vyučovací hodina

Třetí hodina proběhla podle přípravy. S žáky jsme si připomněli jejich různé oblíbené pohádky, jejich typické znaky a charakteristiky hlavních postav. Žáci pracovali s chutí a měli mnoho nápadů. Nebyl zde ani jeden žák, který by si nevěděl rady, jako se stalo u jiného výstupu. Tento text byl pro většinu nejdelším z celé knížky. Hotové texty žáci odevzdali na jazykovou korekturu a opravené je přepsali do své knížky a vytvořili k Popletené pohádce ilustraci.

4. vyučovací hodina

Žáci pokračovali individuálním tempem v předešlé činnosti. Kdo svoji práci dokončil, mohl svoji knížku dále vylepšovat nebo individuálně pracovat s vybranou knížkou na koberci. V polovině čtvrté vyučovací hodiny měli všichni žáci hotovo. Vytvořili jsme komunitní kruh, kde jsme hodnotili jednotlivá setkání, prohlíželi jsme si své výtvary. Bylo patrné, že finální produkt měl obrovskou motivační funkci. Žáci se velmi těšili, až svoji knížku ukáží doma rodičům. Žáci dostali seznam všech knih seřazených podle jednotlivých dnů, s kterými jsme během týdne pracovali. Tento přehled si založili do své knížky. Žáci se zajímali především o knížku Hlava v hlavě a o Komisaře Vrt'apku. Žáci měli radost, když se dozvěděli, že jejich oblíbené knížky si mohou půjčit v pardubické knihovně.

Žáci hodnotili setkání nejenom slovně, ale i písemně. Vše proběhlo dobrovolnou formou. Vzkazy mohly děti anonymně vřazovat do schránky, kterou měl v opatrovnictví Kamil Knižník. Ze vzkazů bylo patrné, že jak dívky, tak chlapce týden velmi bavil. Přisuzujeme to především k výběrům aktivizačních metod, pomocí kterých děti objevovaly nové knížky, které byly v souladu s jejich preferencemi.

Obrázek : Obr. 39 – Žáci se svojí vlastní knihou – zdroj vlastní

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo navrhnout, realizovat a vyhodnotit literární projekt na podporu čtenářství na 1. stupni základní školy, který bude z převážné části postaven na práci se současnou dětskou literaturou, bude rozvíjet všechny složky čtenářské gramotnosti s akcentem na vztah ke knize a ke čtení.

V první části diplomové práce jsme nejprve seznámili čtenáře s teoretickými východisky dětského čtenářství, popsali jsme možnosti podpory čtenářství na 1. stupni ZŠ se zaměřením na využití projektové metody a zmínili jsme přínos aktuálních mediálních projektů na podporu čtenářství.

V druhé části diplomové práce jsme detailně rozpracovali projekt *Jak se dělá kniha*. Projekt byl záměrně vytvořen tak, aby ho mohl jakýkoliv pedagog aplikovat nebo se jím alespoň inspirovat. Disponuje tedy všemi použitými materiály. Projekt jsme dále zrealizovali a doplnili o podrobnou zpětnou vazbu, která se skládala z vyhodnocení dílčích aktivit a reakcí samotných žáků.

Domníváme se, že cíle práce se nám podařilo naplnit. Projekt považujeme za nový a přínosný právě díky výběru široké škály současné dětské literatury s důrazem na vzájemně odlišné žánry, neboť naším záměrem bylo za relativně krátký čas **vzbudit a rozvíjet zájem o knihy u co nejvíce žáků**. Potvrdil se předpoklad, že vybrané knížky budou pro žáky neznámé a novost příběhů pro ně bude lákavá. Zároveň praxe ukázala, že hlavním faktorem ovlivňující čtenářství u dětských recipientů, je rodina. Žáci, kteří si odnášeli základy čtenářství již z rodiny, bylo snadné motivovat. Oproti tomu žáci, kteří svůj vztah ke knize popisovali od začátku jako negativní, nebylo jednoduché zaujmout. Dovolíme si ale optimisticky podotknout, že ne nemožné. Za nejúspěšnější den považujeme den čtvrtý s názvem *Chyť toho padoucha*, kdy všechny děti zcela pohltila práce s knížkou od Petra Morkse s titulem *Komisař Vrťapka*, sebrané spisy 2 v propojení s knížkou *Hlava v hlavě* od dvojice autorů Davida Böhma a Ondřeje Buddeuse. Za další potvrzený poznatek považujeme genderovou rozdílnost čtenářů v neprospěch chlapců. Při přípravě jsme tento fakt vzali v potaz a výběr knih byl stanoven tak, aby co nejvíce splňoval jak čtenářské preference chlapců, tak čtenářské

preferenci dívek. Ukazuje se, že dívky jsou mnohem více „přizpůsobivými“ čtenáři ve srovnání s chlapci.

Výsledným výrobkem projektového týdne se stala kniha, která se skládala z dílčích výstupů každého žáka. Každá kniha byla proto tedy autentickým a originálním výrobkem, jejímž autorem a ilustrátorem byl vždy sám žák. Celý tento proces výroby knihy považujeme za přínosný, jelikož si žáci mohli propojit nabyté znalosti s praktickým využitím v životě.

Poslední odstavec této práce bychom chtěli zakončit pozitivně. Přestože si myslíme, že není v silách pedagoga udělat z každého žáka nadšeného čtenáře, věříme, že lze žáky naučit čtenářskými strategiemi, které z nich vytvoří čtenářsky vyspělé uživatele knih.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Aktivity kampaně [online]. *Rosteme s knihou*. Poslední změna 2007-2017 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/>
2. BALHAROVÁ, Kamila (2011). Čtenářská gramotnost u žáků s dyslexií a její rozvoj [online]. *Kamilabalharova.kamernet.cz* [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://kamilabalharova.kamernet.cz/texty/ctenarskagramotnost.pdf>
3. BALUCHOVÁ, Dagmar (2011). Tříletí čtenáři - radost i starost [online]. *Máma a já* [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://www.mamaaja.cz/ActiveWeb/Article/2890/trileti_ctena
4. BUBENÍČKOVÁ, Petra, ČUŘÍN, Michal a kol. (2011) *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-165-5.
5. COFFEY, Heather (2016). Critical Literacy [online]. *Learning NC* [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://www.learnnc.org/lp/pages/4437>
6. COUFALOVÁ, Jana (2006). *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-958-0.
7. ČERNÝ, Michal (2016). Automatické psaní [online]. *Kreativní učení*. Poslední změna 20. 1. 2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://kreativni-uceni.cz/post/137694326002/17-automaticke-psani>
8. ČERVENÝ, Pavel (2010). Jak na průřezová témata [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 03. 09. 2010 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/8093/JAK-NA-PRUREZOVA-TEMATA.html/>
9. České děti jako čtenáři v roce 2013 [online]. *iBbY*. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://www.ibby.cz/images/stories/pdf/cteni_anketa_2014.pdf
10. GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva a NOVONÝ, Petr (2000). *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex. ISBN 80-85783-28-2.
11. HAUSENBLAS, Ondřej (2016). Odhalování autorského záměru v četbě textů. *Kritická gramotnost* [online]. 2016, roč. 2, č. 2+3. s.16-23 [cit. 12. 08. 2016]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/766/kg-2016-2-3-final.pdf>

12. HOMOLOVÁ, Kateřina (2009). *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. ISBN 978-80-7368-657-4.
13. HOMOLOVÁ, Kateřina (2013). *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 978-80-7248-952-7.
14. CHALOUPKA, Otakar (1982). *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros. ISBN 13-824-82.
15. JUCOVIČOVÁ, Drahommíra, ŽÁČKOVÁ, Hana a SOVOVÁ Hana (2001). *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol*. Praha : D&H. ISBN: 9788090357976.
16. Kolektiv autorů (2010). *Gramotnosti ve vzdělávání - příručka pro učitele*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN: 978-80-87000-41-0.
17. Kolektiv autorů (2011). *Čtenářská gramotnost ve výuce - metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87000-99-1.
18. KOŠTÁLOVÁ, Hana (2007). Čtenářství v celé škole. *Kritické listy*, roč. 27, s. 36-37.
19. KOŠTÁLOVÁ, Hana (2017a). Co je čtenářské kontinuum v pojetí projektu Pomáháme školám k úspěchu. *Kritická gramotnost* [online]. roč. 1, s. 10 [cit. 02. 05. 2017]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/692/kriticka-gramotnost-2015-1.pdf>
20. KOŠTÁLOVÁ, Hana (2017b). Kritická gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka. *Kritická gramotnost* [online]. roč. 1, s. 7 [cit. 02.05.2017]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/692/kriticka-gramotnost-2015-1.pdf>
21. KOUBEK, Petr (2012). Metodická doporučení pro rozvíjení čtenářské gramotnosti [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 24. 1 2012 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/14941/METODICKA-DOPORUCENI-PRO-ROZVIJENI-CTENARSKÉ-GRAMOTNOSTI.html/>
22. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana (2006). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU Brno. ISBN 80-210-4142-0.
23. LEDERBUCHOVÁ, Ladislava (2004). *Dítě a kniha*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN 80-86898-01-6.

24. LEPILOVÁ Květuše (2014). *Cesty ke čtenářství*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0112-8.
25. LOJDOVÁ, Kateřina (2012). Projektové vyučování [online]. Poslední změna 13. 12. 2012 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: http://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovan_i.pdf
26. MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
27. MAREŠ Jiří, PRŮCHA Jan a WALTEROVÁ Eliška (2008). *Pedagogický slovník*. Brno: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
28. MAZÁČOVÁ, Nataša (2008). *Vybrané pedagogické inovace v současné škole: studijní text pro distanční studium*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
29. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2016a). Informace k připravovaným šablonám pro MŠ a ZŠ I [online]. *MŠMT* [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/informace-k-pripravovanym-sablonam-pro-ms-a-zs-i>
30. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2016b). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *nuv.cz* [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
31. Myšlenky o zásadním vlivu předčítání na emoční zdraví dítěte [online]. *Celé Česko čte dětem*. Poslední změna 2014 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/o-kampani>
32. NAKONEČNÝ, Milan (1965). *Psychologie čtenáře*. Praha: ÚDA/Strom.
33. O projektu [online]. *Čtení pomáhá*. Poslední změna 2015 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/o-projektu>
34. Obecné informace [online]. *LiStOVáNi*. Poslední změna 2008 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/listovani-pro-skoly/obecne-informace.html>
35. PALEČKOVÁ Jana, TOMÁŠEK Vladislav a BASL Josef (2010). *Hlavní zjištění výzkumu PISA: Umíme ještě číst?* [online]. *Ústav pro informace ve vzdělávání*. Poslední změna 2010 [cit. 2017-04-20]
36. PECHÁČKOVÁ Yveta, VÁCLAVÍK Vladimír (2014). *Alternativní edukační koncepce v současné pedagogické praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-501-1.
37. PRÁZOVÁ, Irena (2014). Téma: České děti jako čtenáři v roce 2013 - 1. část [online]. *Čtenář*. Poslední změna duben 2014 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z:

<http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2014-roc-66/4-2014/tema-ceske-deti-jako-ctenari-v-roce-2013-%E2%80%931-cast-125-1675.htm>

38. PROCHÁZKOVÁ, Ivana (2006). Co je čtenářská gramotnost? Proč a jak ji rozvíjet? [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 18. 1. 2006 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/446/CO-JE-CTENARSKA-GRAMOTNOST-PROC-A-JAK-JI-ROZVIJET.html/>
39. PRUT_Přířezová témata [online]. *Co jsou to přířezová témata?* [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <https://www.prurezovatemata.cz/Cojsoupr%C5%AF%C5%99ezov%C3%A1t%C3%A9mata.aspx>
40. RUTOVÁ, Nina (2010a). Čtení s předvíáním [online]. *Respekt neboli*. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/cteni-s-predvidanim>
41. RUTOVÁ, Nina (2010b). Pětílístek [online]. *Respekt neboli*. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>
42. RUTOVÁ, Nina (2010c). Poslední slovo patří mně [online]. *Respekt neboli*. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/posledni-slovo-patri-mne>
43. RUTOVÁ, Nina (2015). Když chci, aby děti četly, musejí začít číst. *Kritická gramotnost* [online]. 2015, roč. 1, s. 32-34 [cit. 02. 05. 2017]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/692/kriticka-gramotnost-2015-1.pdf>
44. SÁRKOZI, Radek (2010). Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. *Inovativní pedagogické programy – 4. díl – Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. Poslední změna 11. 4. 2010 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-zahranici/inovativni-programy-4>
45. SINDELÁROVÁ, Brigitte (1996). *Předcházíme poruchám učení: Soubor cvičení pro děti v předškolním roce a první třídě*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-70-4.
46. SOCHOROVÁ, Libuše (2011). Didaktická hra a její význam ve vyučování [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 26. 10 2011 [cit. 2017-02-12].

- Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/13271/DIDAKTICKA-HRA-A-JEJ.../>
47. ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina (2011). Třídní knihovny. *Kritické listy*, č. 41, s. 4-8. ISSN 1214-5823.
 48. ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina (2015). Čas, kdy žáci čtou, je dobře stráveným časem. *Kritická gramotnost* [online]. 2015, roč. 1, s. 40-42 [cit. 02. 05. 2017]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/692/kriticka-gramotnost-2015-1.pdf>
 49. ŠLAPAL, Miloš (2008). Dílna čtení v praxi [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 22. 10 2008 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2719/dilna-cteni-v-praxi.html/>
 50. ŠLAPAL, Miloš (2015). Kniha je ta nejlepší investice. *Kritická gramotnost* [online]. 2015, roč. 1, s. 44 [cit. 02. 05. 2017]. Praha: Pomáháme školám k úspěchu o.p.s. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/pomahame-skolam-k-uspechu/download/692/kriticka-gramotnost-2015-1.pdf>
 51. ŠMEJKALOVÁ, Jiřina (2000). *Kniha*. Brno: Host. ISBN 80-7294-005-8.
 52. TOMAN, Jaroslav (1992). *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1992. ISBN 80-7040-055-2.
 53. TOMAN, Jaroslav (2004). *Současný prepubescentní čtenář a jeho proměn*. In: Texty z konference Čtením ke vzdělávání. Praha: Svoboda servis. s. 8. ISBN 80-86320-36-7.
 54. TRÁVNÍČEK, Jiří (2008). *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-270-1.
 55. TRÁVNÍČEK, Jiří (2010). *Čtenáři a internauti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-515-3.
 56. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, Lenka (2004). *Dětské čtenářství a prvky, které jej ovlivňují*. In: Texty z konference Čtením ke vzdělání. Praha: Svoboda Servis, spol. s.r.o. s.16-26. ISBN 80-86320-36-7.
 57. VÁGNEROVÁ, Marie (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2158-1.
 58. VÁŠOVÁ, Ludmila (1987). *Čtenáři a uživatelé informací: Základy psychologie a pedagogiky čtenáře*. Praha: SPN. ISBN 17-157-87.

59. VÚT (2013). Klíčové kompetence pro základní vzdělávání [online]. *MŠMT*. Poslední změna 06. 10. 2013 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/10425?highlightWords=kl%C3%AD%C4%8Dov%C3%A9+kompetence>
60. Výzkumný ústav pedagogický (2011). Čtenářská gramotnost v RVP ZV [online]. *Metodický portál RVP*. Poslední změna 9. 5. 2011 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/12433/CTENARSKA-GRAMOTNOST-V-RVP-ZV.html/>
61. ZACHOVÁ, Alena a kol (2012). *Rozměry čtenářství*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. ISBN 978-80-7435-233-1.
62. ZAJÍCOVÁ, Jana (2015). O čtenářském kontinuu [online]. *YouTube*. - Poslední změna 11. 11. 2015 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: youtube.com
63. Základní myšlenky, cíle a principy [online]. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. Poslední změna 23.01.2001 [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/facelift_index.php
64. Zapojení institucí [online]. *Celé Česko čte dětem*. Poslední změna 2014 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/jak-se-zapojit/zapojeni-instituci/skola>
65. ZEMANOVÁ, Klára (2011). Metody rozvoje dětského čtenářství v ČR. Část I.: Možnosti spolupráce [online]. *InFlow*. Poslední změna 03. 05. 2011 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/spoluprace-na-poli-podpory-detskeho-ctenarstvi-v-cr>
66. ZORMANOVÁ, Lucie (2012). Výukové metody v pedagogice: Třífázový model učení [online]. *RVP metodický portál*. Poslední změna 09. 07. 2012 [cit. 2017-07-03]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Knižník

Příloha 2: Listy

Příloha 3: Kamil Knižník

Příloha 4: Čím mě kniha zaujala – arch do knížky

Příloha 5: Proč je čtení kamarád? Obrázek knihy + zalaminované karty

Příloha 6: Kartičky – Spisovatel, ilustrátor, nakladatelství

Příloha 7: Kartičky – Jak se dělá kniha

Příloha 8: Kvíz

Příloha 9: Na jazykového korektora

Příloha 10: Vizitky bubáků

Příloha 11: Osnova ke strašidelnému příběhu

Příloha 12: Jak připravit recenzi podle Kamila Knižníka

Příloha 13: Vítejte v Relaxánii - text

Příloha 14: Vítejte v Relaxánii – klíčová slova

Příloha 15: Viktorka na planetě Hrůzy

Příloha 16: Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka - text

Příloha 17: Čtení s předvídáním - tabulka

Příloha 18: Ukázkový Flipbook

Příloha 19: Plakát Moje město

Příloha 20: Portrét pilotů

Příloha 21: Pracovní list – myšlenková mapa

Příloha 22: Tabulka k záznamu informací

Příloha 23: Příhody matky přírody, Proč matka Příroda neměla zaspát - text

Příloha 24: Obrázky zvířat

Příloha 25: Můj havětník

Příloha 26: Havětník - text

Příloha 27: Literární procházka - stanoviště

Příloha 28: Literární procházka - šifra

Příloha 29: Pracovní list – Můj první kaligram

Příloha 30: Kaligram

Příloha 31: Odznak

Příloha 32: Komisař Vrt'apka – Krádež korunovačnických klenotů - text

Příloha 33: Profily pachatelů

Příloha 34: Moje detektivní vyšetřování

Příloha 35: Profil padoucha

Příloha 36: Myšlenková mapa

Příloha 37: Indicie 1

Příloha 38: Indicie 2

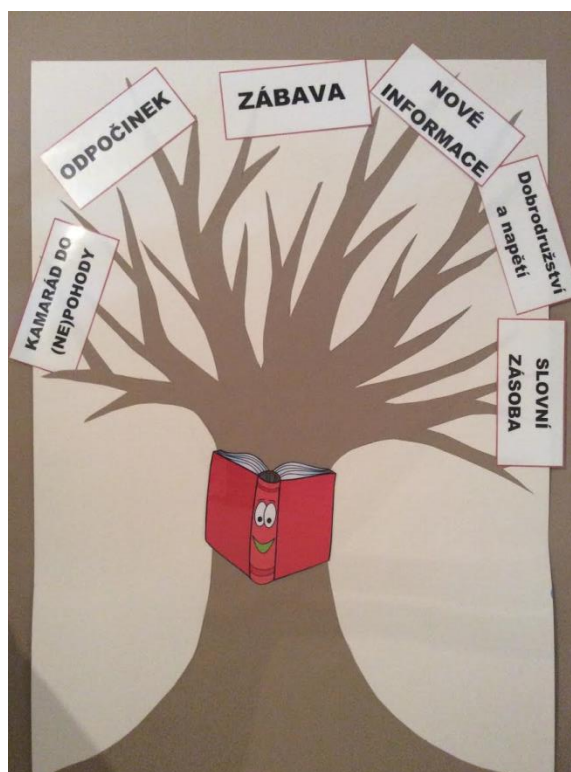
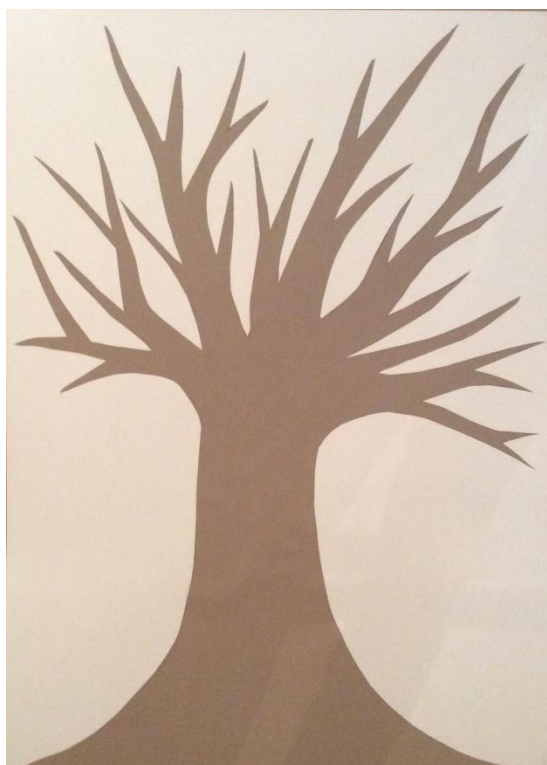
Příloha 39: Indicie 3

Příloha 40: Pracovní list

Příloha 41: Pohádkový kvíz

Příloha 42: Hádej, hádej, hádači, Popletená pohádka - text

Příloha 1 – Knižník

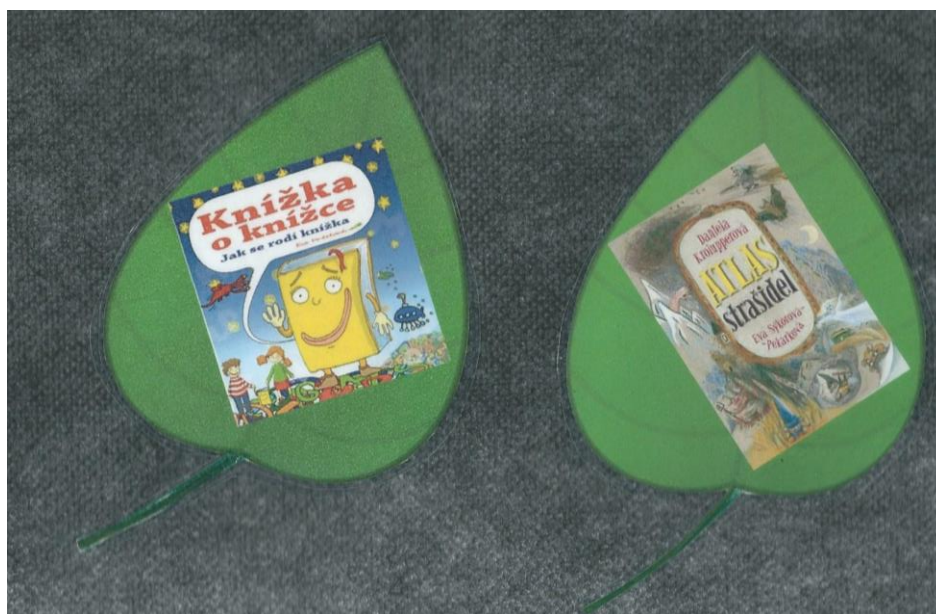

Zdroj vlastní

Příloha 2 – Listy

Den 1

- MRÁZKOVÁ, Eva (2010). *Knižka o knížce*. Praha: Computer Press. ISBN 978-80-251-3282-1.
- KRÁTKÝ, Radovan (2015). *Bubáci*. Praha: Vyšehrad, 2. vydání. ISBN 978-80-7429-468-6.

Zdroj vlastní

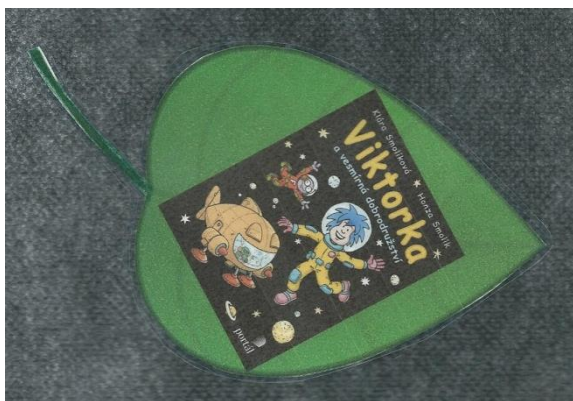
Den 2

- SMOLÍKOVÁ, Klára; SMOLÍK, Honza (2014). *Viktorka a její vesmírná dobrodružství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0695-8.
- KUHLMANN, Torben (2014). *Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka*. Praha: Dynastie. ISBN 978-80-905803-0-5.
- SÍŠ, Petr (2014). *Pilot a malý princ*. Praha: Labyrint. ISBN 978-80-86803-27-2.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je Austrálie*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-90-2.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je Řím*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-92-6.

- ŠAŠEK, Miroslav (2015). *To jsou Benátky*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-7515-014-1.
- ŠAŠEK, Miroslav (2014). *To je New York*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-7515-002-8.
- ŠAŠEK, Miroslav (2013). *To je Londýn*. Praha: Baobab. ISBN 978—80-87060-73-5.

Zdroj vlastní

Zdroj vlastní

Den 3

- DRIJVEROVÁ, Martina (2015). *Pozorování v přírodě*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0705-2.
- MOJŽÍŠOVÁ, Kateřina (2005). *Veveřácká kronika*. Kolín: Zóna.
- DVOŘÁK, Jiří (2015). *Havětník*. Praha: Baobab. ISBN 978-80-7515-019-6.
- MALÝ, Radek (2014). *Příhody matky Přírody*. Praha: Meandr. ISBN 978-80-87596-44-9.
- MALÝ, Radek (2015). *Kam až smí smích*. Praha: Meandr. ISBN 978-80-87596-82-1.
- ŽÁČEK, Jiří (2010). *Hádej, hádej, hádači*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2773-3.
- HAVEL, Jiří (2007). *Kdo má smysl pro nesmysl*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01749-5.
- KRÁL, Robin (2015). *Vynalézáríum, s.71*. Praha: Běží liška. ISBN 978-80-906112-1-4.

Zdroj vlastní

Zdroj vlastní

Den 4 + 5

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrťapka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.
- BOHM, David, BUDDEUS, Ondřej (2013). *Hlava v hlavě*. Praha: Labyrint. ISBN 978-80-86803-24-1.
- ŽÁČEK, Jiří (2010). *Hádej, hádej, hádači*. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2773-3.

Zdroj vlastní

Příloha 3 – Kamil Knižník

Zdroj vlastní

Příloha 4 – Čím mě kniha zaujala – arch do knížky

ČÍM MĚ KNIHA ZAUJALA

-
-
-
-
-
-

**KAMARÁD DO
(NE)POHODY**

**SLOVNÍ
ZÁSOKA**

ZÁBAVA

ODPOČINEK

**NOVÉ
INFORMACE**

**Dobrodružství
a napětí**

**VLASTNÍ
PŘEDSTAVY
(FANTAZIE)**

**VLASTNÍ
TEMPO**

Příloha 6 – Kartičky – Spisovatel, ilustrátor, nakladatelství

SPISOVATEL	ILUSTRÁTOR	NAKLADATELSTVÍ
Radek Malý (K)	Anna Neborová (L)	Meandr (N)
Jiří Dvořák (U)	Daniela Olejníková (U)	Baobab (E)
Jiří Žáček (B)	Vlasta Neborová (B)	Knižní klub (L)
Petr Sís (A)	Petr Sís (A)	Labyrint (A)

Příloha 7 – Kartičky – Jak se dělá kniha

- MRÁZKOVÁ, Eva (2010). *Knížka o knížce*. Praha: Computer Press. ISBN 978-80-251-3282-1.

Příloha 8 – Kvíz

Kvíz – Vím už, jak se dělá kniha?¹⁹

Kamarádi čtenáři, připravte si **mozečky**, budete je potřebovat! **Moc mě těší**, že chcete napsat vlastní knihu. Proto si vás **vyzkouším**, jestli už víte, jak se taková kniha rodí.

1. Kdo stojí u samotného zrodu knihy?

- a) nakladatelství
- b) autor
- c) Zdeněk Svěrák

2. Co je to nakladatelství?

- a) firma, která nakládá knihy do aut a rozváží je do obchodů
- b) firma, která vydává knihy
- c) firma, která nakládá okurky

3. Jak se knihy vhodné k vydání dostanou do nakladatelství?

- a) vybírají se z knihoven a knihkupectví
- b) jako původní české rukopisy nebo zahraniční knihy, které se přeloží do českého jazyka
- c) přiveze je každé úterý pošťák Pat

4. Pojem spisovatel označuje:

- a) osobu, která mluví spisovně
- b) skříňku na spisy
- c) osobu, která píše vlastní literární texty (pohádky, příběhy apod.)

5. Kdo v nakladatelství nakonec vybere knihy, které se budou vydávat?

- a) ředitel nakladatelství
- b) redakční rada
- c) spisovatelé

6. K čemu slouží jazyková korektura?

- a) k přeložení textu do cizího jazyka

¹⁹ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

- b) k tomu, aby kniha byla bez jakýchkoli jazykových chyb a překlepů
- c) je to nástroj podobný kartáčku na zuby, ale čistí se s ním jazyk

7. Co je ilustrace?

- a) odstraňování lustru ze stropu
- b) obálka knihy
- c) obrázek v knize

8. Kdo kontroluje, zda jsou listy a ilustrace v knize na správném místě?

- a) technická redakce
- b) kontrolní úřad
- c) ilustrátor

9. Co se dělá v tiskárně?

- a) tiskne se pouze text knihy na papír
- b) tisknou se pouze ilustrace ke knize a obálka
- c) vyrábí se celá kniha, včetně svázání a zabalení

Příloha 9 – Na jazykového korektora²⁰

Že jazykový korektor odhalí každou chybičku? Tomuhle pisálkovi se nějak poztrácely háčky, čárky a kroužky.

Pomůžeš mu je jako jazykový korektor vypátrat?

Detektiv musí mít cuch na lidi. Na světě neexistují dva lidé, kteří by byli úplně stejní. Když chce detektiv někoho vypátrat, musí vědět, jak dotyčný vypadá. Přesně popsat něčí obličej ale není jednoduché. Detektiv by měl umet dobře rozlišovat různé tvary nosu, obočí, čela, znát barvu očí či tvar obliceje.

²⁰ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

Příloha 10 – Vizitky bubáků

- KRÁTKÝ, Radovan (2015). *Bubáci*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-468-6.

LESNÍ MUŽ

Jsem strašidlo obrovité postavy a přebývám v hustých černých korunách borovic. Za tmavých nocí můžeš vidět moje svítivé oči, když obcházím les. Mojí nadpřirozenou schopností je, že na sebe můžu brát podobu nejrůznějších předmětů, nejčastěji to je však podoba poraženého stromu nebo klády. Tropím tak lidem různé naschvály. Pokud mě nikdo nezlobí, dokážu být i přívětivý a vám lidem pomoci.

DIVOKÝ LOVEC

Jak vidíš, člověče, mým oděvem je černý šat a černý klobouk vražen hluboko do očí. Na lov nejčastěji vyjždím, když se přizene bouře. Jakmile je vítr nejsilnější, uvidíš mě, jak nehnutě sedím na svém oři na nejvyšším skalisku v okolí. Poté se vydávám do lesa na lov. Pozor, ať si mě nespleteš se stínem.

BAZILIŠEK

Na první pohled vypadám mírumilovně, ale lidé mě považují za děsivou obludu. Naštěstí pro lidi jsme velmi vzácní. Rodíme se jednou za sedm let z kohoutího vejce, které vylodí jedovatá žába. Proto mám na hlavě korunku, na zádech křídla, čtyři kohoutí nohy, hadí ocas a jedovatý pohled. A ten můj jedovatý pohled je smrtící. Jediné, co na mě platí, je kohoutí zakokrhání a ještě jedna věc. Tu vám ale neprozradím. Kdybyste byli hodně zvědaví, podívejte se do knihy Bubáci na stranu 23.

DIVOŽENKA

Divoženky jsou ošklivé ženy s velikou hranatou hlavou porostlou žíněmi rudé nebo červené barvy. Nejčastěji se odíváme do zelené sukně a místo chůze poskakujeme či hopsáme. Chodidlo někdy míváme obrácené patou dopředu a ten, kdo se nám směje, toho krutě potrestáme. Stejně jako obrácené nohy máme i převrácenou řeč. Mluvíme buď uktápzop anebo ke každému slovu přidáváme ne, netakže nečlověk nemusel nedávat nedobry nepozor, neaby nejm nerozuměl.

Příloha 11 – Osnova ke strašidelnému příběhu²¹

Že nejde číst hlavou dolů? To bych se na to podíval. Zatímco to budu zkoušet, tvým úkolem je **napsat strašidelný příběh**, aby si v něm tvůj bubák zahrál **hlavní roli!** V psaní ti pomůže, když začneš s odpověďmi na otázky a využiješ svoji **představivost!!**

Jak strašidlo vypadá?

.....

.....

Kde se příběh odehrává? (popiš co nejživěji)

.....

.....

Co strašidlo udělalo nebo co se mu stalo? Jaké potíže nastaly?

.....

.....

.....

Co se stalo nakonec? Jak to dopadlo?

.....

.....

.....

Můj strašidelný příběh (klidně pokračuj v psaní na druhé straně)

²¹ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

Příloha 12 – Jak připravit recenzi podle Kamila Knižníka²²

Jak si připravit recenzi podle Kamila Knižníka

- Uveď **název knihy** a **jméno autora**
- Řekni, **kdy, kde** a jaké **nakladatelství** knihu vydalo
- Pokud tě zaujali ilustrace, umiň i **jméno ilustrátora**
- Stručně řekni, jaké je **téma knihy**, ale neprozrazuj zápletku
- Řekni svůj **vlastní názor**, proč tě kniha zaujala a komu bys ji **doporučil**
- Připrav si **ukázkou** (stačí tři věty)

Příloha 13 – Viktorka a vesmírná dobrodružství, Vítejte v Relaxánii – text

- SMOLÍKOVÁ, Klára; SMOLÍK, Honza (2014). *Viktorka a její vesmírná dobrodružství*. Praha: Portál., ISBN 978-80-262-0695-8.

²² Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

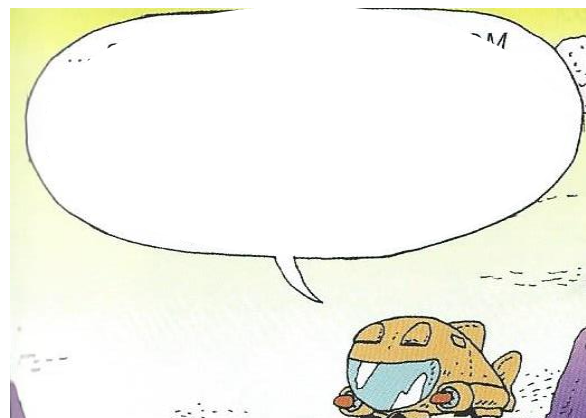
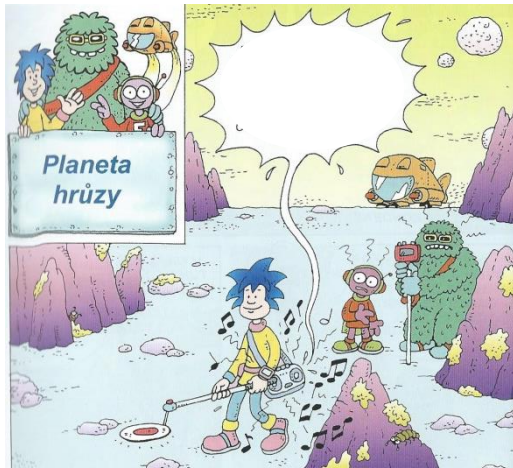

Příloha 14 – Vítejte v Relaxánii, klíčová slova

RELAXÁNIE	KOSMICKÁ LOĎ	BÝT PROSLULÝ	ŠÉFKUCHAŘ
POHODIČKA	STRÁŽCE SNŮ	SPÁČ	PILOT
PRAMEN ZDRAVÍ	BUDE JAKO RYBIČKA	KOSMONAUT	POBYT
KLID A POHODA	REFERÁT	MYSLIVEC	STROM
KRMELEC	ZAJÍC	MRAVENEC	VČELA
MEDVĚD	KVĚTINA	SOJKA	JELEN

Příloha 15 – Viktorka a vesmírná dobrodružství - Na planetě hrůzy

- SMOLÍKOVÁ, Klára; SMOLÍK, Honza (2014). *Viktorka a její vesmírná dobrodružství*. Praha: Portál., ISBN 978-80-262-0695-8.

Příloha 16 – Linbergh – Dobrodružství létajícího myšáka – text

- KUHLMANN, Torben (2014). *Lindbergh – Dobrodružství létajícího myšáka*. Praha: Dynastie. ISBN 978-80-905803-0-5.

Myší příběh

Před mnoha lety žil v jednom obrovském městě jeden zvědavý myšák. Často třeba i na několik měsíců zalézal do setmělých knihoven, aby tam tajně čítal v knihách, které napsal člověk.

Velké zmizení

--

Jednoho dne, když se myšák vrátil ze svých studií, bylo podivné ticho. Příliš velké ticho. Dříve se staré domy jen hemžily stovkami myší, které zde hledaly přátele a okusovaly pozoruhodné předměty. Ale přes noc, tak se to alespoň zdálo, všechny zmizely.

Tam, kde bydleli lidé, bylo teplo a sucho. Lidské pokrmy byly prostě velkolepé. Drobná laskomina se dala bez přílišné námahy ukrást ze spíží, kuchyní nebo dokonce přímo z talířů. Hladovému myšimu zloději přitom hrozil nanejvýš tak pronikavý lidský výkřik, někdy následován divokým mácháním koštětem. Teď se všude povalovaly hrozivé nástrahy a lapací přístroje. Svět lidí se stal nebezpečným...

Poselství z daleké země

Míjely týdny. Široko daleko už nebylo ani vidu ani slechu po žádném jiném myším obyvateli. Myšák pátral a hledal. Potom se v novinách leccos dočetl o nových pastech na myši. Hrůzostrašný vynález! Určitě to byly právě tyto pasti, které zahnyly všechny jeho přátele. Ale — kam se všichni poděli? Snad do Ameriky? Všechny myši znaly historky o tom dalekém místě. Vyprávělo se v nich, že všechny nově příchozí, a je jedno, jestli jimi byli lidé nebo myši, tam zdraví vysoká socha.

Myšák se vydal na cestu do přístavu. Tak to určitě ostatní myši provedly také! Netušil však, že lodě se mezitím staly pro myši nedobytné — jako nějaké opevnění je chránily hladové kočky.

Jen tak tak myšák stihnul uprchnout kanálem. Byla tam tma a náhle také velmi ticho. Tam dole byl však v bezpečí. Každopádně alespoň zpočátku...

Létající myši

Myšák se plížil bludištěm tunelů a klenutých chodeb hluboko pod zemí. Vzduch byl zatuchlý. Tmou se náhle rozezněl tlumený křik. Najednou se kolem myšáka zatřepotali strašidelní tvorové. Vypadali skoro jako myši s malýma očkama a obrovským ušima, ale poletovali vzduchem na křídlech černých jako noc.

Myšák byl leteckým uměním svých okřídlených příbuzných ohromen. Celý rozrušený vylezl zpět na denní světlo. Pojal bláznivý plán:

naučí se létat! Tak se bude moci dostat do Ameriky a najít své přátele! Jakmile byl zpátky ve svém doupěti, hned se začal připravovat. Nejprve si obstaral dřevěné třísky a útržky novin, motouz a lepidlo. Z toho všeho si vyrobil dvě veliká křídla.

Poté se rozhodl svůj vynález vyzkoušet v rozlehlé hale uprostřed města. Sem a tam po ní popojížděla kouřící monstra. Všude pobíhali lidé. Co bylo však hlavní: nefoukal zde žádný záludný vítr.

Myšák vyšplhal vzhůru, skočil... a letěl!

Kratičkou chvíli klouzal vzduchem! Ale potom náhle ztratil rychlost. Zřítíl se do vývrtky a přibližoval se nebezpečně rychle k zemi. S vypětím všech sil se dokázal na poslední chvíli vyhnout obrovským ocelovým kolům. Myšák smutně seděl vedle rozbitých křídel, loučil se se svým snem a pozoroval dýmající lokomotivy.

Sláva! To je přece řešení! Pára! Jeho stroji na létání chyběl parní motor.

Tentokrát byla konstrukce létacího stroje podstatně obtížnější. Myšák musel nejprve sesbírat nesčetné součástky: maličká ozubená kolečka z hodinových strojků, zapalovače, drobné plechové krabičky a šroubky...

Létající myš poháněná párou

Parní stroj měl mnohem větší sílu. Celý se vzpouzel, točil se dokola a téměř se nechtěl nechat ovládat! Chyběla už jen křídla a kormidlo. Důmyslný myšák ještě řadu týdnů svůj vynález vylepšoval. Jeho loupežné výpravy do světa lidí proto byly stále odvážnější. Lidé se podívovali, kam se beze stopy ztrácejí předměty jejich denní potřeby. A zatím v ústraní kousek po kousku ze všech těch cetek vznikala podivuhodný létací stroj.

Nová konstrukce byla ohromující. Malý kotlík s horkou vodou dodával páru. Písty poháněly ozubená kola a na konci svištěla vrtule. Křídla se dala ovládat soustavou jemných drátů a šňůr.

Pokaždé, když myšák zatopil pod kotlíkem, vznikla od vrtule úplná vichřice, rozházela papíry a způsobila nenapravitelný nepořádek. Pyšný vynálezce si byl jistý: let do Ameriky bude konečně možný!

Zřícený a odhalený

Nový létací stroj byl však příliš těžký. Malá křídla nemohla takovou tíhu udržet ve vzduchu. Krátce předtím, než se celá konstrukce zřítíla na zem, stihnul duchapřítomný pilot roztrhnout svůj bezpečnostní pás a hned nato nijak zvlášť měkce přistál na dlažebních kostkách. Před případnými zvědavými očima ukryl myšák trosky svého vynálezu a zalezl zpět do své díry.

Ovšem tentokrát myšák nezůstal neodhalen! Hned dalšího dne zdobil titulní stránky všech novin ve městě obrázek hlodavce řídicího se z nebe s tímto nadpisem: „V Hamburku byla spatřena létající myš“. Kdekdo se ptal, co si ten malý odvážlivec troufne provést teď. Jedno bylo jisté: všechny oči teď budou pátrat po myšákovi. Všelijaké oči...

Létající krabice a chmurní pronásledovatelé

Pevně odhodlaný myšák se vrátil do své dílny. Ryl, kreslil, zkoušel a stloukal. Nový vynález pomalu získával tvar. Tento stroj se pohyboval po malých kolečkách, mohl tedy snáze startovat a přistávat. Bylo to už skutečné letadlo s pořádnými křídly, silným parním motorem a s dostatkem místa pro zásoby jídla, náhradní díly a palivo.

Avšak v noci, když myšák pod ochranou tmy sháněl u lidí další stavební materiál, najednou pocítil, jak ho někdo sleduje.

Na blízkých střeších a komínech zahlédl neforemné obrysy: opeřená stvoření s jiskrným pohledem. Noc co noc se vždy znovu vynořila ze tmy a byla myšáku úkrytu blíž a blíž...

Za krátkou dobu už sovy pozorovaly myšáka okny jeho dílny. Střídaly se na hlídce a brzy na to slídily kolem i kočky.

Tajný let

Dlouhé týdny strávil myšák přípravou svého mistrovského díla, i když hledání dalších stavebních součástí bylo čím dál tím víc nebezpečné. Sovy byly ale trpělivé. Číhaly na strážní za každým tmavým rohem. Na krátký čas je mohl zahnat jen déšť a vítr —jen tehdy byly ulice a dvorky zbavené jejich ostražitých pohledů.

Jednoho mlhavého deštivého dne vylezl myšák ven. Srdíčko mu zběsile tlouklo. Jen několik málo sov ještě sedělo na komínech. Byly zmáčené a unavené a nemohly v tomto psím počasí ani pořádně nic vidět. Myšák se vlekl opuštěnými ulicemi města a mlhou pomalu táhl svůj letoun za sebou.

????

Myšák byl promoklý až na kost. Už celé hodiny se ploužil ulicemi. Několikrát mu cestu zkřížily zachumlané postavy. Spěchající sem a tam pobíhající lidé, kteří se kabáty a novinami chránili před deštěm. Hlasité klapání jejich bot bylo slyšet již zdaleka. Konečně myšák dospěl ke svému cíli, nejvyšší stavbě města – ke kostelní věži.

Uvnitř byla tma. V kolosálních hodinách to hrkalo a chrastilo. Pořád dokola zněly úderý zvonů, které malý myšák cítil až do morku kostí. S pomocí ozubených kol, která se nepřestávala točit, však dokázal svůj létací stroj vytáhnout až úplně nahoru ke špičce věže.

Parní motor s hlasitým škytnutím naskočil. Vrtule svištěla ve větru. Byla neuvěřitelně hlučná, ale přesto byl slyšet ještě nějaký jiný zvuk. Kdesi opodál v mlze. Byl to tlukot křídel! A rychle se přibližoval!

Po nebohém myšákovi chňaply obrovské spáry. Skrčil se v pilotní kabině, zavřel pevně oči a vši silou zatáhnul za řídicí páku. Letadélko se přehouplo přes římsu a... letělo!

Sovy se ovšem nevzdávaly a vyrazily rozčileně za ním. Jedna se dokonce pokusila zachytit se ocasu letounu! Myšák strhnul páku na stranu. Celý létací stroj se naklopil na bok a opsal ostrou zatáčku. Pro pronásledovatele to byl příliš rychlý manévr.

Spirálovitým letem letadlo stoupalo k obloze. Velká kostelní věž byla náhle jako maličká čárka mezi mraky. A sovy najednou zůstaly kdesi daleko vzadu.

Úspěch sahající k nebesům

Letadélko stoupalo stále výš a výš. Brzy už prolétalo vysoko nad mraky prostoupené teplými paprsky večerního slunce. Myšák uvnitř svištěl nad poli a loukami, přes města a majáky, až se před ním najednou rozprostřel široký nedozírný oceán.

--

Nad Atlantikem

Myšák odvážně letěl vstříc vzdálenému cíli. Tu a tam prořala hlubokou modř moře dýmající loď a za ní se táhnul velký oblak kouře. Byly to stejné lodě, které kdysi viděl

kotvit v přístavu. Teď se však plavily vstříc daleké zemi a městu se sochou a ukazovaly maličkému letadlu mezi mraky cestu.

Slunce zapadlo a ochladilo se. Jenom neúnavně vrčící parní motor se postaral o trochu tepla. Myšák uhryzával z kousku sýra a snažil se neusnout. Nesčetné jiskřící hvězdy a bledý měsíc se za mraky neznatelně pohybovaly. Noc byla dlouhá. Ráno za rozbřesku však myšák konečně něco ve velké dálce zpozoroval...

Za mraky se ukrývalo obrovské město!

Triumfální přilet

Myšák to skutečně dokázal! New York! Amerika! Všechno tu bylo mnohem větší, než by čekal. Domy a věže se tlačily těsně k sobě. Ty nejvyšší dokonce svými železnými špicemi drápaly do mraků. Tisíce lidí se jako mravenci hemžily v průrvách mezi domy. Letadlo prosvištělo nad přístavem a zakroužilo nad metropolí. Pár kolemjdoucích se zadívalo k nebi a zjistilo, že tam z čehosi vychází kouř. Co to ale mohlo být? Skutečně létající myš? Lidé zaraženě zůstávali stát. Stále víc očí sledovalo malý létající stroj.

Rozrušení lidé probudili zájem i u myší. Několik jich už vykukovalo ze svých děr. Ta zpráva o jejich létajícím kamarádovi se mezi nimi roznesla rychlostí blesku. Myšák se připravoval na přistání.

Jeho stroj okamžitě obklopil houf šedivých kožíšků. Konečně našel své přátele!

Legenda letectví

Zpráva o létající myši se rychle roznesla po celé zemi. Všechny noviny informovaly o myšákově nevídaném dobrodružství. Lidé byli fascinováni: cosi tak malého dokázalo něco tak velkolepého.

Od města k městu brzy putovala letecká show — „Cirkus létajícího myšáka“.

Skoro na každém rohu visely plakáty se slavným myším pilotem. A jednoho dne se před jedním takovým plakátem s tlukoucím srdcem zastavil malý chlapec. Snil o tom, že i on jednou dobude nebesa...

Byl to malý Charles Lindbergh.

Příloha 17 – Čtení s předvídáním – tabulka

PŘEDPOVĚĎ – co si myslím, že se stane v další části?	DŮKAZ – Proč si to myslím?	POTVRZENÍ – co se doopravdy stalo?
Předpovídám, že..	Protože..	Předpověď se potvrdila/nepotvrdila/částečně potvrdila..

Příloha 18 – Ukázkový Flipbook

ŠAŠEK, Miroslav (2016). *To je New York, flipbook*. Praha: Meandr.

Příloha 19 – Plakát Moje město

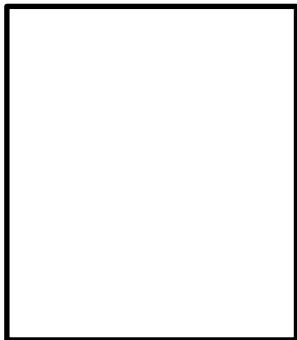
Interaktivní plakát Moje město vzniknul ve spolupráci s Nelou Šmídlovou v rámci semináře Didaktika literatury pod vedením Mgr. Petry Bubeníčkové, Ph.D

Zdroj vlastní

Příloha 20 – Portrét pilotů

Portrét pilotů

Takhle vypadám

Jmenuji se:

Narodil jsem se v:

Povolání:

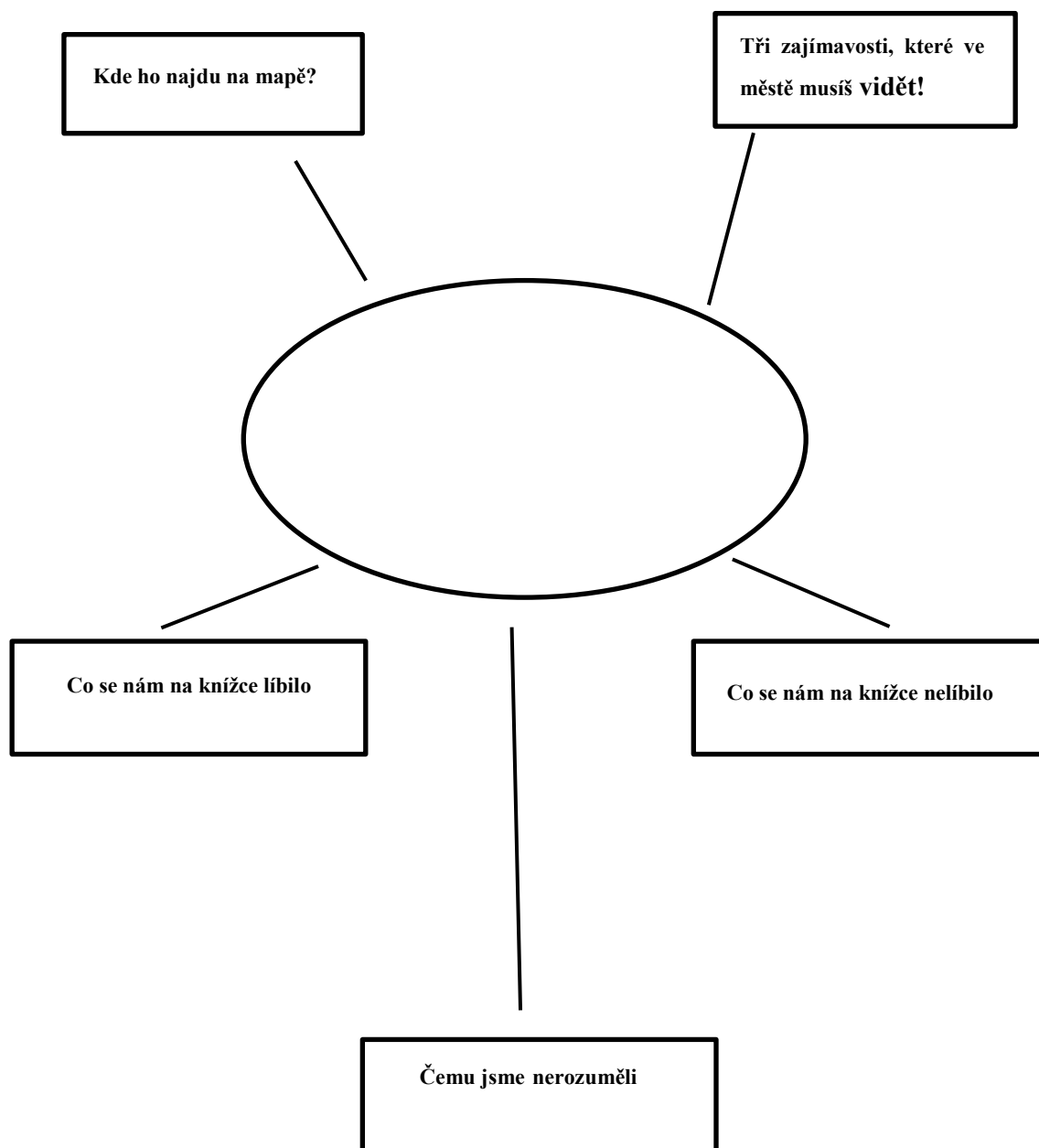
Co bys o mně určitě měl vědět:

Takhle zhruba vypadalo letadlo, kterým jsem lítal:

Příloha 21²³

Ahoj kamarádi, tak jsem se k vám zase doželvil a jdu se podívat, jak vám to jde ☺
Vaším dalším úkolem je zpracovat takzvanou **myšlenkovou mapu**. To je speciální mapa, kterou nenajdete v žádném atlase. Je to mapa, která slouží k utřídění informací a její kouzlo spočívá v tom, že když se na ni podívá někdo cizí, tak hned pochopí důležité informace o hlavním tématu. **Hlavní téma** (např. To je Londýn) se píše vždy největším písmem doprostřed.

²³ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

Příloha 22 – Tabulka k záznamu informací

Město/Země	Kde leží	Tři zajímavosti	Další informace

Příloha 23 – Příhody matky Přírody, Proč matka Příroda neměla zaspát - text

- MALÝ, Radek (2014). *Příhody matky Přírody*. Praha: Meandr. ISBN 978-80-87596-44-9.

Proč matka Příroda neměla zaspát

V dávných dobách, které pamatují už jenom kameny, bylo hodně věcí jinak než dnes. A týkalo se to hlavně přírody. Tedy Přírody s velkým P, naší dobré matky, která má všechno živé i neživé ve vodě, na souši i ve vzduchu na starosti.

Příroda vypadala jako taková zanedbaná vesnická tetka, vlastně tulačka, která žila v lese a vůbec, kde se dalo. Spávala na mezích, pod širokými stromy, občas v

medvědím brlohu a je téměř jisté, že kdyby už tehdy byly v lesích krmelce pro lesní zvěř, spávala by i tam. Z jedné boty jí čouhala suchá tráva, druhá noha byla bosá. Z jedné strany voněla po fialkách, z druhé po králíčím bobku. Na hlavě měla neforemnou květovanou hučku a na ní bylo ptačí hnízdo. Taková to byla divná osoba. To že by měla být naše matka? Řeknete si možná. Ale říkejte si, co chcete, je to prostě tak.

Tehdy tedy Příroda ještě chodila po světě, a kde mohla, tam svým dětem pomáhala. A byla to fuška: když si třeba bažantí samička na hnízdě musela odskočit, Příroda hned zasedla na vejce místo ní. Když nějaká jarní kytka vystrčila kvítek dřív, než měla, už tu byla Příroda a dýchala na ni, než slunce nabralo sílu. A když kupříkladu velrybám ruply nervy a řekly si, že chtějí žít na suchu jako kdysi, byla to matka Příroda, kdo jim to rozmlouval tak dlouho, dokud zase z pláže neodpluly do mořských hlubin. Když tu poslední velrybu ze všech sil tahala z pláže do vody, píchlo ji v zádech.

„Hernajs," řekla si Příroda jednou takhle v neděli. „Hernajs, mám já to vlastně zapotřebí? Záda mě bolí, hlava mě bolí, ruce mě bolí. Jdu spát, jen ať si ty moje dětičky chvíli poradí beze mě." A jak řekla, tak udělala. Zavrtala se do loňského listí a hodila si šlofíčka.

V tu ránu všecka stvoření vycítila, že matka Příroda nad nimi nedrží ochrannou ruku, a nastal zmatek nad zmatek. Takhle to vypadalo třeba v pralese: tygři začali lovit antilopy, ty před tygry začaly utíkat a to zase zmátlo bambus, který neměl kdo spasat, a tak rostl jako zběsilý. A tak to bylo všude. Hotová džungle!

Jenže Příroda, jak byla tím věčným spravováním a pobíháním utahaná, nespala jen pár hodin. Nespala ani pár dnů. Spala mnoho tisíců let a zmatek se zatím nekontrolovaně šířil dál. Na jižním pólu třeba ledovce tak dlouho pokoušely zimu, až jim to přerostlo přes hlavu a ztuhly nadobro. Na ptačích hnízdech neměl za samičky kdo zaskočit, zůstala chvilku prázdná a toho si rychle všimly kuny — zachutnala jim ptačí vejce. A žáby, které se dřív Přírodou nechaly ovívat, aby na ně nesedaly mouchy, si nakonec na přítomnost much tak zvykly, až se naučily lovit je lepivým jazykem a jíst. Zkrátka a dobře, v Přírodě zavládl boj o přežití.

Uběhlo celých dlouhých sto tisíc let, když se Příroda konečně probudila. Protáhla se, otrepala a cítila se nebývale odpočatá. Jak, a zase do práce!" povzdychla si trochu smutně, ale jen se rozhlédla kolem, zpozorněla: to že jsou její děti? Táhle rostly na stromě cizopasně houby, onde brouci hrobařící pohřbívali mrtvou myš a na obloze

ostříž pronásledoval holubičku. „Děti moje, co se to s váma stalo?“ vyděsila se Příroda. Vedle ní vystrčil rypák z hlíny krtek:

„Coby, museli jsme se přizpůsobit! Trochu jste, matko, zaspala dobu.“

„Zaspala? A kdo jsi ty, podivný tvore?“

„Krtek, mami,“ zavrčel krtek nevrle. Příroda se rozohnila: „Ty že máš být krtek, to něžné stvoření, které pobíhalo po louce a čuchalo ke kytíčkám? Proč máš tak malinké oči a tak obrovské ruce?“

„No proč. Žiju teď pod zemí, protože tam ještě bylo volno a nikdo mě tam neotravuje. Oči mi ve tmě zakrněly, ruce používám jako lopaty a místo jahod žeru žížaly. Přes kytíčky jsou na louce motýli a včely.“

Příroda spráskla ruce a vydala se na průzkum toho, co všechno se kolem ní změnilo. Bylo toho dost. Některé své děti vůbec nepoznala a k jiným se raději vůbec nehlásila, jaký z nich dostala strach. Jenže, světe div se, ono to všechno skvěle fungovalo! Když sněženka vykvetla moc brzo, kvítek jí zmrznul, ale podzemní cibulka si to zapamatovala a sněženka příští rok nebyla tak unáhlená. U ptáků začali — aspoň tu a tam — při sedění na hnízdech zaskakovat samečci. A třeba netopýři skákali do vzduchu za létající havěti tak dlouho, až se jim vytvořila křídla. Ale trvalo to!

Příroda na to všechno koukala s úžasem a říkala si: „Děti moje, tak vy jste už vyrostly. Vy jste vyletěly z rodného hnízda a umíte se o sebe postarat samy. To já teď na to budu jen dohlížet a zasáhnu jen tu a tam, když něco bude opravdu v nepořádku.“

Tak se taky stalo. Příroda si v duté vrbě zřídila kancelář s přísnou otvírací dobou a pevně stanoveným pořádkem. V pondělí úřadovala pro rostliny. Úterý měla vyhrazené na hmyz a jiné breberky. Ve středu si chodili stěžovat ptáci a ryby. Ve čtvrtek měla obzvlášť napilno, to ji se svými problémy navštěvovala všechna větší zvířata, takže občas musela přetáhnout úřední hodinu. V pátek už úřadovala jenom dopoledne — to měla vyhrazené pro neživou přírodu, tedy pro kameny, vodu, vzduch a mraky, a ty si většinou moc nestěžovaly. V sobotu a v neděli, jako v každém správném úřadě, měla přírodní kancelář zavřeno a Příroda si obstarávala pochůzky po terénu.

Příroda však v tom svém zařizování kanceláře zapomněla na jedno stvoření, které by rádo mělo svůj vlastní úřední den. Příroda si ho z doby před svým dlouhým spánkem pamatovala ještě jako takovou trošku rozumnější opici. Z ní se však za statisíce let

vyvinul člověk, jak ho známe dnes — takový chytrolín, který chtěl přechytračit i Přírodu. Bylo mu zatěžko sbírat kořínky a bobule, tak si naostřil klacek a hurá na mamuta! Když se mu mamuti přejedli, vymyslel pole, na kterém pěstoval obilí.

Ale když se lidem tak dobře dařilo, začali hromadit víc majetku, než sami potřebovali, a začali se mezi sebou hádat. Nejdřív jen trošku, po sousedsku. Končilo to ovšem krvavými bitvami mezi celými národy. To všechno Příroda zaspala a později ji moc mrzelo, že už si člověka, svoje nejzlobivější dítko, nemohla vzít k sobě a dát mu výchovný pohlavek. Přesto to občas zkoušela, ale lidé byli k pohlavkům své maminky jako hluší.

On totiž člověk za ta léta zapomněl, kdo je jeho matkou, a Přírodě se velice vzdálil. Vystavěl města s dlážděnými ulicemi, ve městech kina a zoologické zahrady, které si na přírodu jen hrají. A protože Příroda mu ve své kanceláři v duté vrbě nevyhradila samostatný úřední den, přestal se s ní bavit nadobro. Ba co víc: začal jí ubližovat, protože chtěl, aby mu sloužila. Kde byla řeka křivolaká, tam ji narovnal, kde se mu to hodilo, budoval obří vodní nádrže. V mořích vylovil skoro všechny velryby a na, horách skoro všechny vlky. Na pouštích stavěl bazény a z pralesů dělal poušť. Inu: byla to pěkná poušť. A není divu, že tu a tam si člověk zadělal na nějakou tu přírodní pohromu. Tady hurikán a jinde výbuch sopky; tady sucho a jinde záplavy, však to znáte, noviny jsou toho dneska plné.

Příroda si s člověkem mnohokrát zkoušela promluvit, ale on dělal, že neslyší. Na všecko našel další a další figl, jak ji obelstít. Jenomže Přírodu to postupně přestalo bavit a nechala člověka v jeho vlastní bryndě.

Naštěstí ale jsou ještě lidé, kteří matce Přírodě rozumějí — jejich ale stále méně a většinou nežijí ve městech. Najdete je nejspíš na vesnici nebo někde na úplné samotě, ale někteří jsou i mezi námi. Bývají to zahradníci, babky kořenářky nebo všelijací podivíni, kteří chovají kozy a včely, místo aby si mléko a med šli koupit do supermarketu. Takových lidí si, děti, važte a naslouchejte jim, abyste nedopadly jako ti výtečníci, co sice mají dva počítače, ale nepoznají straku od strakapouda.

Když budete k Přírodě ohleduplní a budete se jí učit rozumět, bohatě se vám odmění. A až ji uvidíte v lese spát v nějakém krmelci, tak ji nerušte a hezky ji nechte, ať si odpočine — má s námi lidmi už tak starostí až až.

Příloha 24 – Obrázky zvířat

Příloha 25 – Můj Havětník

MŮJ HAVĚTNÍK

Ahoj kamarádi, tak co tu máme teď za patálii? Už je mi to jasné! Vaším úkolem je se něco **nového dozvědět**, abyste byli ještě o chlup chytřejší! Zlomte vaz, já musím dočíst jeden napínavý příběh.

Vybral/a jsem si,

protože.....

.....

Tohle už o tomhle zvířeti vím:

Tohle bych se chtěl/a dozvědět:

Dozvěděl/a jsem se:

Příloha 26 – Havětník, text

- DVOŘÁK, Jiří (2015). *Havětník*. Praha: Baobab. ISBN 978-80-7515-019-6.

Klíště obecné

Už zase nasáváš?

Za svůj život jsem se napila dvakrát. Poprvé, jako malá larva, jsem si chytla rejska. Krev měl horkou, sladkou. Napodruhé mi přišel do rány srneček. Naším klukům by to stačilo. Jednoho jsem potkala, tak to vím: dvakrát si cucnou a mají dost. Ale já se musím napít ještě jednou. A tak sedím. Čekám. Už pár měsíců. Mám čas.

Na listu kostřavy mě nikdo nevidí. Vypadám jako uloupenutá tečka tmy, jakých je tady na kraji lesa nepočítaně. Lidi si myslí, že na ně skáče me ze stromů... Cha! A ti ostatní si nemyslí nic.

Nikdo o mně neví, ale já vím o všech. Z dálky cítím jejich dech, a tak se můžu připravit.

Už se blíží. Jsou tři, dva dvounozí a jeden čtyřnohý. Dvě nohy... nechápu, jak s tím můžou vystačit. Ale co – po světě běhá různá havěť.

Rozhoupal se trs, na kterém sedím... a nic. Ten první měl kalhoty až po paty. Po těch bych sklouzla jako po sjezdovce.

Už jde další... a zase nic. Tahle pácha, až mě zabrněla makadla. Prý se tomu říká repelent. Br!

Teď, nebo nikdy. Dlouhá srst se otřela o můj list. Pustit se, pevně se zachytit v podsadě. Stihla jsem to na poslední chvíli. A teď zapíchnout do kůže. Neboj, nebolí to. To já umím. Pěkně pomalu, zubatým brčkem, které nejde vytáhnout, se zavrtám, kam potřebuju. Bůhvíproč s námi lidmi tak kroutí: žádný závit přece nemáme!

A potom pít. Piít. Ten horký červený elixír, kterému říkají krev.

Naštěstí to byli skauti. Spali na pasece v bučině pět nocí a toho svého Broka vůbec neprohlíželi. Napila jsem se dopita, pustila se a kousek za jejich stanem jsem schovala do země tři tisíce dvě stě osm krásných vajíček.

Zvládla jsem to. Kdyby ne, hrozilo by klíšťatům vyhynutí po štítku i po kusadlech.

Ale ten den hned tak nepřijde. Ještě dlouho ne.

DOBŘÁ OTÁZKA

Co dělat, aby si nás klíšťata nevsívala?
Vzít si dlouhé kalhoty, nejlépe z hladkého materiálu. Obout si plné boty, žádné sandály ani žabky. Spodek kalhot, ponožky i boty nastříkat repelentem – látkou, která klíšťatům smrdí.

Doma po návratu zkontrolovat, jestli přece jen někde není zakousnuté malé klíště.

DOBŘÁ OTÁZKA

Jak nás klíšťata cítí?
Nohama. Na předních nožkách mají zvláštní čidlo – říká se mu Hallerův orgán. Tím cítí pachy, teplo a vlhkost. Ale hlavně jim zachytí oxid uhličitý, který vydechujeme – nejen my, ale i všechna zvířata. A dýchat musíme. A tak o nás klíšťata vědí, i když se schováme do pláštěnky a našlapujeme třeše jako rysové.

Sekáč

DOBŘÁ OTÁZKA

Co dělá pavouk se starou pavučinou?
Dokud to jde, snaží se ji opravovat, protože tvorba vláknů i spleť sítě ho stojí hodně energie. A když už musí začít znova příst, starou potrhanou pavučinu sní. Slouží mu jako zdroj bílkovin pro přípravu nových vláken.

DOBŘÁ OTÁZKA

Proč nám smrdí nohy?
Vám ne, samozřejmě, ale najdou se i taci... Na chodidlech máme víc potních žláz než kdekoli jinde na těle. Za den dokážou „vyždímat“ až půllitr potu. Ten – pokud rychle neoschne – je vynikající výživou pro bakterie. A právě odpadní plyny, které při práci bakterií vznikají, nás občas nutí si ucpat nos.

V našem potu žijí například propionové bakterie. Jejich příbuzné si ovšem hýčkají sýraři: vyfukují totiž bublinky do zrajícího ementálu, a tak v něm vyrábějí dírký.

Pavouci a jejich příbuzní mají osm nohou. Tak to zkrátka je. Tenhle osmnožec, sám zdatný lovec, bývá někdy loven. Když se po něm vrhne myš, dá se na útěk. A když už mu dýchá na paty, hodí jí sekáč pod nohy – co jiného než nohu. Vlastní nohu.

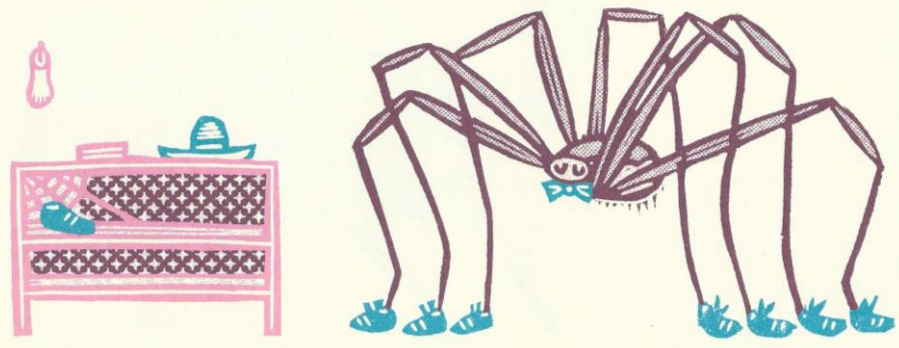
Ta, sotva se pustí, sebou začne házet a sekát, jako by boxovala do vzduchu. Možná se s ní pronásledovatel spokojí.

Možná odláká jeho pozornost. A sekáč zatím zmizí v bezpečném koutě, za hradbou z prachu a tmy.

Až se vzpamatuje, zjistí, že mu zbývá ještě sedm nohou. A že měl kliku.

Sedmíčka prý je šťastné číslo. Že by tu pověru vymysleli sekáči?

Tak tedy sekáč.

Slunéčko asijské

Začalo to dobrým úmyslem. Pak se – jak to bývá – něco zvrtilo. Jaký bude konec, zatím nikdo neví.

Tak se vraťme na začátek.

Byl to nápad jako pralinka: práci jedů můžou zastat kusadla.

Mšice, mery a další šestinozí nenasytové sají šťávu z rajčat, paprik i z květin – a zahradníkům tím pijí krev. Celé roky na ně platily jen jedovaté postřiky. Až někdo přišel na lepší způsob: pozvat si na pomoc dravce, který škůdce sežere. Zardarm, s radostí a bez lahviček s lebkou.

Když dravce, tak toho nejlhodovějšího: slunéčko asijské.

Kdybyste ho hledali v atlase, nalisujte si ho latinsky: *Harmonia axyridis*. Na pohled se podobá našemu slunéčku sedmitečnému – ale spořádá toho mnohem víc a taky se rychleji množí. Mšičozrávny kombajn.

Zahradníci z Holandska, kteří ho poslali do svých skleniček, se pod slamáky usmívali: slunéčko asijské se pustilo do nevitáných najemníků s tygří chutí. Mšice mizely, okurky tloustly a červené krovky se spokojeně leskly.

Až jednou mšice došly.

A tak slunéčko zavířilo křídly a vylétlo ze skleničky do světa tam venku.

Co na tom, řeknete si. Slunéčka tu s námi jsou už odjakživa.

Jenže slunéčko asijské – to už víme – toho víc sní. A taky si míň vybírá: někdy zhltně dokonce i larvy evropských slunéček.

Kromě toho má víc mládat – a tak obsazuje další a další pole, zahrady i aleje.

A k tomu má za tykadly hnusný trik: přenáší nemoc, které se říká hmyzomorka. Samo se s ní umí vyrovnat, ale evropská slunéčka, která ji dostanou, hynou.

Trvalo to deset let, než se uprchlíci z Holandska prokousali až k nám. Teď tu s námi žijí.

Až uvidíte berušku, zkuste si ji spočítat.

Dva černé puntíky nosí na krovkách slunéčko dvojtečné – náš letitý souseď.

Když napačítáte do sedmi, máte před sebou slunéčko sedmitečné. Starého známého.

Ale když těch černých teček bude třeba devatenáct, anebo dvě či čtyři červené, nebo krovky černé jako noc, právě u vás přistál vetřelec. Z Asie.

Schválně zkuste hádat: Kterých slunéček bude rok od roku přibývat?

DOBŘÁ OTÁZKA

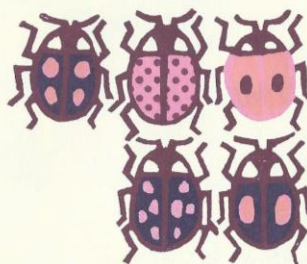
Přibývají slunéčkům s každým rokem tečky na krovkách?

Ne. Někdy se to dětem říká, ale je to jen pohádka. Dospělá slunéčka mají v den, kdy se vyklubou z kukly, přesně tolik teček, kolik mají mít. A ty už jim zůstanou na celý život. Kde se tedy berou všechny ty berušky, které jako by neuměly napačítat do sedmi? Jsou to příbuzní. Třeba slunéčko dvojtečné, slunéčko vojteskové, slunéčko tykvové... Nebo slunéčko dvaadvacetitečné: to je ale žluté s černými skvrnami. Zdá se, že ten, kdo se zajímá o brouky, by měl být hbitý počtář.

DOBŘÁ OTÁZKA

Rostou dospělí brouci?

Ne. Brouci se složitě vyvíjejí: z vajíčka se vylíhne larva, z ní se stane kukla a teprve pak přijde na svět dospělý brouk. Ten už je ale „hotový“: nevyvíjí se a neroste. V celém broučím životě vlastně roste jenom larva.

47

Vosa obecná

Každého už někdy píchla vosa. A koho ne, tomu aspoň upila kofoly nebo zabzučela do ucha. A co? Pro změnu by se patřilo říct o vosách něco pěkného.

Uděláme to za ně.

Nebudu vás unavovat vykládkám, jak jsou vosy užitečné. Kolik škodlivého hmyzu snědí, kolik zvířecích mrtvolek uklidí, kolik opylí rostlin.

Místo toho vám povím o něčem podivuhodném, co umějí.

Začneme od housenek.

Housenka je pro rostlinu postrach stejně strašný jako vlk pro ovci v ohradě. Kousavá, hladová, za sebou smečku žravých příbuzných.

Utéct není jak – kořeny se země nepustí.

Bránit se? Kytky nemají drápy ani pěsti a to, co umějí, funguje na málokoho.

Ale nechat se jen tak sníst, to se žádnému živému tvorovi nechce. A tak rostlina zkouší to poslední, co se dá: voní o pomoc.

Kukuřice, do které se zakously housenky, vysílá do vzduchu zvláštní pachovou látku. Voňavý signál SOS. My o něm nevíme, ale ti, kterým je určen, ho spolehlivě zachytí: třeba vosy.

Rozumějí mu po svém: „Všichni sem, hostina!“

Vzlétnou a vrhnou se na smečku housenek, ukusují z nich a sousto po

soustu si je odnášejí do hnízda. Dospělé vosy maso nejedí – zato jejich larvy bez něj nevyrostou. Zrovna teď některá z nich škrábe o papírové víčko komůrky a dožaduje se večere. Vosí létavka pleskne housenčí flákotou o podlahu a za ni dostane od larvy kapičku sladkého sirupu. Napije se a zas musí letět.

Nebýt pruhované zachránkyně, co umí číst z vůní rozpuštěných ve vzduchu, zbyla by z kukuřice jen zelená kostička. Stejně to mají s vosami domluvené i některé další rostliny. Proč by se měly zlobit, když jim vosa upije trochu šťávy z plodu?

I vy jí odpustte, že vám ochutnává malinový koláč. Vosí dělnice na konci prázdnin je stará dáma, kterou toho na světě už mnoho nečeká. Přejte jí, ať si to babí léto osladí.

A když kolem vás některá žlutočerná stařenka probzučí, nemáchejte kolem sebe. Nebo vás píchne. A pak, vypadáte přítom jako blázni.

DOBŘÁ OTÁZKA

Pichají všechny vosy?

Ano, ale... Totiž: všechny vosy mají žihadlo a umějí ho používat. Jenže ne každá žlutočerně pruhovaná hmyz, který létá kolem, je vosa. Může to být taky pestřenka: moucha, která vypadá, jako by si vosa sedla na kopírku a někdo stiskl tlačítko. Však se jí taky často říká vosička. Proč to pestřenka dělá? Aby odradila nepřátele. Sama je totiž bezbranná a neškodná – ale když se převlékne za tak dobře vyzbrojený hmyz, jakým je vosa, leckterý dravec jí radši nechá na pokoji.

Tenhle převlek se hodí nejen pestřenkám. A nejen hmyzu.

Zkoukej, ten stejf!

60

Zmije obecná

Jako malý kluk jsem se bál zmijí. Hrozně. Jenže jsem taky hrozně rád chodil s dědou na houby.

A tak jsem se vyhýbal každému šedivému klacku, dupal jako buvol, a když jsme šli borůvkám, snažil jsem se pokládat nohy přesně do dědových stop. Párkrát jsem mu přitom šlápl na patu. Zavrčel na mě, ale když pochopil, že mám strach, vzal mě na ramena.

„Dědo, viděl jsi někdy zmijí?“
„Se ví, že jo. Zrovna před chvílí, když jsme šli po stráni, se tam jedna plazila. Copak sis jí nevším?“

Chytil jsem se ještě pevněji a nechal si ukázat, jak byla dlouhá. Klidně by se stočila do našeho proutěného košíku – ale v mých očích to byl ohromný had.

A protože jsem ji neviděl – a taky abych se trochu mňů bál –, děda mi o zmijích povídal, co sám věděl.

Nejspíš je najdeš, jak se sluní na kamenech. Musí se tam vyhřát: když je jim zima, jsou pomalé a malátné jako já, když se zrovna probudím. Nejrychleji nachytají teplo zmiže, co jsou skoro černé: jenže jsou zase líp vidět, a tak je snáze uloví ježek nebo kuna. Když je slunce zahřeje na správnou teplotu – jako by jim nabilo baterky –, můžou se vydat do lesního stínu.

Tam chytají hraboše, rejšky, žáby a jinou droboť. Vyrazí po ní, kousnou

ji jedovými zuby a pak ji sledují: když dodýchá, můžou ji spolknout.

„Jenže toho jedu,“ uklidnil mě děda, „je dost tak akorát pro myšku. Ale pro mě, zdravýho silnýho chlapa, by to bylo, jako by mě píchla vos. Nebo možná sršeň.“

Ta představa se mi vůbec nelíbila, a tak děda pokračoval.

„Zmije na lidi neútočí. Jakmile tě zmerčí, kouká zmizet. Jenže špatně vidí a slyší: pozná jen, že se země třese od tvých kroků. A tak ji vidíš leda tak, když se plazí do křoví. A kdyby na to přišlo, dokáže i přeplavat potok! Jenom na ní nesmíš šlápnout, pak se bude bránit. Jako každej.“

Na podzim, když slunce vychladne a už nemá sílu nabíjet hadí akumulátory, se zmiže protáhne mezi kameny a schovej se pod zem. Ztuhlé zimou tam dospívá až do jara.

„Do svatýho Jiří,“ zasmál se děda a štípl mě. „Svatýho strašpytla.“

Ten den jsme viděli už jenom klouzky, babky a dvě veverky. Zmijí jsem spatřil až za hezkých pár let.

Klikatila se po lesní cestě a hleděla se ztratit, jak nejrychleji mohla. Zasyčela, dvě tři smyčky hubeného těla se zavlnily po asfaltu – a byla pryč. Někde, kde na ní ten dvounohý obr s holí v ruce snad nešlápně.

A mně bylo jasné, co mi děda tenkrát chtěl říct. Že zmiže se bojí ještě víc než já.

DOBRA OTÁZKA

Proč hadi vyplazují jazyk?

Ne proto, aby nás zastrašili, ale aby věděli, co se kolem nich děje. Hadi neslyší a vidí špatně, a proto se musí spoléhat na čich. Jeho hlavním sídlem není nos, ale jazyk. A tak ho hadi často vystrkují a „ochutnávají“ jím vůně a pachy, které plují vzduchem. Kromě toho v něm mají i hmat (zmiže si ulovenou myš „osahá“ jazykem) a taky chuť.

Žížala obecná

Žížaly to nemají snadné. Odjakživa.

Moje babička, jak nějakou našla na záhoně, vzala ji do scvrklých prstů a hodila, co nejdál mohla. „Tu máš, kose!“

Pokaždé si přiletěl.

Zůstat schovaná v chodbičkách hlíny, neměla by to žížala o nic jednodušší. Místo kosa si jí tam mohl najít krtek. A ten ví o žížalách všechno, nebo aspoň všechno, co je pro něj důležité.

Že jsou dobré, výživné a tak akorát křehké.

Že neumějí běhat, ale taky na něj nepočkají.

Že dokážou to, co málo jiných živočichů: žít i bez hlavy. A tak, když krtek nachytá žízal víc, než zvládne sníst, ukousne jim hlavu a těla uloží do

komůrky. Bezhlavé žížaly tam čekají jako křížaly ve spíži: utěct nemůžou, ale protože jsou pořád živé, zůstávají čerstvé. A přesně to krtek chce: přece by nejeدل zkažené maso!

Jenže někdy se přihodí, co si neplánoval.

Když žížale ukousnete hlavu – tedy vlastně krtek! –, časem ji doroste. Probere se z podivného spánku, rozhlédne se kolem – a když pochopí, že je v krtčí spížirně, nečeká a práskne do štětín.

Je pryč. Zachráněná. V ten den se podruhé narodila.

Až jí to dojde, rozřehtá se tichým žízalím smíchem na celé kolo.

Nikdo ho neuslyší. Ale krtek ví svoje.

DOBRA OTÁZKA

Opravdu žížala přejíže i s ukousnutou hlavou?

Ano. Jen se nesmí ukousnout moc.

Žížala má tělo dělené do kroužkovitých článků (však taky patří mezi kroužkovce). Když si krtek ukousne s hlavou nejvíc čtyři články, hlava časem doroste. Ale kdyby se zahryzl víc, bude to žízalín konec.

Když si nepřítel ukousne ze zadní části – té, co je za opaskem –, má to žížala jednodušší. Doroste, když jí zůstane určitý počet článků – u některých druhů jich stačí jen čtyřicet.

HEBĚTE, TOMU!

Žížala jako hadice

Hromáčky veložížaly australské vypadají jako pořádné krtince. Jak by ne: může být dlouhá i víc než tři metry. Většinou se schovává pod zemí a jen prudký liják ji dokáže vyhnat na světlo dne. Přesto o sobě dává vědět: když se protahuje svými tunely, je zpod země slyšet šustění štětinek. Asi aby krtci věděli, že se mají ztratit.

DOBRA OTÁZKA

Je žížala škodlivá?

Naopak – je užitečná. Hledá si opadané listy, pod zemí je jí, trávi a hromádkami trusu hnojí hlínu. Tu navíc kypří a promíchává, a tak šetří zahradníkům práci s rytím.

Někdo dokonce udělal pokus: pochytal z pole všechny žížaly, odnesl je pryč a vysel tam pšenici. Sklidil pak o polovinu méně než obvykle. A tím všechny teorie o prospěšnosti žízal vědecky potvrdil.

1. Jsou veverka samotářky?

- A. Ano **CH**
B. Ne **D**
C. Záleží na počasí **P**

Hádanka (Víte, Kdo má smysl pro nesmysl s. 62)

2. A je tu hádanka!!! Tvým úkolem ji je uhodnout a do šifry použít druhé písmeno od konce z toho záhadného slovíčka. Napovím ti, celkem je na čtyři písmena.

_____ je hřebínek stromů a trav,
Listonoš listů a tajemných zpráv,
Kolébá hnízda a hvízdá si s ptáky,
Dovádí s vlnami, rozhání mraky,
Za jiskru v popelu se ohněm odmění
A plachty plachetnic hned v křídla promění,
Objímá ledovce a běhá po buši,
Bolístky pofouká a slzy osuší..
Když si pak na chvíli ustele v heřmánku,
Tichounce počítá stáda svých beránků.

3. Kolik nohou má dohromady 6 hadů, 4 mravenci a 2 pavouci?

- A. 50 **É**
- B. 40 **Á**
- C. 30 **Í**

4. Co to jsou štětičky?

- A. Hmyz, který žije pod kůrou stromů **D**
- B. Speciální štětce z veverčích chlupů **K**
- C. Chloupky na uších veverek, které jsou doplňkem zimní srsti **N**

5. Přečti si následující krátký textík a zkus podle něj odpovědět na otázku: „K čemu je dobrá smůla?“ (myslím tu v lese a ne tu, která se nám občas lepí na paty ☺)

K čemu je smůla? Když ulomíte větev nebo říznete do kmene, vyteče smůla. Voňavé lepidlo – v knížkách se mu říká pryskyřice – zalije ránu a pokryje ji tvrdým víkem. Podobně brání strom i proti žravým zavrtávačům: sotva se takový brouk prokope do dřeva, nateče mu do chodbičky pryskyřice a zalepí mu cestu i dýchací otvory. Má smůlu. Takhle obrana ovšem pomůže jen proti občasným dobyvatelům. Na celou armádu už nestačí.

Smůla je užitečná, protože:

- A. Provoní les **A**
- B. Chrání strom před škůdci **Ě**
- C. Se z ní vyrábí lepidlo **B**

6. Vezmi si jednu sadu papírků z obálky. Je to básnička o vyjmenovaných slovech po B, která se ale pomíchala. Seřad' verše básničky tak, aby dávala smysl. Písmeno, které hledáš je druhé od konce.

Kobyla s býkem Zbyškem z Přibyslavi

Hráli si s vyjmenovanými slovy:

Být, bydlit, obyvatel, byt...

Pár slůvek, no a co má být?

Příbytek, nábytek, dobytek, zbytek...

Jeden by před nimi raději utek.

Obyčej, bystrý, bylina...

Písmenko „b“ nám začíná.

7. Po přečtení básničky splň úkol, který je na jejím

„Povídala zima jaru:

Zítřka sedám do kočáru

Pak mě v kraji nehledej.

Sláva! Zas nám bude hej!

Rozkvete, co dlouho spalo,

Zazpívá, co nezpívalo,

Na palouce za chvíli

Budou tančit motýli.“

Zatanči s kamarádem, jak podle vás vypadá motýlí tanec, poté si můžeš do tajenky opsat písmenko É

Příloha 28 – literární vycházka – šifra

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Věerky jsou u nás od roku 2002

Následující text přepiš do připraveného obrázku tak, aby vznikl kaligram.

VEVERKA

Jiří Žáček

Má rezavý kožíšek,

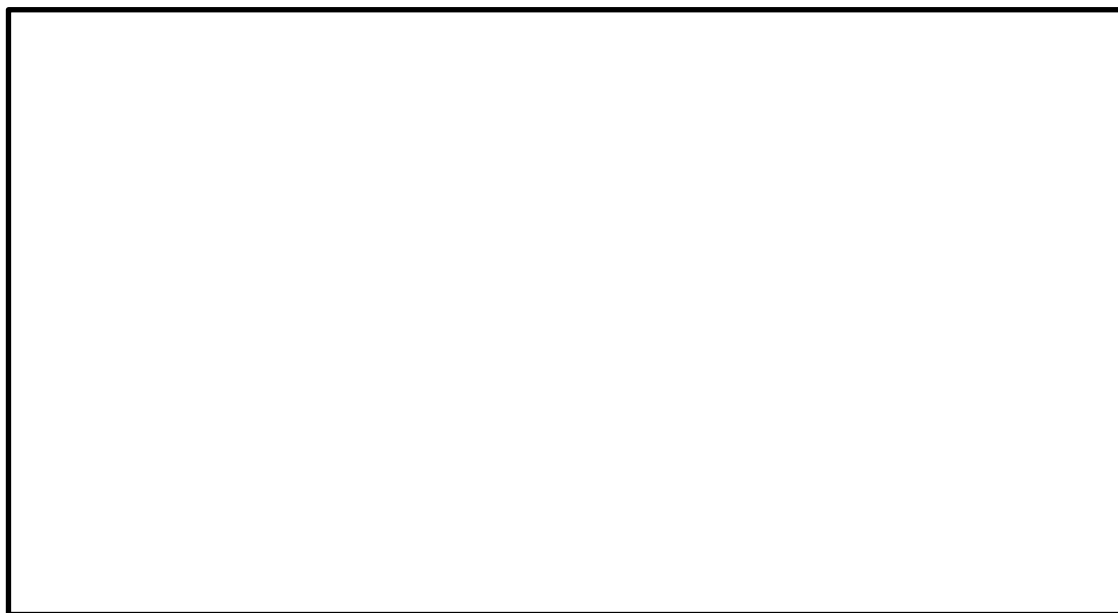
Ráda šplhá do výšek.

Chcete se s ní skamarádit?

Tak ji hod'te oříšek!

Ahoj čtenáři! Teď máš před sebou důležitý úkol. Už jsi vytvořil hodně zajímavých textů do své budoucí knížky a teď máš příležitost svoji sbírku rozšířit. **Vymysli si svůj VLASTNÍ kaligram.** Pamatuj na to, aby uspořádání textu (jeho tvar) vyjadřovalo jeho obsah. Je na tobě, jestli se text bude, nebo nebude rýmovat. Můžeš si vybrat některou z těchto možností: strom, beruška, pavouk, slunce,...nebo si vymyslet vlastní.

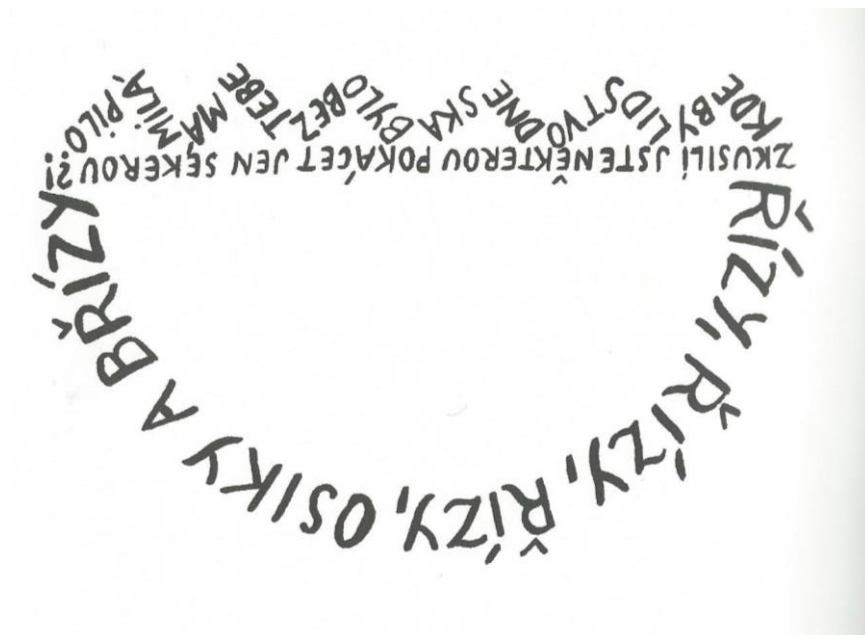

²⁴ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

²⁵ Obrázek: Veverka. In: I – creative.ct [online]. 2009 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2009/03/01/obrysy-zvirat-pojmenuj-a-vymaluj-zvire/>

Příloha 30 – Kaligram

- KRÁL, Robin (2015). Vynalézárium, s. 71. Praha: Běží liška. ISBN 978-80-906112-1-4.

Příloha 31 – Odznak

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrtáпка, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

Příloha 32 – Komisař Vrt'apka – Krádež korunovačních klenotů – text

- MORKES, Petr. *Komisař Vrt'apka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta, 2009, ISBN: 978-80-204-2040-4

Krádež korunovačních klenotů

Bylo to ráno jako každé jiné. Po rozsvícení a studené sprše jsem posnídal buřty s cibulí a škvarkový jogurt a zrovna jsem stavěl vodu na kávičku, když zazvonil telefon. Na druhém konci se ohlásil sám mluvčí prezidenta republiky a rozrušeně a zmateně mi vyprávěl, že se v Praze stala strašná věc a ať všeho nechám a okamžitě přijedu. Na místě už prý sice zasahuje policie, ale jde o krádež takového kalibru, že mě sám policejní prezident žádá, abych se případu ujal. No když mě žádal sám prezident, to jsem musel odložit i ranní kávičku, to jistě chápete. Tak jsem sedl na vlak, metro a tramvaj číslo 22 a vystoupil u Pražského hradu.

Na refýži už na mě čekal policista na koni a dovezl mě rovnou k chrámu svatého Víta. Tam už vládlo hotové dopuštění: všude policisté, novináři, fotografové, reportéři, zuřivé reportérky, kameramani, televizní štáby, turisté zvědavostí přepadávali přes policejní zátarasy...

Když se mi podařilo protlačit se k policejnímu řediteli Martinovi Oldřichů, konečně jsem se dozvěděl, co se vlastně stalo: **V noci zmizely z chrámu svatého Víta všechny české korunovační klenoty!!!** Překvapením ve mně nadskočily ranní buřty, ale na to nezbýval čas. Ředitel mě okamžitě vzal dovnitř chrámu, abych se podíval na místo činu. Doprovázela nás malý děkan metropolitní kapituly a vysvětloval, kde a jak jsou klenoty uloženy. Teda vlastně byly...

Řeknu vám, že to mají na Hradě výborně vymyšlené. Klenoty jsou uloženy v korunní komoře v chrámu svatého Víta. Jenže to není jen tak se do ní dostat. Nejprve musíte najít ve Svatováclavské kapli nenápadné železné dveře, pokořit sedm zámků a vystoupat po úzkém a černočerném schodišti do korunní komory. Ale ani tam nemáte vyhráno:

klenoty jsou uloženy v pancéřové skřínce, která je (stejně jako dveře) uzamčena sedmi zámky. Ke každému zámku existuje jen jeden jediný klíč, nikde na světě nenajdete jeho duplikát. A každý z klíčů střeží jedna důležitá osoba:

- největší klíč, ten, který pasuje do horního zámku železných dveří, má u sebe prezident republiky

- další klíč opatruje předseda vlády
- další klíč střeží pražský arcibiskup
- další klíč hlídá předseda Poslanecké sněmovny
- o další klíč se stará předseda Senátu
- další klíč dostal na starosti děkan Metropolitní kapituly u sv. Víta
- ten úplně nejmenší klíč (pasuje do nejspodnějšího zámku) má v opatrování primátor hlavního města Prahy.

Když je potřeba klenoty vystavit, oprášit, zkontrolovat..., musí se sejít těchto sedm lidí, aby se do pancéřové skříňky dostali. A teď byly klenoty fuč, a přitom všechny zámky zůstaly neporušené! Samozřejmě se nabízelo, že v krádeži má prsty (dotyční pánové mi prominou) někdo z oněch sedmi klíčníků. Jenže jak se ukázalo, na to už policie myslela a všechny si je nechala přivolat. A všichni svůj klíč přinesli a měli navíc ukázkové alibi. Teda všichni až na jednoho, samotného prezidenta, který byl zrovna na dovolené v rakouských Alpách a měl přiletět až odpoledním speciálem, protože by prý nejprve rád pro-jezdil celodenní permanentku, kterou dostal jako dar od primátora Garmisch-Partenkirchenu. Nicméně nikdo nepředpokládal, že by se do loupeže zapletla hlava státu, navíc měla slušné lyžovací alibi...

Tak jsem si celé místo činu důkladně nafotil, očmuchal, sejmul otisky prstů, rozloučil se s policejním ředitelem, protlačil se davem (tentokrát už mě na koni nikdo neodvezl...), sedl na tramvaj číslo 22, metro a vlak a za soumraku dorazil domů.

Byl jsem z toho všeho tak vedle, že jsem vůbec nemohl spát. Nakonec jsem celou noc strávil na internetu a snažil se o ukradených klenotech zjistit co nejvíc. Nerad to přiznávám, ale ukázalo se, že o nich vlastně nevím vůbec nic... A po něčem, co vlastně neznáte, se špatně pátrá, to dá rozum. Takže co to vlastně z chrámu svatého Víta zmizelo?

- **Svatováclavská koruna:** je ze všech korunovačních klenotů úplně nejstarší, nechal ji vyrobit Karel IV., jednoduše proto, aby ho s ní mohli korunovat na českého krále. Pečoval o ni ale i po své korunovaci — kdykoli se mu podařilo získat nějaký hodně vzácný drahý kámen, nechal ho na korunu připevnit. Koruna váží téměř 2,5 kilogramu (to je skoro stejně jako čerstvě narozené miminko), je vyrobena celá ze zlata a zdobí ji spousta ohromně vzácných drahých kamenů (safíry, smaragdy, rubíny, spinely) a perel.
- **Královské jablko:** je celé, jak jinak, ze zlata, zdobí ho také drahé kameny a perly a po obvodu koule jsou vytepané obrázky — mistrovské dílo!
- **Královské žezlo:** je zhruba o století mladší než koruna (stejně jako jablko), vyrobeno je také ze zlata, i když o něco méně ryzejšího než koruna. Váží přes 1 kg (tady vidíte, že kralování není vůbec lehká záležitost, tahat na hlavě 2,5 kila a

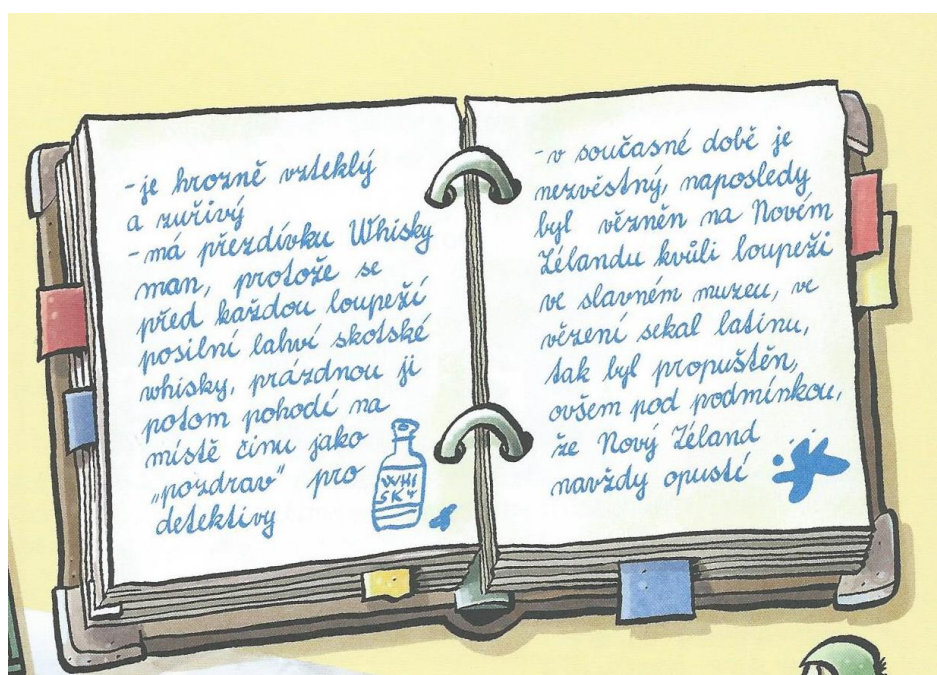
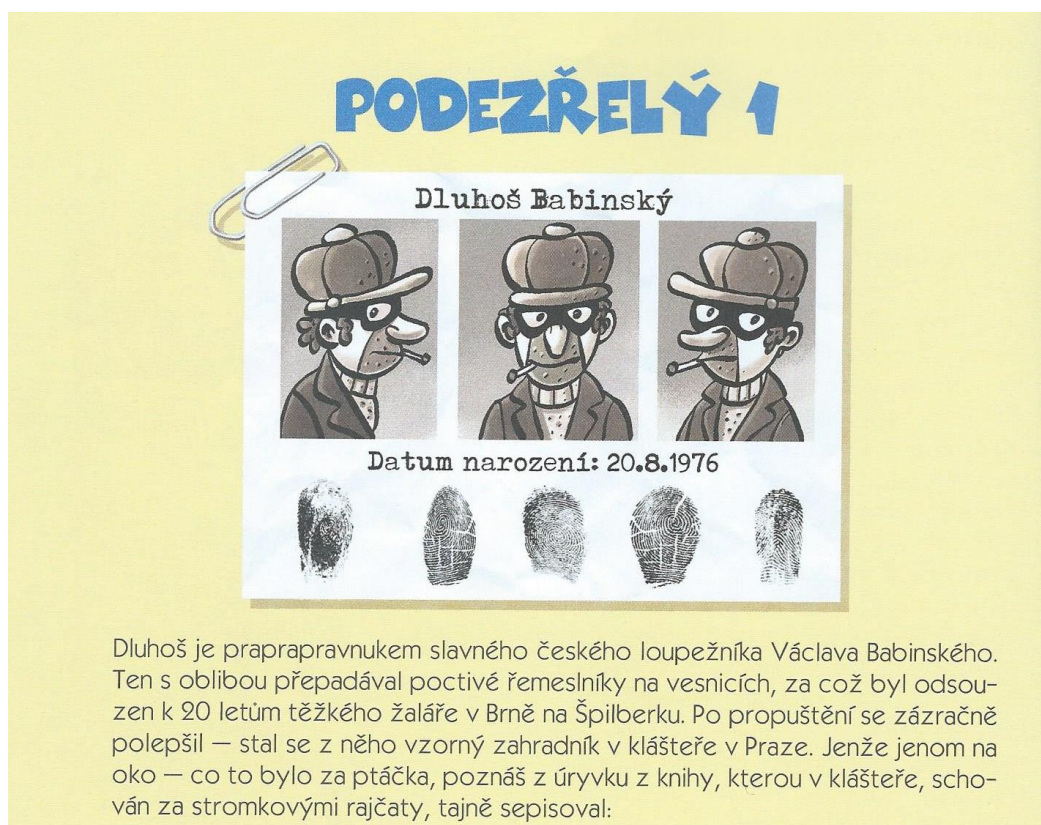
v rukou další dvě, to chce pořádného chlapa) a zdobí ho několik drahých kamenů a 62 pravých perel!

Ze všeho toho zlata a drahého kamení se mi skoro motala hlava. Bylo jasné, že jsem narazil na loupež, která nemá v našich dějinách obdoby! A taky jsem pochopil, že se do takové akce jistě nepustil nějaký amatér nebo zlodějíček ze supermarketů. Myslím, že i Viktor Kožený by na to byl krátký. To byl tedy můj první úkol: vytipovat podezřelé, kteří mají zkušenosti nebo schopnosti dopustit se krádeže takového kalibru.

Několik dalších týdnů jsem strávil procházením policejních archivů, kriminalistických sborníků, soudních spisů, vězeňských záznamů, vyzpovídal jsem desítky soudců, policejních vyšetřovatelů, a to nejen u nás, ale všude po světě... Nakonec se z pátrání vylouplo 6 podezřelých.

Příloha 33 – Profily pachatelů

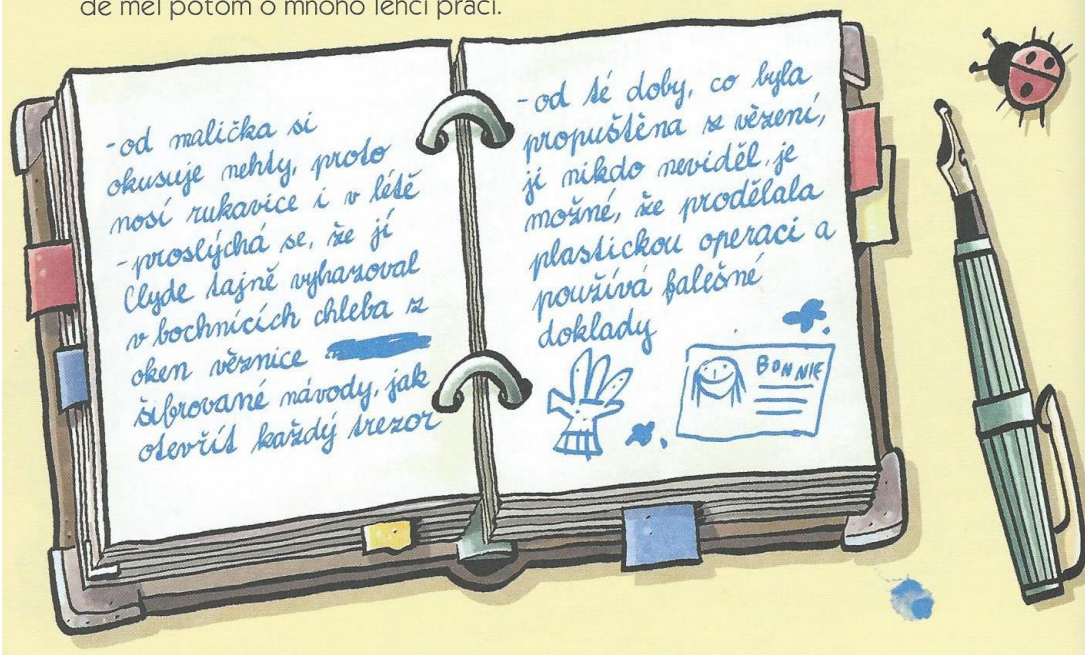
- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrtápka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

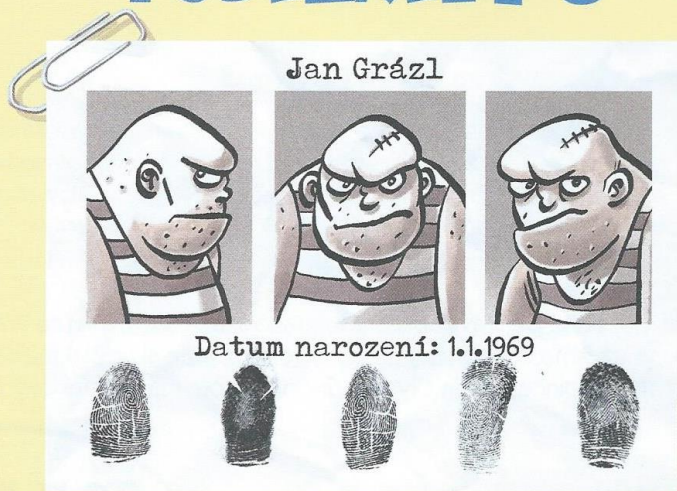
PODEZŘELÝ 2

Určitě znáte slavnou dvojku, Bonnie a Clyde. Druhý z dvojice, Clyde Barrel, je stále ještě ve vězení, vzal na sebe totiž většinu všech zločinů, a tak Bonnie dostala jenom malý trest a za pár měsíců už byla na svobodě. Bonnie a Clyde byli specialisté na přepadání bank, pošt a benzinových stanic, byli mistři v otevírání všech možných typů trezorů. Bonnie nosila velmi krátké minisukně, čímž vždycky odvedla pozornost pracovníka na přepážce i ochranky banky, a Clyde měl potom o mnoho lehčí práci.

PODEZŘELÝ 3

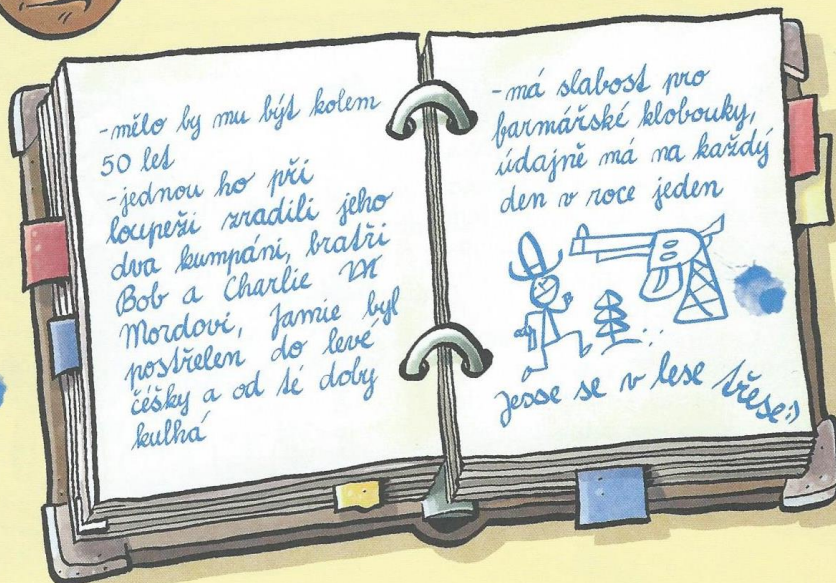
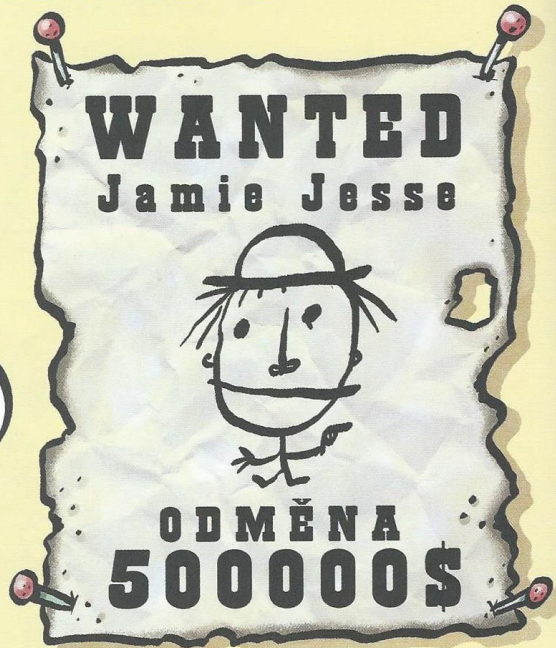

Jan Grázl byl od mala pěkné kvítko, v devíti letech ukradl třídní knihu a doma s ní nakrmil babiččiny králíky, kterým se z ní udělalo špatně a veterinář jim musel vypumpovat žaludky. V šestnácti letech už byl vůdcem obávané zločinecké bandy, přepadali malé samoobsluhy, benzinové stanice, novinové stánky... Než se ho podařilo dopadnout, měl na svědomí přes 200 zločinů a v jeho tlupě bylo skoro 60 kumpánů!

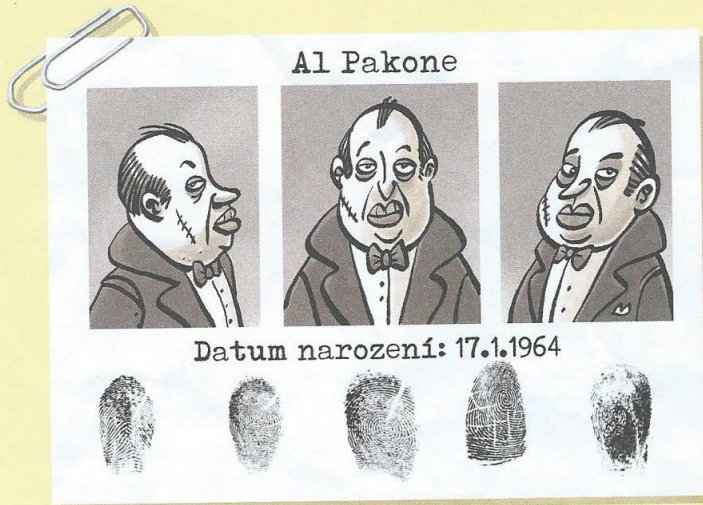

PODEZŘELÝ 4

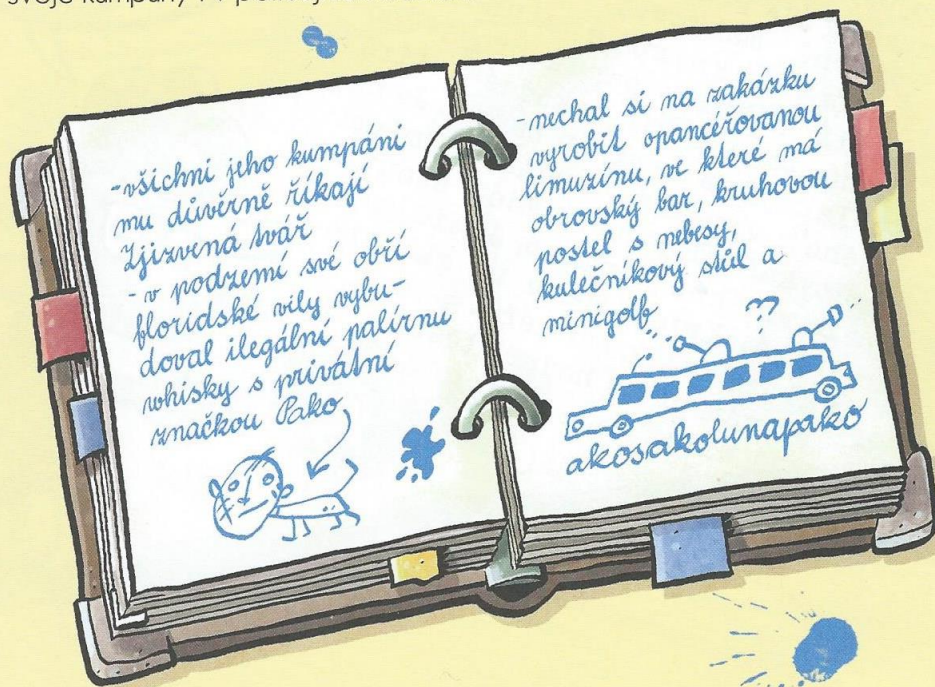
Jamie Jesse řádí už 15 let hlavně na Divokém západě, několikrát byl ale spatřen i v Evropě. Má na svědomí desítky loupeží v bankách, přepadá vlaky a do-
stavníky a znamenitě se ohání koltem. V několika městech už je na něho vydán zatykač.

PODEZŘELÝ 5

Al Pakone je již léta šéfem newyorské mafie. Skoro každou loupež, která se v New Yorku nebo jeho okolí stane, má na svědomí jeho banda. Podle posledních zpráv už založil své pobočky i na ostatních kontinentech. Každé ráno se koupe v pravém francouzském šampaňském a šušká se, že k němu chodí v neděli na hot dogy samotný šéf newyorské policie... Už byl několikrát ve vězení, ale jenom na pár měsíců, vždy za nějaké prkotinky — nejspíš díky tomu, že má svoje kumpány i v policejních kruzích.

Příloha 34 – Moje detektivní vyšetřování

Moje detektivní vyšetřování

Jméno podezřelého	Věk	Co už udělal	Zajímavost z deníku komisaře Vrt'apky

Příloha 35 – Profil padoucha²⁶

Detektiv musí mít **čuch na lidi**. Na světě neexistují dva lidé, kteří by byli úplně stejní. Když chce detektiv někoho vypátrat, musí vědět, jak dotyčný **vypadá**. Přesně popsat něčí obličej ale není jednoduché. Detektiv by měl umět dobře rozlišovat **různé** tvary nosu, obočí, čela, znát barvu očí či tvar obličeje. Může dopadnout pachatele, jen když dokáže věrně popsat jeho tvář.

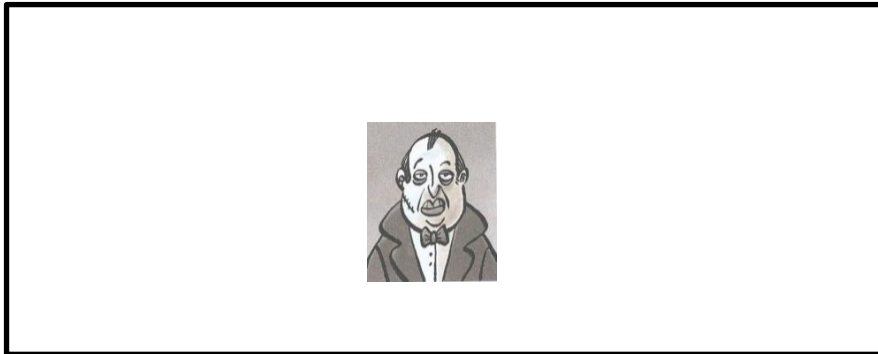
PROFIL PPADOUCHA

²⁶ Obrázek: Kamil Knižník. In: MyCuteGraphics [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.mycutegraphics.com/graphics/turtle/turtle-reading-a-book.html>

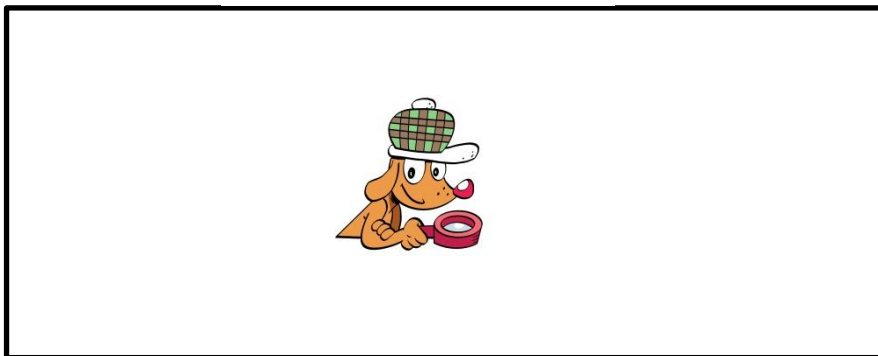
Příloha 36 – Myšlenková mapa

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrtáapka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

JAKÝ JE PADOUCH?

JAKÝ JE DETEKTIV?

Co mají společného?

Čím se liší?

Příloha 37 – Indicie 1

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrtáпка, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

INDIÁNSKÉ PÍSMO			
	MĚSÍC ÚPLNĚK		BLÍZKO
	MĚSÍC DORŮSTÁ		MNOHO
	MĚSÍC COUVÁ		DOBŘE
	DEŠT		ŠPATNĚ
	VÍTR		MUŽ
	BOUŘE		ŽENA
	ZIMA		DÍTĚ
	MRÁZ		NÁČELNÍK
	SNÍH		BOJOVNÍK NA KONI
	NAHOŘE		PŘÍTEL
	DOLE		PORAŽENÝ
	DALEKO		ZAJATEC
	LOV		SLYŠET
	RYBOLOV		VIDĚT
	STOPY		BOJ
	HORY		MÍR
	JEZERO		SÍLA
	ŘEKA		LESNÍ MOUDROST
	OSTROV		PRÁCE
	TRÁVA		ZÁLESÁCTVÍ
	LES		LÁSKA
	CESTA		PŘÁTELSTVÍ
	TÁBOR		ŘADOST
	OHĚŇ		VESELÉ Srdce
	HOVOŘIT		UČENOST
	JEDEN ROK		MOUDROST
	PONDĚLÍ DEN PRÁCE		ŽIVOT
	ÚTERÝ DEN HÁDEK		JAVOROVÁ SEMENA
	STŘEDA DEN VOLNOSTI		VELKÝ MANITOU
	ČTVRTEK DEN HROMŮ		SLUNCE
	PÁTEK DEN SLAVNOSTÍ		NOC
	SOBOTA DEN SMIŘENÍ		JEDEN DEN
	NEDĚLE DEN SLUNCE		ZÁPAD
	BYLO		RÁNO
	BUDE		DOPOLEDNE
	JE		POLEDNE
			ODPOLEDNE
			VEČER
			DNES
			VČERA
			ZÍTRA
			VÝCHOD

Příloha 38 – Indicie 2

Vypočítej příklady. Pokud je výsledek **menší nebo rovno číslu 25**, vyhledej k němu **dle šifry písmeno**. Pokud je větší než číslo 25, písmeno nehledej. Až vypsaná písmenka přečteš, získáš **druhou inidici** k odhalení korunovačního lupiče.

$$6 \times 9 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$81 : 9 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$4 \times 8 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$9 \times 8 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$56 : 7 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$6 \times 7 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$100 - 75 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$88 - 46 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$150 - 129 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$10 \times 0 = \underline{\hspace{2cm}}$$

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Y	Z										
24	25										

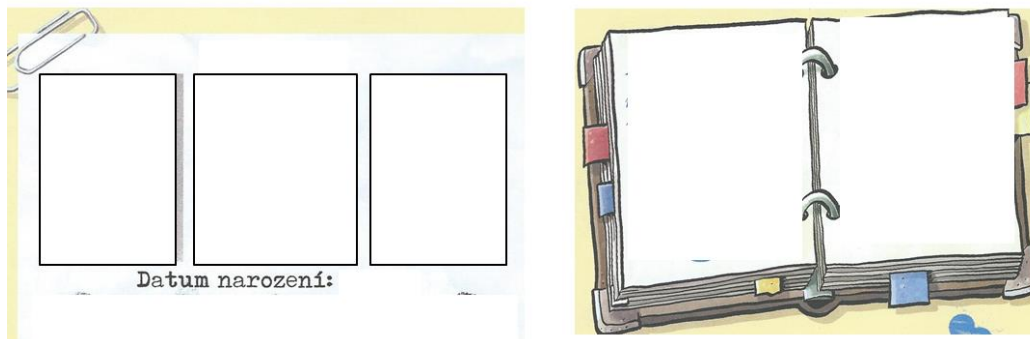
Příloha 39 – Fotografie z místa činu

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrt'apka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

Příloha 40 – Můj detektivní případ

- MORKES, Petr (2009). *Komisař Vrťapka, sebrané spisy 2*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-2040-4.

Příloha 41 – Pohádkový kvíz

- 1. V klobouku kouzelníka Pokustóna se zabydly dva králíci. Jednomu se nikdy z vyhrátého klobouku nechce vstávat, natož cvičit. Druhý je naopak aktivní a kamaráda popohání. Jde o:**
 - A. Křemílka a Vochemůrku
 - B. Toma a Jerryho
 - C. Boba a Bobka
- 2. Jak se jmenuje kůň Popelky?**
 - A. Gurášek
 - B. Jurášek
 - C. Gulášek
- 3. V jaké pohádce zazněla věta: „Nastěnku chci za ženu.“?**
 - A. Princezna se zlatou hvězdou na čele
 - B. Byl jednou jeden král
 - C. Mrazík
- 4. Čím vyléčil Lotrando nemocnou Zubejdu?**
 - A. Sluncem, zdravým povětrím a vodou
 - B. Přinesl jí živou vodu
 - C. Uvařil jí mátový čaj

5. Aby hrdina dosáhl vytoužené odměny, musí:

- A. Být dostatečně trpělivý a čekat dva roky
- B. Splnit tři úkoly
- C. Uzavřít smlouvu s čertem

6. Když se ti dva šikulové do něčeho pustí, je z toho většinou více škody než užitku. I když ani jeden z nich nemluví, je s nimi legrace víc než dost.

- A. Bolek a Lolek
- B. Pat a Mat
- C. Mach a Šebestová

Příloha 42 – Hádej, hádej, hádači, Popletená pohádka – text

- ŽÁČEK, Jiří. *Hádej, hádej, hádači*. Praha: Knižní klub, 2010, ISBN: 978-80-242-2773-3

Popletená pohádka

Byl jednou jeden Honza a ten byl tuze hloupý. Jednou šel kolem rybníka, kde kvákaly žáby: „Kva, kva, kvak!“ Honza se na ně podíval a povídá: „Tahle panna to není - ta taky ne - tahle je Zlatovláska.“ Sklonil se k ní a políbil ji. Růženka procitla ze stoletého spánku, otevřela oči a usmála se na prince: „Kdepak jsi byl tak dlouho, Broučku?“ „Byl jsem na chvílku u kmotřičky pod dubem.“ „A copak jsi tam dělal?“

„Jed jsem, sněd jsem: kaši z rendlíka, ucháč mlíka, pecen chleba, mámu, tátu, děvečku s jetelem, sedláka se senem, pasáka s prasaty, ovčáka s jehňaty - a tebe taky ještě sním!“

„Ani nápad!“ štěkla macecha. „To by tak hrálo, ty šmudlo! Na zámku bys nám byla jen pro ostudu!“

A když je kočár odvezl na zámek, Popelka se dala do práce. Postavila na stůl hrneček a poručila mu: „Hrnečku, vař!“ Hrneček se dal do vaření a brzy byl piný medové kaše.

„To je všecko? A víc nic?“ divil se Rumcajs. Nabil do pistole žalud a silně vystřelil, že to bylo slyšet z lesa Řáholce až do města Jičina. I poslala bába dědka, aby se šel podívat, že se jí zdá, jako by někdo loupal perníček.

Šel dědek ven a ptá se: „Pověz, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?“ Zrcadlo se zakalilo a odpovědělo: „Tady ho máme, pane sultáne. Je to slovutný a světoznámý lékař Dr Voštěp; abyste věděl, jaký je to doktor; tedy do práce je jako Dr Ak, je placen jako Dr Ahorád, jí jako Dr Avec a pije jako Dr Omedár.“

Dlouhý ho vzal na ramena, natáhl se a šel - co krok, to dvacet mil. Bystrozraký pak upřel na horu své žhavé oči, skála se rozskočila na tisíc kusů a mezi nimi se třpytil drahý kámen.

Káča ho chňapla, ale v tom okamženi se myslivec proměnil v čerta a letěl s ní rovnou k peklu. Zabušil na pekelnou bránu a zvolal: „Smolíčku, pacholíčku, otevři nám svou světničku, jen dva prstíčky tam strčíme, jen co se ohřejeme, hned zase půjdeme.“

Kozlátka se všecka dolekala a řekla: „Ó já, to není naše maminka; naše maminka má tenčí hlásek, jako panímámin vlásek. Neotevřeme!“ A taky že neotevřela.

A Jonatán začal štěkat samou radostí, haf, haf, haf, a Mach s Šebestovou štěkali taky a celá třída štěkala a dokonce i paní Kadrnožková s paní učitelkou štěkaly, a kdo šel kolem, ten si říkal, no ne, tolik radosti jsem už dlouho neviděl!